

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANSAL PİYASALAR VE YATIRIM YÖNETİMİ BİLİM DALI

**HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE FON YÖNETİMİ,
YATIRIM ARAÇLARI VE EKONOMİYE ETKİLERİ**

Yüksek Lisans Tezi

YASEMİN ÇANKAYA

İstanbul, 2008

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI
FİNANSAL PİYASALAR VE YATIRIM YÖNETİMİ BİLİM DALI

HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE FON YÖNETİMİ, YATIRIM ARAÇLARI VE EKONOMİYE ETKİLERİ

Yüksek Lisans Tezi

YASEMİN ÇANKAYA

Danışman: PROF. DR. NURGÜL CHAMBERS

İstanbul, 2008

Marmara Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Tez Onay Belgesi

İŞLETME Anabilim Dalı FİNANSAL PİYASALAR VE YATIRIM YÖNETİMİ
Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi YASEMİN ÇANKAYA'nın HAYAT SİGORTASI
ŞİRKETLERİNDE FON YÖNETİMİ, YATIRIM ARAÇLARI VE EKONOMİYE ETKİLERİ
adlı tez çalışması, Enstitümüz Yönetim Kurulunun 17.07.2008 tarih ve 2008-12/16 sayılı
kararıyla oluşturulan jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile Yüksek Lisans Tezi olarak
kabul edilmiştir.

Öğretim Üyesi Adı Soyadı

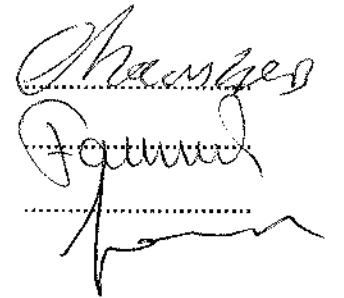
İmzası

Tez Savunma Tarihi : 08/08/2008

1) Tez Danışmanı : PROF. DR. NURGÜL CHAMBERS

2) Jüri Üyesi : YRD. DOÇ.DR. FATMA PAMUKÇU

3) Jüri Üyesi : DOÇ. DR. CENGİZ TORAMAN

ÖZET

Hayat sigortası insanların yaşamsal risklerinden oluşacak finansal kayıplarını karşılamaya yönelik oluşmuş ekonomik bir sistemdir. Hayat sigortaları bir yandan kişilerin geleceklerini güvence altına alırken bir yandan da uzun vadeli fon yaratarak ülke ekonomisine katkıda bulunmaktadır. Sigorta sektöründe biriken primler özellikle gelişmiş ülkelerde ekonominin makro dengelerini etkileyebilecek boyutta fonların yaratılmasını sağlamıştır. Yaratılan bu fonların ekonomide kullanılması ülke ekonomilerinin büyümesinde önemli bir role sahip olmaktadır.

Bu çalışmada sigorta ve hayat sigortası sektörüne ilişkin temel kavramlarla ilgili bilgiler verilmiş sigorta sektörünün gelişimi, Türkiye'deki ve dünyadaki konumu değerlendirilmiştir. Hayat sigortası şirketlerinde fon yönetimi ve elde edilen gelirlerin yönlendirildiği yatırım araçları incelenmiş ve hayat sigortası sektöründen bir örneğin son beş yıllık faaliyet dönemi sektörle kıyaslanarak değerlendirilmiştir.

Yapılan araştırmada Türkiye'de sigorta sektörünün bazı yapısal sorunları nedeniyle fon yaratma işlevini yerine getiremediği sonucuna varılmıştır. Bu sorunların tespiti ve sorunlara ilişkin çözüm önerileriyle çalışma sonuçlandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hayat Sigortası, Fon Yönetimi, Ekonomi, Türkiye

ABSTRACT

Life Insurance is an economic system appeared to compensate financial losses stemming from life threatening risks. Life Insurance systems not only provide warranty to people's future lives but also create long term funds which are useful for the economies in the sense of liquidity. In developed nations, the premiums accumulated in the insurance system lead to the creation of funds that are sizeable enough to impact macro balances of a particular economy.

In this study, fundamental terms with respect to non-life and life insurance sectors have been analyzed and development of insurance sector with its local and global position has been assessed. The study also aims to give an insight into how life insurers develop fund management systems and investment tools to evaluate revenues. In that regard, five year operational performance of a selected life insurance sector player has been compared with the overall sector.

The study identifies that Turkish Insurance Sector fails to carry out the function of fund creating due to some structural problems. The conclusion of the study includes the identification of these problems and solution proposals.

Key Words: Life Insurance, Fund Management, Economy, Turkey

İÇİNDEKİLER

	Sayfa No
TABLolar LİSTESİ	vii
GRAfİKLER LİSTESİ	x
ŞEKİLLER LİSTESİ	x
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA VE HAYAT SİGORTASI KAVRAMI

1.1. SİGORTANIN TANIMI	3
1.2. SİGORTANIN TEMEL PRENSİPLERİ	4
1.2.1. Sigortalanabilir Menfaat Prensibi	4
1.2.2. İyi Niyet Prensibi	5
1.2.3. Tazminat Prensibi	5
1.2.4. Halefiyet (Rücu) Prensibi	5
1.2.5. Yakın Sebep Prensibi	6
1.2.6. Hasar İştiraki veya Çifte Sigorta Prensibi	6

1.3. HAYAT SİGORTASININ TANIMI	6
1.4. HAYAT SİGORTACILIĞININ TARİHİ GELİŞİMİ	7
1.4.1. Dünyada Hayat Sigortacılığının Doğuşu	7
1.4.2. Türkiye’de Hayat Sigortacılığının Doğuşu	9
1.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE HAYAT SİGORTASI PRİM ÜRETİMİ	
.....	11
1.5.1. Hayat Sigortası Prim Üretimi	11
1.5.2. Kişi Başına Prim Üretimi	19
1.5.3. Prim Üretiminin GSYİH’ya Oranı	21
1.6. TÜRKİYE’DE HAYAT SİGORTACILIĞININ GELİŞİMİ	24

İKİNCİ BÖLÜM

HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE FON KAYNAKLARI

2.1. FON KAVRAMI	34
2.2. FON OLUŞUMUNUN ÖNEMİ	34
2.3. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE FON KAYNAKLARI	37
2.3.1. Hissedarın Ortaya Koyduğu Sermaye	37
2.3.2. Kaynağı Hukuktan Doğan Fonlar	38
2.3.2.1. Yedek Akçeler	38

2.3.2.2. Teknik Karşılıklar	38
2.3.2.3. Amortismanlar	43
2.3.2.4. Kıdem Tazminatı Karşılığı	44
2.3.3. Kaynağı Ekonomik Tercihlerden Doğan Fonlar	44
2.3.3.1. Serbest ve Diğer Karşılıklar	44
2.3.3.2. Yeniden Değerleme Fonu	45
2.3.4. İşletme Faliyetlerinden Doğan Fonlar	45
2.4. HAYAT SİGORTALARINDA OLUŞAN FONLARIN EKONOMİK	
VE SOSYAL İŞLEVİ	48
2.4.1. Ekonomik İşlevi	48
2.4.1.1 Tasarruf Kaynağı ve Sermaye Birikimi Sağlar	48
2.4.1.2. Koruyucu Niteliktedir,Ekonomik Çöküntü ve Kayıpları Önler	49
2.4.1.3. Vergi Kaynağıdır	50
2.4.1.4. Milli Serveti Korur ve Güçlendirir	50
2.4.1.5. İstihdam İmkânı Sağlar	51
2.4.1.6. Kredi Teminini Kolaylaştırır	51
2.4.1.7. Yatırım Gücünü Arttırır	51
2.4.1.8. Ekonomi İçinde Bir Sektördür	52
2.4.2. Sosyal İşlevi	52
2.4.2.1. Dayanışma Sağlar	53

2.4.2.2. Sosyal Çöküntüleri Önler	53
2.4.2.3. Sosyal Refah Düzeyini Yükseltir	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE FON YÖNETİMİ

3.1. PORTFÖY YÖNETİMİ	56
3.2. RİSK YÖNETİMİ	56
3.2.1. Sistematik Risk	58
3.2.1. Sistematik Olmayan Risk	61
3.3. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE YATIRIM PRENSİPLERİ	62
3.3.1. Likidite İlkesi	62
3.3.2. Uyumlaştırma İlkesi	63
3.3.3. Emniyet İlkesi	63
3.3.4. Rantabilite (Karlılık) İlkesi	64
3.4. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNİN YATIRIM KARARLARINI	
ETKİLEYEN FAKTÖRLER	65

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNİN YATIRIM ARAÇLARI VE KAR PAYI

4.1. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNİN YATIRIM ARAÇLARI	67
4.1.1. Sermaye Piyasası Kanunu Çerçevesinde Tanımlanan Yatırım Araçları	71
4.1.2. Sermaye Piyasası Kanunu Dışında Kalan Menkul ve Gayrimenkul Sermaye Araçları	82
4.1.2.1. Poliçe Üzerinden Verilen Krediler	83
4.1.2.2. Gayrimenkuller	83
4.2. HAYAT SİGORTASI VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNİN YATIRIMLARI	84
4.3. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE KAR PAYI	87
4.3.1. Kar Dağıtım Politikası	87
4.3.2. Kar Payı Dağıtım Esasları	89
4.3.2.1. Gün Bazlı Kar Payı İşlemlerinin Teknik Esasları	89
a) Cari Yılda Ödenen Primlere Ait Kar Payı Hesabı	89
b) Önceki Yıllar Matematik Karşılığı ve Kar Payının Yatırıma Sevki	91
c) Kar Payı Kalıntıları	92
d) Toplam Poliçe Matematik Karşılığı ve Kar Payı	93

BEŞİNCİ BÖLÜM

HAYAT SİGORTASI SEKTÖRÜNDEN BİR ÖRNEK

AIG HAYAT SİGORTA A.Ş.

5.1. AIG HAYAT SİGORTA A.Ş.	97
5.2. PRİM ÜRETİMİ	99
5.3. FON BİRİKİMİ	101
5.4. YATIRIMLARI VE GETİRİLERİ	103
5.5. TEKNİK VE MALİ KARLILIK	104
5.6. KARLILIK ORANLARI	106
5.6.1. Bilanço Karının Toplam Primlere Oranı	106
5.6.2. Bilanço Karının Toplam Aktiflere Oranı	108
5.6.3. Teknik Karın Toplam Primlere Oranı	109
5.6.4. Teknik Karın Bilanço Karına Oranı	110
5.6.5. Mali Karın Bilanço Karına Oranı	111
5.7. KAR PAYI DAĞITIMI	112
5.8. GENEL DEĞERLENDİRME	114
SONUÇ	116
KAYNAKÇA	119

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No
Tablo 1: Bölgeler Bazında Dünya Prim Üretimi	12
Tablo 2: Ülkeler Bazında Toplam Prim Üretimi	14
Tablo 3: Ülkeler Bazında Hayat Sigortası Prim Üretimi	16
Tablo 4: Ülkeler Bazında Hayat Dışı Sigorta Prim Üretimi	18
Tablo 5: Ülkeler Bazında Kişi Başına Prim Üretimi (2006)	20
Tablo 6: Ülkeler Bazında Prim Üretiminin GSYİH'ya Oranı (2006)	22
Tablo 7: Ülkeler İtibariyle Makroekonomik Göstergeler (2006)	23
Tablo 8: Sigorta ve Emeklilik Şirketlerinin Yapısal Göstergeleri	25
Tablo 9: Branşlara Göre Prim Üretimi	26
Tablo 10: Ödenen Tazminatların Dağılımı	28
Tablo 11: Hayat Sigortası Şirketlerinde Ödenen Tazminatların Dağılımı	28
Tablo 12: Direkt Prim Üretiminin Teminat Bazında Dağılımı	29
Tablo 13: Sigorta Sektörü Varlık Toplamı	30
Tablo 14: Sigorta Sektörü 2007 Varlıkları	30
Tablo 15: Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar	31
Tablo 16: Direkt İşlere İlişkin Teknik Veriler	32
Tablo 17: Karlılık Göstergeleri	32

Tablo 18: Hayat ve Emeklilik Şirketlerinde Fon Birikimi	47
Tablo 19: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Yatırımları	85
Tablo 20: Finansal Varlıkların Dağılımı	86
Tablo 21: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Yatırım Gelirleri	86
Tablo 22: Fon Sistemi Uygulamayan Şirketlerin Kar Payları	94
Tablo 23: Fon Sistemi Uygulayan Şirketlerin Kar Payları	95
Tablo 24: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Ortaklık Yapısı	98
Tablo 25: Sigorta Şirketlerinin Pazar Payı ve Toplam Prim Değişimleri	99
Tablo 26: AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin 2003-2007 Yılları Arasındaki Fon Birikimi ..	102
Tablo 27: AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin Yıllar İtibariyle Yatırımları	103
Tablo 28: AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin Yıllar İtibariyle Yatırım Gelirleri	104
Tablo 29: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Dönem Karı / Zararı (2003-2007 Faaliyet Dönemi)	105
Tablo 30: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Dönem Karı / Zararı (2003-2007 Faaliyet Dönemi)	105
Tablo 31: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Bilanço Karı / Toplam Primler	107
Tablo 32: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Bilanço Karı / Toplam Primler	107
Tablo 33: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Bilanço Karı / Toplam Aktifler	108
Tablo 34: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Bilanço Karı / Toplam Aktifler	108
Tablo 35: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Teknik Kar / Toplam Primler	109

Tablo 36: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Teknik Kar / Toplam Primler	110
Tablo 37: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Teknik Kar / Bilanço Karı	110
Tablo 38: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Teknik Kar / Bilanço Karı	111
Tablo 39: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Mali Kar / Bilanço Karı	111
Tablo 40: AIG Hayat Sigorta A.Ş Mali Kar / Bilanço Karı	112
Tablo 41: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Kar Dağıtım Oranları	113

GRAFİKLER LİSTESİ

	Sayfa No
Grafik 1: Yıllar İtibariyle Prim Artış Oranları	27
Grafik 2: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Yıllar İtibariyle Toplam Prim Üretimi	100
Grafik 3: Sigorta Sektörü Hayat Branşı Prim Üretimi ve Değişim Oranları	100
Grafik 4: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Hayat Branşı Prim Üretimi ve Değişim Oranları ..	101

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Kurumsal Yatırımcıların Gruplandırılması	36
--	----

GİRİŞ

İnsanlar yaşadıkları süre boyunca birçok yaşamsal ve finansal riski beraberinde taşırlar. Taşıdıkları risklerin finansal sonuçlarını önlemek isteyen insanların bu ihtiyacı sigortacılığı doğurmuştur. Bu ihtiyaçla meydana gelen sigortacılık yüzyıllar boyunca birçok aşamadan geçmiş ve günümüz toplumsal hayatının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir.

Ekonomik gelişme ve sosyal refah artışı ile birlikte hayat sigortacılığı sigorta branşları içinde ön plana çıkmış, fon yaratma özelliği ile ülkelerin gelişmişlik düzeylerinde önemli bir role sahip olmuştur.

Hayat sigortası şirketleri, uzun yıllar düzenli prim elde etmeleri ve likit ihtiyaçlarının az olması nedeniyle büyük fon birikimlerine ulaşabilmektedirler. Hayat sigortası şirketleri oluşturdukları bu fonları orta ve uzun vadeli yatırımlara yönlendirerek ülke ekonomisine kaynak yaratmakta ve kalkınmaya yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, fon oluşumu ve yönetimini, varlıkların yönlendirildiği yatırım araçlarını ve karlılığı kurumsal fon yöneticisi kimliğine sahip hayat sigortası şirketleri yönünden değerlendirmek ve yapılan değerlendirmeleri Türk sigorta sektöründen bir örnekle uygulamada incelemektir.

Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışma beş bölümden oluşmaktadır.

Birinci bölümde; sigorta ve hayat sigortası hakkında temel bilgiler verilecek, sigortanın temel prensipleri açıklanacaktır. Dünyada ve Türkiye’de hayat sigortacılığının doğuşu ve gelişimi incelenecek, Türkiye’deki hayat sigortacılığının dünyadaki yeri belirlenmeye çalışılacaktır.

İkinci bölümde; fon kavramı ve fon oluşumu ile ilgili bilgi verilecek, hayat sigortası şirketlerinde fon kaynakları ayrıntılı olarak incelenecektir. Ayrıca hayat sigortalarında oluşan fonların ekonomik ve sosyal işlevi açıklanacaktır.

Üçüncü bölümde; hayat sigortası şirketlerinde fon yönetimi, portföy yönetimi, risk yönetimi ve yatırım prensipleri anlatılacak, ayrıca hayat sigortası şirketlerinin yatırım kararlarını etkileyen faktörler belirlenmeye çalışılacaktır.

Dördüncü bölümde; hayat sigortası şirketlerinin yatırım araçları ayrıntılı olarak incelenecek, sigorta ve reasürans şirketlerinin son beş yıl içindeki yatırımları değerlendirilecektir. Dördüncü bölümde son olarak hayat sigortası şirketlerinde kar payı konusu işlenecektir.

Beşinci ve son bölümde ise AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin 2003–2007 faaliyet dönemi içindeki prim üretimi, fon birikimi, yatırımları ve getirileri, teknik ve mali karlılığı, kar payı dağıtımını incelenecektir. Şirket sektör ortalamalarıyla kıyaslanacak ve sektördeki konumu belirlenmeye çalışılacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

SİGORTA VE HAYAT SİGORTASI KAVRAMI

1.1. SİGORTANIN TANIMI

Bir toplumda yaşayan insanların canları ve malları sayılamayacak kadar çok tehlikeyle karşı karşıyadır. Geleceğin belirsizliğinden dolayı insanlar çeşitli yöntemler geliştirmişlerdir. Gelecek önceden tahmin edilemediği sürece her insan varlığını devam ettirmek için bir risk yöneticisi olmak zorundadır¹. Sigorta insanların maruz kaldıkları veya kalabilecekleri tehlikelerin maddi zararını başkalarıyla birlikte karşılama ihtiyacından doğmuştur.

Sigorta, aynı türden tehlikeyle karşı karşıya olan kişilerin belirli bir miktar para ödemesi yoluyla toplanan tutarın, sadece o tehlikenin sonucu bilfiil zarara uğrayanların zararını karşılamada kullanıldığı bir ekonomik düzenlemedir². Bu düzenlemeyle kişiler taşıdıkları riski başkalarıyla paylaşmış olurlar.

Bir başka tanıma göre; sigorta, belirli bir prim karşılığında, kişi hayatının ya da organlarının veya kişi ve kuruluşların para ile ölçülebilir maddi varlıklarının sigorta kural, kanun ve yönetmeliklerince sınırlanmış bölümlerinin karşılaşılabileceği aynı kıstaslarla sınırlı tesadüfi rizikoların gerçekleşmesinden doğacak hasarlarını ölçülen değer üzerinden ve gerçekleşen hasar oranında karşılayarak, sosyoekonomik çöküntüleri dağıtan ve önleyen, yatırımlara aktarılan fonları ve ikrazları ile ekonomiye kaynak yaratan işlemler bütünüdür³.

¹ C.Arthur Williams, Richard M. Heins, **Risk Management and Insurance**, 4 th ed New York: McGraw Hill, 1981, s.1.

² Cahit Nomer, Hüseyin Yunak, **Sigortanın Genel Prensipleri**, İstanbul: 2000, s.14.

³ G. Şebnem Duman, **Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar**, 1.Basım, İstanbul: Bilaraş, 1990, s.4.

Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere sigortacılık faaliyetlerinin amacı, sigortalıya mümkün olan risklerin meydana gelmesinden kaynaklanan zararların teminat altına alınarak maddi varlıkların kaybını önlemek, mali sorumlulukların karşılanmasını temin etmek ve hayat sigortalarında ölüm halinde sigortalının ailesine ya da lehtarına, hayatta kalma halinde ise sigortalıya güvence ve koruma sağlamaktır⁴.

1.2. SİGORTANIN TEMEL PRENSİPLERİ

Sigorta her türlü teminat için uyulması ve uygulanması zorunlu temel prensipleri olan bir sözleşmedir. Sigortanın temel prensipleri şu şekilde sıralanabilir:

1.2.1. Sigortalıya Menfaat Prensibi

Bir sigortadan bahsedilebilmesi için hasara uğraması sonucunda sigortalıya maddi veya manevi zarara uğratma potansiyeli olan bir unsurun var olması gerekmektedir. Sigortalıya menfaat can, mal veya sorumluluk olabilir.

Herhangi bir malın sahibinin o mal üzerindeki menfaati malın maddi değeriyle sınırlıdır. Hayat sigortasında ise, bir kişinin hayatı üzerinde sınırsız bir mali çıkarı olduğu kabul edilir ve bu sebeple de bir kimse yaşamını, istediği bedelde sigorta ettirebilmektedir⁵. Bu durum, kişilerin kaza sonucu ölümü, yaralanması ve sakatlanması halleri ile hastalık sigortaları içinde geçerlidir.

Menfaat ilişkisi:

- Belirli veya belirlenebilir olmalı,
- Ekonomik yani para ile ölçülebilir olmalı,
- Meşru olmalı yani ahlaka ve adaba aykırı olmamalıdır.

⁴ Bülent Karakan, Hayat Sigorta Şirketlerinde Prim Üretimi, Fon Yönetimi, Kar Payı Dağıtımı ve Uygulamadan Bir Örnek(Axa Oyak Grubu), (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi SBE,2000), s.4.

⁵ H.Alper Yetkin, Sigortacılığın Özel Bir Dalı Hayat Sigortacılığı, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi SBE,1997), s.22.

1.2.2. İyi Niyet Prensibi

Sigortacı, her başvuranın sigortalanabilir menfaatine dair tüm bilgileri bilemeyeceğinden sigorta sözleşmesinin yapılabilmesi için esaslı unsurların gerçek ve doğru olarak sigortacıya iletilmesi gerekmektedir.

Sözleşme sigortalının verdiği bilgilere ve beyanına göre yapılır. Eksik ve yanlış beyan halinde sözleşmeye etkisine göre veya sigortalının kasten kötü niyetine göre sözleşme feshedilir veya tazminat ödenmeyebilir⁶.

1.2.3. Tazminat Prensibi

Sigorta sözleşmeleri meblağ sigortaları ve tazminat sigortaları olmak üzere farklı niteliklerde olabilmektedir. Bu iki unsurun birbirinden farkı, meblağ sigortalarında riziko gerçekleşince sigortacı tarafından tazmin edilecek tutar belli iken tazminat sigortalarında bu tutar, sigorta sözleşmesinin genel ve özel şartları kapsamında ve sigortalının uğradığı zarar göz önüne alınarak belirlenir ve ayrıca riziko gerçekleştiğinde her iki tarafın mutabık kaldığı değer üzerinden tazminat hesaplanır. Hayat ve ferdi kaza sigortaları dışında kalan bütün mal ve sorumluluk sigortaları tazminat sözleşmeleri olmaları itibarıyla bu prensip kapsamında değerlendirilen sözleşmelerdir.

1.2.4. Halefiyet (Rücu) Prensibi

Bir kimsenin diğer bir şahsa karşı haiz bulunduğu hakların üçüncü bir kişiye devredilmesi ve bu hakların üçüncü kişi tarafından kullanılmasına halefiyet denir⁷. Sigortalının zarara uğramasında üçüncü kişiler rol oynuyorsa devreye giren prensiptir. Sigortacı sigortalıya tazminatını ödedikten sonra; hasara sebep olan kişilere rücu edebilmekte yani hukuken sözü geçen kusurlu tarafın kusuru oranında tazminat talep edebilmektedir. Bu prensip hayat dışı sigortalar için geçerlidir.

⁶ Göksal Keçeci, Özgün Bir Sigorta Sektörü Olarak Hayat Sigortacılığı ve Türkiye’deki Gelişiminin Analizi ve Eğitim Süreci, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002), s.8.

⁷ Cahit Nomer, **Sigortanın Genel Prensipleri**, İstanbul: Çeltüt Matbaacılık, 1977. s.58.

1.2.5. Yakın Sebep Prensibi

Sigortalının tazminat hakkının doğabilmesi için gerçekleşen rizikonun sigorta sözleşmesinin genel ve özel şartlarında kapsam içine alınan tehlikelerden dolayı meydana gelmiş olması gerekmektedir.

Bazı hallerde hasar poliçelerde yer alan tek değil fakat birkaç rizikonun birden gerçekleşmesiyle meydana gelebilir. Eğer bu rizikolar poliçede yer almışsa mesele yok demektir. Ancak hasar istisna edilen rizikolardan meydana gelmişse o zaman poliçedeki riziko hasarları ile istisna olan rizikoların hasarlarını birbirinden ayırmak gerekir⁸.

1.2.6. Hasar İştiraki veya Çifte Sigorta Prensibi

Sigorta konusu olan unsur birden fazla sigortacıya sigorta ettirildiği takdirde çifte sigorta meydana gelmiş olur. Böyle bir durumda hasarın gerçekleşmesi halinde her iki sigorta şirketi de hasara iştirak ederek yüzde miktarına göre ödeme yaparlar. Böylelikle sigortanın bir kazanç kaynağı olması önlenmiş olur.

Sigortalı şeyin gerçek hasar değeri üzerinde bir ödeme yapılamaz ve haksız kazançlara aracı olunamaz⁹. Bu prensip hayat sigortaları için geçerli değildir.

1.3. HAYAT SİGORTASININ TANIMI

Hayat sigortası, toplumsal ve ekonomik düzene olumlu katkıları bulunan bir risk yönetim türüdür¹⁰. Sigorta branşları içinde en önemlilerinden birisidir ve toplumda ek güvence ihtiyacının karşılanması ile refah düzeyinin yükseltilmesinde önemli bir rol oynar. Bu sigorta, küçük tasarrufların uzun süreli birikimine olanak sağlamak suretiyle artan bir hızla fon oluşturur¹¹.

Toplum açısından bakıldığında, hayat sigortası bir fert ya da grubun yaşamlarına ilişkin mali riskleri transfer ettikleri sosyal ve ekonomik bir araçtır. Bu

⁸ Hilmi Acinan, **Sigortaya Giriş**, İstanbul:1998, s.41.

⁹ Muhittin Yurt, TSS' de Hayat Sigortacılığı, Fon Yaratma Kapasitesi ve Hayat Sigortalarında Kar Payı, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi BSE, 1994), s.4.

¹⁰ Hakkı Karabulut, Bireysel Girişimlerin Hayat Sigortası Modeli ile Finanse Edilmesi, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Marmara Üniversitesi BSE, 2003), s.7.

¹¹ Özdemir Akmut, **Hayat Sigortası Teori ve Uygulaması**, Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi, Yayın No:447, İstanbul: Sevinç Matbaası, 1980, s.21.

transferler neticesinde bir fon birikmiş olur. Fert açısından bakıldığında ise sigortalının sigortacıya ödediği prim karşılığında hayatıyla ilgili risklere karşı korunma sağladığı bir yöntemdir. Belli başlı riskler olarak ölüm, maluliyet tazminatları ve yaşlılık dönemi için sürekli veya toplu bir gelir imkanını saymak mümkündür¹².

Hayat sigortası öyle bir sözleşmedir ki onunla sigortacı prim ödeme karşılığında sigorta ettirene veya onun tarafından gösterilecek bir kimseye sigortalının ölümü halinde veya sözleşmede belirtilen tarihte hayatta kalması koşulu ile belirli bir paranın ödenmesi yükümlülüğünü taşır¹³.

Hayat sigortasının diğer sigortalardan farkı karşılanması gereken risklerin insan hayatına bağlı bulunmasıdır. Mal sigortalarında ortaya çıkacak hasarın tazmini, malın değeriyle sınırlı bulunmaktayken, hayat sigortalarında insanın değerinin biçilememesi nedeniyle herhangi bir değer tazmini mümkün olmamakta, poliçedeki ilgili teminat miktarı karşılanmaktadır. Yani sigorta bedeli ile sigorta değeri birbirine eşittir. Hayat sigortalarında bu nedenle hasar tespit işlemi yapılmaz.¹⁴ Ayrıca hayat sigortasında hasarın meydana geleceği zaman bilinmemekle beraber, hasarın günün birinde muhakkak meydana geleceği bilinmektedir. Hayat dışı sigortalarda ise hasarın meydana gelip gelmeyeceği kesinlikle bilinmemektedir¹⁵.

Hayat sigortalarında önemli olan bir husus da çifte sigorta yapılabilmesidir. Bir kimse hayatını çeşitli şirketlerle, değişik bedelli poliçelerle teminat altına alabilir¹⁶.

1.4. HAYAT SİGORTACILIĞININ TARİHİ GELİŞİMİ

1.4.1. Dünyada Hayat Sigortacılığının Doğuşu

İlk sigortacılık uygulamalarına 4000 yıl önce kervanların soyulması veya fidye ödeme durumlarına karşılık aldıkları tedbirlerle Babil’lerde rastlanmaktadır. Prim esasına dayalı sigortacılık 13. yüzyılda başlamış, 14. yüzyılda gelişme kaydetmiştir. İlk

¹² Mark R. Grene, **Risk and Insurance**, 4th Edition, Ohio: South Western Publishing C.O, 1973, s.481.

¹³ Işıl Ulaş, **Can Sigortası Hukuku: hayat ve kişisel kaza sigortaları**, Ankara: Turhan Kitabevi, 1997, s.9.

¹⁴ Faruk Tarkan, **Banka ve Sigorta Muhasebeleri**, Ankara: Gürsoy Matbaacılık Sanayii, 1971, s.128.

¹⁵ Kamuran Pekiner, **Sigorta İşletmeciliği Prensipleri Hesap Bünyesi**, İstanbul: Sermet Matbaası, 1974, s.79.

¹⁶ Nermin Odabaş, **Ülkemizde Hayat Sigortasının Ekonomi İçindeki Yerinin Değerlendirilmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, 1993), s.24.**

örneği İtalya’da görölen deniz ticaretinin gelişmesi ile şekillenen sigorta uygulamalarından sonra 16. yüzyılda, gemiler ve yükleri sigortalanan kaptan, mürettebat ve yolcularında hayatlarını sigortalama fikri ile hayat sigortacılığı başlamıştır¹⁷.

İlk hayat sigortası 18 Haziran 1583’de Gibbons’un yaşamı üzerine İngiltere’de yapılan sigortadır. On altı sigortacı tarafından imzalanan poliçenin üzerinde “Tanrı Gibbons’a sağlık ve uzun ömür versin” yazılıdır.¹⁸ Bu ilk poliçeler kısa süreli, primleri yüksek, ölüm tazminat miktarları ise maktu olur veya o sene içinde aidat ödeyen ve ölen sayısına bağılı olurdu¹⁹.

Modern anlamda hayat sigortacılığı ölüm riskinin hesaplanmaya başlanması ve ölüm tablolarının oluşturulmasıyla başlamıştır. İstatistiki verilere dayanmamasına karşılık oluşturulan ilk ölüm tablosu 1693 yılında Edmond Halley tarafından İngiltere’de oluşturulmuştur. Yaşa göre primleri gösteren ilk ölüm tablosu 1755 yılında Dodson tarafından oluşturulmuştur. Bu tarih aktüerya biliminin başlangıcı sayılabilir. 1774 yılında Hayat Sigortaları Kanunu, 1870 yılında Hayat Sigorta Şirketleri hakkında kanun düzenlenmiştir. 19. yüzyıl Sanayi Devrimi’nden sonra insanların hayat sigortası bilinci artmıştır²⁰.

20. yüzyılın başlarında sigorta şirketleri her türlü sigorta ihtiyacına cevap verebilecek şekilde örgütlenmelerini tamamlamış kuruluşlar olarak etkin hizmet verebilecek düzeye ulaşmışlardır.

¹⁷ Serpil Akyol, Hayat Sigortası Şirketlerinde Fonların Oluşumu-Yönetimi ve Kar payı Olarak Dağıtımı, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, 1994), s.28.

¹⁸ Bülent Karakan, **a.g.e.**, s.18.

¹⁹ Ayşe Özge Türker, Hayat Sigortaları ve Ek Teminatları ile Hastalık Sigortaları Reasüransı, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi BSE, 1993), s.3.

²⁰ Pınar Yılmaz, Birikimli Hayat Sigortası ile Bireysel Emeklilik Sigortasının Karşılaştırılması ve Aktüeryal Yapıları, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi BSE, 2004), s.4.

1.4.2. Türkiye’de Hayat Sigortacılığının Doğuşu

Dünyadaki gelişme sürecinde olduğu gibi, ülkemizde de hayat sigortacılığı deniz ve nakliyat sigortaları gibi sigorta branşlarından çok daha geç gelişmeye başlamıştır²¹.

Sigortacılığımızın 100 yıldan fazla bir süreden beri Türk topraklarında ve hala gelişemediği sürekli olarak vurgulanmaktadır. Sigortacılığın tarihi incelendiğinde Osmanlı topraklarında uzun süreden beri yapılan sigortacılık faaliyetinde gerek sigortacı ve gerekse sigortalı olarak Türklerin yer almasının ancak 1945’li yıllardan sonra gerçekleştiği görülecektir²².

Hayat sigortası güvencesi olarak Osmanlı İmparatorluğu döneminde Lonca teşkilatı kurularak; üyelerinin zararı karşılanmaya çalışılmış; hastalık ve ölüm durumlarında fondaki paralardan kalanlarına verilmiştir²³.

Cumhuriyet’imizin ilanını izleyen yıllarda milli sigortacılığın gelişimi yönünde gerek yasal gerek kurumsal önemli girişimler ortaya çıkmıştır. 1924’de, 1920 yılında Fransız Urbain şirketinin iştiraki ile kurulmuş olan “Milli Sigorta Şirketi” Ankara Hükümeti tarafından tanınmış, bunun yanı sıra Emtia ve Yol Eşyası Avrupa Anonim Türk Sigorta Şirketi ile İtimadı Milli Sigorta Şirketi kurulmuştur. 14 Mart 1925’de Güneş Sigorta TAŞ tesis edilmiş ve bunu 19 Eylül 1926’da Bozkurt Türkiye Umum Sigorta Şirketi’nin kuruluşu izlemiştir. Bu dönemde Türkiye İş Bankası, bankacılık faaliyetlerinin yanı sıra sigortacılıkla da ilgilenmeye başlamıştır. Acentelik biçiminde başlayan girişimlerini geliştirmiş ve dönemin ilk milli sigorta şirketi olan Anadolu Sigorta Şirketi’ni kurmuştur. Dönem içinde kurulan Türk sigorta şirketlerinin hemen tamamının yabancı ortaklara sahip olduğu da dikkat çekici bir olgudur²⁴.

²¹ Ömer Hatman, Hayat Sigortalarının Dünyadaki Uygulamaları ve Türkiye ile İngiltere Sigorta Sektörlerinin Karşılaştırılması, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi BSE, 2006), s.119.

²² H.Cemal Ezerdi, **Sigortacılığımızın Tarihi**, İstanbul: Commercial Union, 1998, s.13.

²³ Hakan Özcan, **Sigorta Sektöründe Acente Şirket İlişkileri**, İstanbul: Sigortacı Gazetesi Yayınları, 1996, s.6.

²⁴ Haydar Kazgan, Alkan Soyak, Murat Koraltürk, **Cumhuriyet’in 75 Yıllık Sigortacısı Koç Allianz**, İstanbul: Koç Allianz, 1998, s.78.

1929 ekonomik krizinin arkasından gelen 2. Dünya Savaşı, ülkemizde de hayat sigortalarını olumsuz yönde etkilemiş ve 2. Dünya savaşının sona ermesini takiben 1950'li yıllara kadar önemli bir gelişme yaşanmamıştır. Bu dönemde, özel sigorta şirketleri tüm Anadolu'ya yayılarak halka hizmet vermeye başlamışlardır. Savaş sonrasında yaşanan devalüasyonlar, 1950'de çok partili demokrasiye geçilmesi ve 27 Mayıs devrimi gibi sosyal yaşamı etkileyen olaylar, hayat sigortacılığını duraklama dönemine sokmuştur. Bunların dışında duraklama döneminin en önemli nedeni bilinçli veya bilinçsizce yapılan hatalı tanıtımlar olmuştur. Yalan söyleyerek yapılan satışlar ve enflasyon hayat poliçesi satışlarını düşürmüştür. Buna rağmen hayat sigortaları 1970 yılına kadar geçen yirmi yıllık dönemde ortalama %5,5 civarında reel büyüme sağlamıştır²⁵.

1971 yılına kadar yaşa bağlı, sabit primli, sabit kapitalli, satışı ve operasyonu oldukça zor olan, ölüm ve hayatta kalma halinde aynı teminatı veren sigortalar pazarlanırken; 1971'de ortalama yaşı dikkate alan prim esasına göre ölüm ve emeklilik teminatı veren sigortalar başlatılmıştır. Bu sigortalar, o güne kadar uygulamada bulunan sigorta sistemlerine göre satışta ve operasyonda önemli kolaylıklar getirmiş ve sonuçta, prim artışında 1971'de %35, 1972'de ise %36 gibi yüksek oranlar elde edilmiştir²⁶.

1980 sonrasında liberal ekonomik politikalar ve mali piyasalardaki hareketlenmeye bağlı olarak hayat sigortası poliçeleri de değişim göstermeye başlamıştır. Poliçeler, tasarrufları enflasyona karşı koruyan kar payı uygulamasına göre düzenlenmiş, hayat sigortası mevzuatı sürekli iyileştirilerek, Avrupa Birliği normlarına uygun hale getirilmiştir. 1991 yılından itibaren de hayat ve hayat dışı olarak birlikte çalışan şirketlerin hayat branşlarının ayrılmaları zorunlu hale getirilmiştir. Bu tarihten itibaren hayat branşı faaliyeti tamamen diğer branşlardan ayrı yürütülmekte olup, hayat sigortası şirketlerinin sayısında da önemli bir artış kaydedilmiştir²⁷.

13 yıldır beklenen Sigortacılık Kanunu ise, 14 Haziran 2007 tarih ve 26552 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. 5684 no'lu yasa hem sigortacılık hem de bireysel emeklilik için yeni düzenlemeler getirmiştir.

²⁵ Sigorta Dergisi, "Hayat Sigortacıları Gelin Elele Verelim", Sayı.18, Ağustos 1991, s.4-5.

²⁶ İktisadi Araştırmalar Vakfı, Türkiye'de Hayat Sigortaları Semineri, İstanbul.1993, s.36.

²⁷ Ömer Hatman, a.g.e., s.120.

1.5. DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE HAYAT SİGORTASI PRİM

ÜRETİMİ

Hayat sigortalarının en önemli işlevi fon yaratmak ve yaratılan fonları verimli yatırım alanlarına yönlendirerek sigortalılara verilebilecek en yüksek kar payını sunabilmektir. Yaratılan fonların temelini sigortalılardan tahsil edilen primler oluşturmaktadır. Sigorta şirketlerinin ürettikleri prim miktarı oluşacak fonların büyüklüğünü ve pazar payını doğrudan etkilemektedir.

Sermaye piyasalarının en önemli tasarruf kollarından biri olan ve özellikle uzun vadeli fon yaratma gücüne sahip olan hayat sigortacılığı ile birlikte sigortacılık gelişmiş ülkelerin en etkin sektörlerinden biridir.

Sigorta sektörünün gelişim düzeyini ölçmede kullanılan en önemli göstergeler, ülkelerin toplam primleri, kişi başına düşen prim miktarı ve yıllık primin GSMH’ ya oranı gibi göstergelerdir.

Bu bölümde dünyada ve Türkiye’de sigorta sektörünün gelişmişlik düzeyi ve hayat sigortalarının sektör içindeki payı incelenecektir.

1.5.1. Hayat Sigortası Prim Üretimi

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği’nde 2007’de yayınlanan 2006 yılına ilişkin verilerine göre, dünya sigorta primleri toplamı 3.723 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. 3.445 milyar dolar olarak gerçekleşen 2005 yılı prim toplamına göre 2006 yılı sonu itibariyle dünya sigorta prim üretiminde %8.06 oranında bir artış gerçekleşmiştir.

Tablo1’de dünya prim üretimi (hayat sigortası ve hayat dışı sigorta olarak) bölgeler itibariyle verilmektedir.

Tablo 1: Bölgeler Bazında Dünya Prim Üretimi (Milyon\$)

	Toplam Prim				Hayat Sigortası				Hayat Dışı Sigorta			
	2006	2005	Artış %	Pazar Payı %2006	2006	2005	Artış %	Pazar Payı %2006	2006	2005	Artış %	Pazar Payı %2006
AMERİKA	1 329 729	1 246 641	6.6	35.71	601 784	556 121	8.2	27.24	727 945	690 520	5.4	48.08
Kuzey Amerika	1 258 301	1 187 853	5.9	33.79	572 860	532 848	7.5	25.93	685 440	655 005	4.6	45.27
Latin Amerika ve Karaibler	71 428	58 787	21.5	1.92	28 923	23 273	24.3	1.31	42 505	35 515	19	2.81
AVRUPA	1 484 881	1 335 057	11.2	39.88	940 586	812 226	15.8	42.57	544 295	522 830	4.1	35.95
Batı Avrupa	1 428 806	1 288 386	7.0	38.37	927 431	801 702	15.7	41.98	501 374	486 684	3	33.11
Orta/Doğu Avrupa	56 075	46 671	20.1	1.51	13 154	10 525	24.9	0.60	42 920	36 146	18.7	2.83
ASYA	800 819	765 211	4.6	21.51	602 266	578 567	4.1	27.26	198 553	186 644	6.4	13.11
Japonya	643 621	639 349	0.6	17.29	500 871	499 517	0.3	22.67	142 750	139 833	2.0	9.43
Güney ve Doğu Asya	138 297	109 155	26.6	3.71	96 627	74 707	29.3	4.37	41 670	34 448	20.9	2.75
Ortadoğu/Orta Asya	18 901	16 706	13.1	0.51	4 769	4 343	9.8	0.22	14 133	12 363	14.3	0.93
AFRİKA	49 667	42 718	16.3	1.33	35 468	29 676	19.5	1.61	14 200	13 042	8.9	0.94
OKYANUSYA	58 316	56 190	3.8	1.57	29 214	26 968	8.3	1.32	29 102	29 222	-0.4	1.92
DÜNYA TOPLAMI	3 723 412	3 445 816	8.0	100.00	2 209 317	2 003 557	10.3	100.00	1 514 094	1 442 258	5	100.00
Sanayileşmiş Ülkeler	3 390 180	3 173 392	6.8	91.05	2 033 051	1 863 503	9.0	92.02	1 357 129	1 309 889	3.6	89.63
Gelişmekte Olan Ülkeler	333 231	272 423	22.3	8.95	176 266	140 053	25.9	7.98	156 965	132 369	18.6	10.37
OECD	3 338 160	3 123 404	6.9	89.65	1 976 063	1 810 333	9.2	89.44	1 362 097	1 313 071	3.7	89.96
G7	2 731 315	2 562 540	6.6	73.36	1 609 706	1 477 210	9.0	72.86	1 121 609	1 085 330	3.3	74.08
EU	2 744 822	2 464 706	11.4	36.85	1 788 405	1 537 039	16.4	40.47	956 417	927 667	3.0	31.58
NAFTA	1 273 373	1 200 719	6.0	34.20	579 674	538 105	7.7	26.24	693 698	662 614	4.7	45.82
ASEAN	32 977	29 708	11.0	0.89	20 299	18 108	12	0.92	12 678	11 601	9.2	0.84

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrsb.org.tr>

2006 yılı sonu itibarıyla dünyada toplam prim büyüklüğü %8 artışla 3.445 milyar dolardan 3.723 milyar dolara yükselmiştir. Toplam prim üretiminin 3.390 milyar dolarlık kısmı gelişmiş ülkelerde oluşurken, sigorta bilincinin tam olarak yerleşmediği gelişmekte olan ülkelerde bu miktar 333 milyar dolarda kalmıştır. Ancak primler bir önceki yıla göre gelişmiş ülkelerde %6,8 oranında artarken, gelişmekte olan ülkelerde artış oranı %22,3'e varmaktadır. Dünya sigorta sektöründeki büyüme 2006 yılında özellikle gelişmekte olan ülkelere kaynaklanmaktadır. Amerika kıtasında 2005 yılına göre primler %6,6 artarken, Avrupa'da %11,2, Asya'da %4,6, Afrika'da ise 16,3 artış görülmektedir.

Tablodan da görüleceği üzere 2006 yılı itibariyle dünya sigorta sektörünün pazar payı incelendiğinde Avrupa toplam pazar payının %39.88'ine sahipken, bunu %35,71 ile Amerika, %21,51 ile Asya, %1,57 ile Okyanusya, %1,33 ile Afrika izlemiştir. Sanayileşmiş ülkeler pazar payının %91.05'ine sahipken, gelişmekte olan ülkeler %8,95'lik paya sahiptir.

2.209 milyar dolar prim büyüklüğüne ulaşan hayat sigortası pazarı içinde en büyük payı %42,57 ile Avrupa alırken, %27,26 ile Asya , %27,24 ile Amerika, %1,61 ile Afrika, %1,32 ile Okyanusya pazardaki yerini almıştır. Hayat dışı sigortalarda ise %48,08'lik pazar payı ile Amerika ilk sırada yer alırken, bunu %35,95 ile Avrupa, %13,11 ile Asya, %1,92 ile Okyanusya ve %0,94 ile Afrika izlemektedir.

Ekonomik organizasyonların dünya prim üretimi içindeki payı incelendiğinde, 2006 yılı itibariyle, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) üyesi ülkelerin bir önceki yıla göre %6,9 prim artışıyla dünya prim üretiminin %89,65'ini oluşturduğu görülmektedir. 3.723 milyar dolar olan dünya prim üretiminin 3.338 milyar doları OECD ülkeleri tarafından üretilmiştir. G7 olarak adlandırılan yedi sanayileşmiş ülkenin (ABD, Kanada, Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya ve Japonya) toplam prim üretimi içindeki payı %73,36'dır. Bu ülkelerde bir önceki yıla göre %6,6 oranında prim artışı gerçekleşmiştir. Dünya prim üretimi içinde Avrupa Birliği'nin payı %36,85'dir ve 2006 yılında %11,4 artışla 2.744 milyar dolarlık prim hacmine ulaşmıştır, Kuzey Amerika Serbest Ticaret Anlaşması (NAFTA)'na üye ülkelerin payı %34,20 ve Güneydoğu Asya Ülkeleri Birliği (ASEAN)'nin payı da %0,89'dur.

Tablo 2'de dünya sigorta sektörünün ülkeler bazında 2005 ve 2006 yılları toplam prim üretimleri bulunmaktadır.

Tablo 2:Ülkeler Bazında Toplam Prim Üretimi (\$)

	Milyon Dolar		%Artış	Dünya Sıralaması	Pazar Payı(%)
	2006	2005			2006
KUZEY AMERİKA	1 258 301	1 187 853	5.93		33.79
ABD	1 170 101	1 109 796	5.43	1	31.48
Kanada	88 200	78 057	12.99	8	2.37
LATİN AMERİKA ve KARAİBLER	71 428	58 787	21.50		1.92
Brezilya	30 390	23 947	26.91	19	0.82
Meksika	15 072	12 866	17.15	29	0.40
Arjantin	5 632	4 619	21.91	36	0.15
Venezuela	4 886	3 351	45.80	41	0.13
Şili	4 704	4 519	4.11	43	0.13
Kolombiya	3 200	2 767	15.63	45	0.09
Peru	1 083	975	10.99	57	0.02
Diğer Ülkeler	6 441	5 743	12.16		0.18
AVRUPA	1 484 881	1 335 057	11.22		39.88
Birleşik Krallık	418 366	336 158	24.46	3	11.24
Fransa	251 164	220 997	13.65	4	6.75
Almanya	204 544	197 964	3.32	5	5.49
İtalya	138 679	141 357	-1.86	6	3.72
İspanya	65 813	60 425	8.92	10	1.77
Hollanda	62 669	59 578	5.19	11	1.68
İsviçre	41 758	42 115	-0.85	16	1.12
Belçika	37 889	43 259	-12.42	18	1.02
İsveç	29 182	27 710	5.31	20	0.78
İrlanda	47 281	38 577	22.56	14	1.27
Finlandiya	19 308	17 950	7.57	25	0.52
Avusturya	19 568	19 009	2.94	24	0.53
Danimarka	23 262	21 130	10.09	21	0.62
Norveç	16 249	16 124	0.78	28	0.44
Portekiz	17 679	16 789	5.30	26	0.47
Rusya	21 504	17 336	24.04	22	0.58
Lüksemburg	16 480	13 859	18.91	27	0.44
Polonya	11 947	9 446	26.47	30	0.32
Türkiye	6 618	5 716	15.78	35	0.18
Yunanistan	5 442	4 876	11.61	38	0.15
Çek Cumhuriyeti	5 304	4 891	8.45	40	0.14
Macaristan	3 789	3 363	12.66	44	0.10
Diğer Ülkeler	20 386	16 428	24.1		0.55
ASYA	800 819	765 211	4.65		21.51
Japonya	460 261	478 211	-3.75	2	12.36
Güney Kore	101 179	85 097	18.90	7	2.72
Tayvan	51 562	48 984	5.26	13	1.38
Çin	70 805	60 144	17.73	9	1.90
Hindistan	43 032	27 410	56.99	15	1.16
Hong Kong	19 842	17 010	16.65	23	0.53
İsrail	7 754	7 330	5.78	32	0.21
Diğer Ülkeler	46 384	41 115	12.82		1.25
AFRİKA	49 667	42 718	16.27		1.33
Güney Afrika	40 731	34 773	17.13	17	1.09
Fas	1 675	1 484	12.85	53	0.04
Mısır	843	760	10.93	60	0.02
Diğer Ülkeler	6 418	5 701	12.58		0.18
OKYANUSYA	58 316	56 190	3.78		1.57
Avustralya	52 561	50 329	4.43	12	1.41
Yeni Zelanda	5 570	5 679	-1.93	37	0.15
Diğer Ülkeler	185	181			0.00
DÜNYA TOPLAMI	3 723 412	3 445 816	8.06		100.00

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrsb.org.tr>

2006 yılı sonu itibarıyla prim üretimi ülkeler bazında incelendiğinde dünya prim üretiminde ABD birinci sırada yer aldığı görülmektedir. ABD prim üretimini bir önceki yıla göre %5.43 oranında arttırmış ve 1170 milyar dolar prim üretimiyle dünya da % 31,48’lik pazar payına sahip olmuştur. Toplam prim üretiminde dünyada ikinci sırayı 460 milyar dolar prim üretimi ve %12.36’lık pazar payı ile Japonya almaktadır. Japonya’yı 418 milyar dolar prim üretimi ve %11.24 pazar payı ile Birleşik Krallık, 251 milyar dolar prim üretimi ve % 6.75 pazar payı ile Fransa, 204 milyar dolar prim üretimi ve % 5.49 pazar payıyla Almanya izlemektedir.

Ülkelerin prim artışlarına bakıldığında; Hindistan bir önceki yıla göre % 56.99 artış sağlayarak prim üretimini 27 milyar dolardan, 49 milyar dolara çıkartarak en yüksek prim artış oranına sahip ülke olmuştur. Venezuela ise bir önceki yıla göre prim üretimini %45.80 oranında arttırmıştır. Bunu % 26.91 artışla Brezilya, %26.47 ile Polonya, % 24.46 ile Birleşik Krallık izlemektedir.

Dünyadaki toplam prim üretimi içinde Türkiye’nin durumuna bakıldığında 6,6 milyar dolar prim üretimi ve % 0.18 pazar payı ile 88 ülke arasında 35. sırada bulunmaktadır. Bir önceki yıla göre %15.78 prim artışı sağlayarak prim hacmini 5,7 milyar dolardan 6,6 milyar dolara yükseltmiştir.

Tablo 3 ve Tablo 4’de dünya ülkelerinin sigortacılık toplam prim üretimlerinin hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar arasındaki dağılımına ilişkin bilgiler bulunmaktadır.

Yapılan istatistiklere göre, 2006 yılında 3.723 milyar dolar olan dünya sigorta primlerinin 2.209 milyar dolarını hayat sigortası, 1.514 milyar dolarını da hayat dışı sigorta primleri oluşturmaktadır. Dünyada hayat sigortası primleri bir önceki yıla göre %10,3 oranında artış göstermiş ve 2.003 milyar dolardan 2.209 milyar dolara ulaşmıştır. Hayat dışı prim üretimi ise %5 artış ile 1.442 milyar dolardan 1.514 milyar dolara ulaşmıştır. Bu rakamlarda açıkça gösteriyor ki; dünya sigorta sektöründe hayat sigortaları çok önemli bir yere sahiptir. Hem prim hacmi olarak hem de prim artış hızı olarak dünyada hayat sigortacılığı hayat dışı sigortacılıktan ileridedir.

Tablo 3: Ülkeler Bazında Hayat Sigortası Prim Üretimi (\$)

	Milyon Dolar		%Artış	Dünya Sıralaması	İş Hacminin Dağılımı(%)	Pazar Payı(%)
	2006	2005			2006	2006
KUZEY AMERİKA	572 860	532 848	7.5		45.5	25.93
ABD	533 649	499 112	6.9	1	45.6	24.15
Kanada	39 212	33 736	16.2	10	44.5	1.77
LATİN AMERİKA ve KARAİBLER	28 923	23 273	24.3		40.5	1.31
Brezilya	13 699	10 553	29.8	24	45.1	0.62
Meksika	6 814	5 257	29.6	29	45.2	0.31
Arjantin	1 713	1 384	23.8	40	30.4	0.08
Venezuela	162	105	54.7	67	3.3	0.01
Şili	2 898	2 807	3.2	35	61.6	0.13
Kolombiya	947	761	24.4	43	29.6	0.04
Peru	485	530	-8.4	50	44.8	0.02
Diğer Ülkeler	2205	1 876	17.55		27.1	0.1
AVRUPA	940 586	812 226	15.8		63.3	42.57
Birleşik Krallık	311691	231032	34.9	3	74.5	14.11
Fransa	177902	150472	18.2	4	70.8	8.05
Almanya	94911	90225	5.2	5	46.4	4.30
İtalya	89576	93903	-4.6	6	64.6	4.05
İspanya	28285	25586	10.5	16	43.0	1.28
Hollanda	33907	30504	11.2	13	54.1	1.53
İsviçre	23363	23914	-2.3	18	55.9	1.06
Belçika	25081	31026	-19.2	17	66.2	1.14
İsveç	20032	18866	6.2	19	68.6	0.91
İrlanda	37331	29554	26.3	11	79.0	1.69
Finlandiya	15227	14138	7.7	22	78.9	0.69
Avusturya	9018	8854	1.9	-0.6	46.1	0.41
Danimarka	15471	13505	14.6	21	66.5	0.70
Norveç	9339	9400	-0.7	26	57.5	0.42
Portekiz	12054	11447	5.3	25	68.2	0.55
Rusya	571	894	-36.1	48	2.7	0.03
Lüksemburg	14585	12180	19.7	23	88.5	0.66
Polonya	5793	3927	47.5	30	48.5	0.26
Türkiye	972	926	5.0	42	14.7	0.04
Yunanistan	2856	2398	19.1	36	52.5	0.13
Çek Cumhuriyeti	2083	1876	11.0	38	39.3	0.09
Macaristan	1936	1492	29.8	39	51.1	0.09
Diğer Ülkeler	8 602	6 107	29.0		21.9	0.38
ASYA	602 266	578 567	4.1		75.2	27.26
Japonya	362 766	378 729	-4.2	2	78.8	16.42
Güney Kore	72 298	60 683	19.1	7	71.5	3.27
Tayvan	41 245	38 788	6.3	9	80.0	1.87
Çin	45 092	39 604	13.9	8	63.7	2.04
Hindistan	37 220	22 587	64.8	12	86.5	1.68
Hong Kong	17 482	14 755	18.5	20	88.1	0.79
İsrail	3 647	3 396	7.4	34	47.0	0.17
Diğer Ülkeler	22 516	20 025	12.44		26.7	1.02
AFRİKA	35 468	29 676	19.5		71.4	1.61
Güney Afrika	33 106	27 596	20.0	14	81.3	1.50
Fas	469	368	27.5	51	28.0	0.02
Mısır	356	300	18.7	57	42.2	0.02
Diğer Ülkeler	1 537	1 412	8.86		26.3	0.07
OKYANUSYA	29 214	26 968	8.3		50.1	1.32
Avustralya	28 287	26 029	8.7	15	53.8	1.28
Yeni Zelanda	874	886	-1.3	45	15.7	0.04
Diğer Ülkeler	53	53			28.5	0.00
DÜNYA TOPLAMI	2 209 317	2 003 557	10.3		59.3	100.00

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrsb.org.tr>

Hayat sigortası primleri bir önceki yıla göre sanayileşmiş ülkelerde %9 artarken, gelişmekte olan ülkelerde bu artışın %25,9 oranında olması dikkat çekicidir. Daha öncede belirtildiği gibi dünya sigorta sektöründeki büyüme 2006 yılında özellikle gelişmekte olan ülkelere kaynaklanmaktadır ve hayat sigortası prim üretimindeki büyüme bunun içinde önemli bir paya sahip bulunmaktadır.

Hayat sigortası prim üretimi ülkeler itibariyle incelendiğinde ABD dünyada birinci sırada yer almaktadır. Bir önceki yıla göre %7,5 prim artışı sağlayarak prim hacmini 532 milyar dolardan 572 milyar dolara çıkartmıştır. ABD'nin hayat sigortası sektöründeki pazar payı %25,93'dür. Toplam prim üretiminin içerisinde hayat sigortalarının payı ise % 45,5'dir.

Japonya'nın hayat sigortası prim hacminde bir önceki yıla göre %4,2'lik bir düşüş meydana gelmiştir. Japonya 362 milyar dolar prim hacmiyle hayat sigortası sektöründe %16,42'lik bir pazar payına sahiptir dünyada ikinci sırada yer almaktadır. Toplam prim üretiminin %78,8 gibi önemli bir bölümünü hayat sigortası primleri oluşturmaktadır.

Hayat sigortası prim üretiminde bir önceki yıla göre %34,9 oranında artış sağlayarak prim hacmini 231 milyar dolardan 311 milyar dolara çıkartan Birleşik Krallık %14,11 pazar payı ile dünyada üçüncü sırada yer almaktadır. Hayat sigortası primleri toplam prim üretiminin %74,5'ini oluşturmaktadır.

Türkiye'nin hayat sigortası prim üretiminde dünyadaki konumuna bakıldığında; bir önceki yıla göre %5 prim artışı sağlayarak 926 milyon dolar olan hayat sigortası prim hacmini 972 milyon dolara yükseltmiştir. Dünyadaki hayat sigortası prim üretiminin %0.04 gibi oldukça küçük bir bölümünü oluşturmakta ve ülkeler sıralamasında 88 ülke arasında 42. sırada bulunmaktadır. Toplam prim üretiminin %14,7'lik bölümünü hayat sigortası primleri oluşturmaktadır.

Tablo 4: Ülkeler Bazında Hayat Dışı Sigorta Prim Üretimi (\$)

	Milyon Dolar		%Artış	Dünya Sıralaması	İş Hacminin Dağılımı(%)	Pazar Payı(%)
	2006	2005				
KUZEY AMERİKA	685 440	655 005	4.6		54.5	45.27
ABD	636 452	610 684	4.2	1	54.4	42.04
Kanada	48 988	44 321	10.5	7	55.5	3.24
LATİN AMERİKA ve KARAİBLER	42 505	35 515	19.07		59.5	2.81
Brezilya	16 691	13 394	24.6	15	54.9	1.10
Meksika	8 258	7 609	8.5	21	54.8	0.55
Arjantin	3 918	3 235	21.1	33	69.6	0.26
Venezuela	4 724	3 246	45.5	29	96.7	0.31
Şili	1 806	1 711	5.5	47	38.4	0.12
Kolombiya	2 253	2 007	12.3	43	70.4	0.15
Peru	598	446	34.1	59	55.2	0.04
Diğer Ülkeler	4 257	3 867	10.12		72.9	0.28
AVRUPA	544 295	522 830	4.1		36.7	35.95
Birleşik Krallık	106 676	105126	1.5	3	25.5	7.05
Fransa	73 262	70525	3.9	5	29.2	4.84
Almanya	109 633	107739	1.8	2	53.6	7.24
İtalya	49 103	47453	3.5	6	35.4	3.24
İspanya	37 528	34386	7.7	8	57.0	2.48
Hollanda	28 762	29074	-1.1	10	45.9	1.90
İsviçre	18 395	18200	1.1	14	44.1	1.21
Belçika	12 807	12234	4.7	16	33.8	0.85
İsveç	9 150	8844	3.5	20	31.4	0.60
İrlanda	9 950	9023	10.3	19	21.0	0.66
Finlandiya	4 081	3812	7.0	32	21.1	0.27
Avusturya	10 549	10155	3.9	17	53.9	0.70
Danimarka	7 791	7625	2.2	22	33.5	0.51
Norveç	6 910	6723	2.8	24	42.5	0.46
Portekiz	5 625	5342	5.3	28	31.8	0.37
Rusya	20 932	16442	27.3	13	97.3	1.38
Lüksemburg	1 895	1679	12.9	45	11.5	0.13
Polonya	6 153	5519	11.5	25	51.5	0.41
Türkiye	5 645	4790	17.9	27	85.3	0.37
Yunanistan	2 587	2478	4.4	40	47.5	0.17
Çek Cumhuriyeti	3 221	3015	6.9	36	60.7	0.21
Macaristan	1 853	1871	-1.0	46	48.9	0.12
Diğer Ülkeler	11 787	10 775	8.59		78.1	0.78
ASYA	198 553	186 644	6.4		24.8	13.11
Japonya	97 495	99 481	-2.0	4	21.2	6.44
Güney Kore	28 881	24 414	18.3	9	28.5	1.91
Tayvan	10 318	10 196	1.2	18	20.0	0.68
Çin	25 713	20 540	25.2	11	36.3	1.70
Hindistan	5 812	4 823	20.05	26	13.5	0.38
Hong Kong	2 361	2 255	4.7	41	11.9	0.16
İsrail	4 107	3 935	4.4	31	53.0	0.27
Diğer Ülkeler	23 866	21000	13.65		73.3	1.57
AFRİKA	14 200	13 042	8.9		28.6	0.94
Güney Afrika	7 624	7 177	6.2	23	18.7	0.50
Fas	1 206	1 116	8.0	51	72.0	0.08
Mısır	487	461	5.9	67	57.8	0.03
Diğer Ülkeler	4 883	4 288	13.88		73.7	0.33
OKYANUSYA	29 102	29 222	-0.4		49.9	1.92
Avustralya	24 274	24 300	-0.1	12	46.2	1.60
Yeni Zelanda	4 696	4 794	-2.0	30	84.3	0.31
Diğer Ülkeler	132	129			71.5	0.01
DÜNYA TOPLAMI	1 514 094	1 442 258	5.0		40.7	100.00

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrsb.org.tr>

1.5.2. Kişi Başına Prim Üretimi

Bir ÷lkede sigorta sektörünün en önemli göstergelerinden biri o ÷lkenin kişi başına düşen prim üretimidir. Bir ÷lkenin kişi başına prim üretimini o ÷lkenin ekonomik kalkınma düzeyi, kişi başına harcanabilir gelir düzeyi, halkın sigorta hakkındaki genel kanaati gibi unsurlar etkiler.

Tablo 5’de ÷lkeler bazında kişi başına prim üretimi bilgileri verilmiştir. Dünya genelinde 2006 yılı içerisinde kişi başına prim üretimi 554 dolar olarak gerçekleşmiştir. Bölgeler itibariyle incelediğimizde; 3.804 dolar ile kişi başına en çok prim üreten bölge Kuzey Amerika olmuştur. 1.787 dolar ile Okyanusya, 1.754 dolar ile Avrupa kişi başına prim üretiminde ilk sıraları almışlardır. Bunları 205 dolar ile Asya, 126 dolar ile Latin Amerika ve Karaibler, 53 dolar ile Afrika oldukça geriden takip etmektedir.

Bu tabloyu tek tek ÷lkeler itibariyle incelediğimizde 6.466 dolar kişi başına prim üretimiyle Birleşik Krallık’ın dünyada birinci sırada yer aldığını görüyoruz. Birleşik Krallık’ı 5.564 dolar ile İrlanda, 5.561 dolar ile İsviçre takip etmektedir. Türkiye kişi başına prim üretiminde, 89 dolarlık üretimiyle ÷lkeler sıralamasında 61. sırada yer almaktadır.

Türkiye’de kişi başına düşen hayat sigortası primi ise 13,1 \$ dır. Kişi başına düşen hayat sigortası primi üretiminde dünyada ilk sırayı alan Birleşik Krallık’ın 5139 dolarlık üretimi göz önüne alındığında toplam prim üretimi içerisinde özellikle hayat sigortası prim üretiminde Türkiye’nin ne kadar gerilerde olduğu açıkça gör÷lmektedir. Türkiye’nin toplam sigorta primi üretimin % 85,3 gibi önemli bir bölümünü hayat dışı sigortalar, geriye kalan % 14,7’lik küçük bir bölümünü ise hayat sigortaları oluşturmaktadır

Hayat ve hayat dışı branşlar itibariyle kişi başı prim üretimi incelendiğinde, hem sanayileşmiş hem de gelişmekte olan ÷lkelerde hayat dalı üretiminin daha yüksek bir paya sahip olduğu ve gelişmekte olan ÷lkelerden bölgesel bazda sadece Kuzey Amerika ve Latin Amerika’da hayat dışı branşlarda prim üretiminin hayat dalına göre yüksek olduğu gör÷lmektedir.

Tablo 5: Ülkeler Bazında Kişi Başına Prim Üretimi (2006)

	Toplam (\$)	Hayat (\$)	Hayat Dışı (\$)	Dünya Sıralaması
KUZEY AMERİKA	3 804,0	1 731,8	2 072,2	
ABD	3 923,7	1 789,5	2 134,2	6
Kanada	2 708,3	1 204,1	1 504,3	15
LATİN AMERİKA ve KARAİBLER	126,7	51,3	75,4	
Brezilya	160,9	72,5	88,4	49
Meksika	139,1	62,9	76,2	55
Arjantin	143,9	43,8	100,1	54
Venezuela	179,5	6,0	173,6	48
Şili	285,7	176,0	109,7	42
Kolombiya	69,1	20,5	48,7	63
Peru	38,1	17,1	21,1	77
AVRUPA	1 754,7	1 119,6	626,0	
Birleşik Krallık	6 466,7	5 139,6	1 327,1	1
Fransa	4 075,4	2 922,5	1 152,9	5
Almanya	2 436,8	1 136,1	1 300,7	17
İtalya	2 302,2	1 492,8	809,5	19
İspanya	1 514,6	651,0	863,7	24
Hollanda	3 828,8	2 071,6	1 757,3	7
İsviçre	5 561,9	3 111,8	2 450,1	3
Belçika	3 442,5	2 427,7	1 014,8	10
İsveç	3 226,2	2 214,6	1 011,6	13
İrlanda	5 564,7	4 203,8	1 360,9	2
Finlandiya	3 681,2	2 903,1	778,0	8
Avusturya	2 396,7	1 104,6	1 292,1	18
Danimarka	4 271,4	2 840,8	1 430,6	4
Norveç	3 229,0	2 016,0	1 213,0	12
Portekiz	1 663,0	1 131,5	532,3	23
Rusya	150,9	4,0	146,9	52
Lüksemburg	3 366,3	1 548,4	1 817,9	11
Polonya	310,3	150,5	159,8	39
Türkiye	89,2	13,1	76,1	61
Yunanistan	489,3	256,7	232,6	36
Çek Cumhuriyeti	519,6	204,1	315,5	35
Macaristan	376,2	192,3	183,9	37
ASYA	205,0	154,6	50,4	
Japonya	3 589,6	2 829,3	760,4	9
Güney Kore	2 071,3	1 480,0	591,2	21
Tayvan	2 250,2	1 800,0	450,3	20
Çin	53,5	34,1	19,4	70
Hindistan	38,4	33,2	5,2	76
Hong Kong	2 787,6	2 456,0	331,6	14
İsrail	1 132,5	532,6	599,9	27
AFRİKA	53,6	38,3	15,3	
Güney Afrika	855,8	695,6	160,2	32
Fas	52,4	14,7	37,8	71
Mısır	11,2	4,7	6,5	83
OKYANUSYA	1 787,3	896,3	891,0	
Avustralya	2 580,8	1 389,0	1 191,9	16
Yeni Zelanda	1 370,9	215,0	1 155,9	25
DÜNYA TOPLAMI	554,8	330,6	224,2	

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrsb.org.tr>

1.5.3. Prim Üretiminin GSYİH'ya Oranı

Bir ülkede sigorta sektörünün önemini belirlemede kullanılan önemli göstergelerden biride o ülkenin prim üretiminin GSYİH' sına olan oranıdır.

Tablo 6'da ülkeler bazında prim üretiminin GSYİH'ya oranı bilgileri verilmiştir. 2006 yılında dünya genelinde prim üretiminin GSYİH'ya oranı %7,5 olarak gerçekleşmiştir. Bölgeler itibariyle incelediğimizde ise sırasıyla %8,7 ile Kuzey Amerika birinci, %8,3 ile Avrupa ikinci, %6,7 ile Okyanusya en yüksek oranlara sahiptir. Bu oran Asya'da 6,6, Afrika'da ise 4,8 olarak gerçekleşmiştir.

Prim üretiminin GSYİH'ya oranı ülkeler itibariyle incelendiğinde yine Birleşik Krallık % 16,5 ile ilk sırada yer alıyor. Birleşik Krallığı %16,0 ile Güney Afrika, %14,5 ile Tayvan, %11,1 ile Güney Kore, %11 ile İsviçre izlemektedir. Bu tabloda Türkiye prim üretiminin GSYİH' sına %1,6'lık oranı ile 68'inci sırada yer almaktadır.

Hayat sigortası primlerinin GSYİH içindeki payına bakıldığında ise yine en yüksek oranın %13,1 ile Birleşik Krallık'da olduğu ve bunu sırasıyla %13,0 ile Güney Afrika, %11,6 ile Tayvan, %9,2 ile Hong Kong'un izlediği görülmektedir. Tabloda Türkiye'ye baktığımızda ise hayat sigortası prim üretimlerinin GSYİH' ya oranının %0,2 gibi oldukça düşük bir seviyede olduğu görünüyor.

Son olarak Tablo 7'de ülkelerin nüfus, GSYİH ve enflasyon oranlarının olduğu makroekonomik gösterge bilgileri verilmiştir.

Tablo:6 Ülkeler Bazında Prim Üretimin GSYİH'ya Oranı (2006)

	Toplam (\$)	Hayat (\$)	Hayat Dışı (\$)	Dünya Sıralaması
KUZEY AMERİKA	8,7	3,9	4,7	
ABD	8,8	4,0	4,8	14
Kanada	7,0	3,1	3,9	21
LATİN AMERİKA ve KARAİBLER	2,4	1,0	1,4	
Brezilya	2,8	1,3	1,6	44
Meksika	1,8	0,8	1,0	62
Arjantin	2,6	0,8	1,8	49
Venezuela	2,7	0,1	2,6	48
Şili	3,3	2,0	1,3	41
Kolombiya	2,4	0,7	1,7	55
Peru	1,2	0,5	0,6	76
AVRUPA	8,3	5,3	3,0	
Birleşik Krallık	16,5	13,1	3,4	1
Fransa	11,0	7,9	3,1	6
Almanya	6,7	3,1	3,6	22
İtalya	7,2	4,7	2,5	19
İspanya	5,4	2,3	3,1	27
Hollanda	9,4	5,1	4,3	10
İsviçre	11,0	6,2	4,9	5
Belçika	9,2	6,5	2,7	11
İsveç	7,6	5,2	2,4	18
İrlanda	10,4	7,9	2,5	9
Finlandiya	9,1	7,2	1,9	12
Avusturya	6,1	2,8	3,3	24
Danimarka	8,5	5,6	2,8	15
Norveç	4,6	2,8	1,7	32
Portekiz	9,0	6,1	2,9	13
Rusya	2,3	0,1	2,3	56
Lüksemburg	3,9	1,8	2,1	34
Polonya	3,5	1,7	1,8	36
Türkiye	1,6	0,2	1,4	68
Yunanistan	1,8	0,9	0,8	65
Çek Cumhuriyeti	3,8	1,5	2,3	35
Macaristan	3,4	1,7	1,7	39
ASYA	6,6	5,0	1,6	
Japonya	10,5	8,3	2,2	7
Güney Kore	11,1	7,9	3,2	4
Tayvan	14,5	11,6	2,9	3
Çin	2,7	1,7	1,0	47
Hindistan	4,8	4,1	0,6	31
Hong Kong	10,5	9,2	1,2	8
İsrail	5,5	2,6	2,9	26
AFRİKA	4,8	3,4	1,4	
Güney Afrika	16,0	13,0	3,0	2
Fas	2,9	0,8	2,1	43
Mısır				
OKYANUSYA	6,7	3,4	3,3	
Avustralya	7,0	3,8	3,2	20
Yeni Zelanda	5,3	0,8	4,5	28
DÜNYA TOPLAMI	7,5	4,5	3,0	

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrsb.org.tr>

Tablo 7: Ülkeler İtibariyle Makroekonomik Göstergeler (2006)

	Nüfus (Milyon Kişi)	GSYİH (Milyar\$)	Enflasyon Oranı (%)	Dünya Sıralaması
KUZEY AMERİKA(*)	330.8	14 515		
ABD	298.2	13 247	3.2	1
Kanada	32.6	1 269	2.0	8
LATİN AMERİKA ve KARAİBLER(*)	563.9	2 957		
Brezilya	188.9	1 067	4.2	10
Meksika	108.3	840	3.6	14
Arjantin	39.1	214	10.9	32
Venezuela	27.2	182	13.7	37
Şili	16.5	143	2.7	40
Kolombiya	46.3	136	4.2	43
Peru	28.4	93	2.0	55
AVRUPA(*)	801.2	16 914		
Birleşik Krallık	60.6	2 377	2.3	5
Fransa	60.5	2 235	1.7	6
Almanya	82.7	2 997	1.7	3
İtalya	58.3	1 855	2.1	7
İspanya	43.5	1 226	3.5	9
Hollanda	16.4	663	1.1	16
İsviçre	7.5	379	1.1	20
Belçika	10.5	392	1.8	18
İsveç	9.0	385	1.4	19
İrlanda	4.1	221	2.7	31
Finlandiya	5.2	212	1.6	33
Avusturya	8.2	323	1.4	26
Danimarka	5.4	275	1.9	28
Norveç	4.6	329	2.3	25
Portekiz	10.6	195	3.1	35
Rusya	142.5	929	10.0	11
Lüksemburg	0.5	40	3.0	63
Polonya	38.5	339	2.0	24
Türkiye	74.2	403	9.6	17
Yunanistan	11.1	308	3.2	27
Çek Cumhuriyeti	10.2	139	2.8	42
Macaristan	10.1	112	3.5	49
ASYA(*)	3 896.2	12 044		
Japonya	128.2	4 385	0.2	2
Güney Kore	48.8	911	2.3	12
Tayvan	22.9	355	0.6	22
Çin	1 323.6	2 613	1.5	4
Hindistan	1 119.5	901	5.9	13
Hong Kong	7.1	190	1.8	36
İsrail	6.8	140	2.1	41
AFRİKA(*)	926.6	1 042		
Güney Afrika	47.6	255	4.6	29
Fas	31.9	58	3.3	59
Mısır	75.4	107	7.6	51
OKYANUSYA(*)	32.6	869		
Avustralya	20.4	753	3.5	15
Yeni Zelanda	4.1	105	3.4	52
DÜNYA TOPLAMI	6 551.3	48 342		

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrbsb.org.tr>

Tüm tablolar incelendiğinde açıkça görülüyor ki ülkelerin gelişmişlik düzeyi arttıkça kişi başına düşen hayat sigortası primleri artmaktadır. Ülkelerin gelişmişlik düzeyi ile hayat sigortasına ödenen prim tutarı birbiriyle doğrudan ilişkilidir. Sigortacılık sektöründe kişi başına düşen prim üretimi; prim üretiminin hayat sigortaları ve hayat dışı sigortalar arasındaki dağılımı ile GSYİH'ya oranı gelişmiş ülkelerle karşılaştırıldığında, Türkiye'de hayat dışı sigortacılığın hayat sigortacılığından daha etkin olduğu ve sigortacılık sektörünün hızlı bir büyüme eğilimi gösterdiği görülmektedir. Ancak GSYİH içindeki payının halen düşük olduğu da görülmektedir.

1.6. TÜRKİYE'DE HAYAT SİGORTACILIĞININ GELİŞİMİ

Ekonomik kalkınma düzeyi yüksek olan ülkelerin ana sigorta branşı hayat sigortalarıdır. Hayat sigortaları fon yaratma kapasitesi açısından bir ülkenin ekonomisine katkıda bulunan en önemli sigorta dalıdır ve dünya prim üretiminin %60'ını hayat sigortaları oluşturmaktadır.

1985 yılına kadar Türk sigorta sektörü içerisinde oldukça önemsiz bir paya sahip olan hayat sigortacılığı bu dönem içerisinde toplam prim üretiminin %1,5–2 gibi küçük bir bölümünü oluşturmaktaydı. Hayat sigortası primlerinin reel gelişmesi incelendiğinde ise 1980–1985 döneminde hayat sigortacılığının negatif bir gelişme gösterdiği görülmektedir. Türkiye ekonomisinin içinde bulunduğu kronik enflasyon ve gelir dağılımındaki dengesizlik sigorta sektörünü olumsuz etkilemiş, sigorta sektörünün büyüme hızı yıllık enflasyonun üzerinde gerçekleşmiş olmasına rağmen prim tahsilat oranlarının giderek düşmesi sonucu sigorta şirketlerinin yatırıma yönlendirdikleri fonlardan elde ettikleri gelirlerin, toplam prim hacmine oranı azalmıştır²⁸. 1985 yılından sonra, sektörün gelişmesi amacıyla devletin hayat sigortaları için tanıdığı vergi muafiyeti, sigorta şirketlerinin yeni poliçe türlerini uygulamaya koyarak daha bilinçli ve aktif çalışması, kişilerin hayat sigortasını tanımaya başlaması sonucunda hayat sigortacılığında geçmiş yıllara oranla çok önemli gelişmeler sağlanmıştır.

Türkiye'de sigorta potansiyelinin yüksek olması ve sigortacılık ve bireysel emeklilik sektörünün son yıllarda gösterdiği hızlı gelişim yabancı yatırımcıları Türk

²⁸ Selma Alkan, **Sigorta Sektörü**, Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.,Sektörel Araştırmalar Serisi No:22, 2000,s.17.

sigortacılık piyasasına yöneltmektedir. Türkiye’de 2006 yılı sonu itibariyle 48’i faal 61 sigorta ve bireysel emeklilik şirketinden 35’i doğrudan veya dolaylı olarak yabancı ortaklıdır. Ödenmiş sermaye içinde yabancı sermayenin payı hayat dışı sigortacılık alanında %37,69 iken, hayat ve emeklilik alanında bu oran %38,07’ye yükselmektedir. Yabancı ortaklı şirketlerin toplam prim üretimi içindeki payı %41 iken, bu oran hayat sigorta şirketlerinde %43’tür.

Tablo 8’de sigorta ve emeklilik şirketlerinin yıllar itibariyle yapısal göstergelerine yer verilmiştir.

Tablo 8: Sigorta ve Emeklilik Şirketlerinin Yapısal Göstergeleri

	2003	2004	2005	2006	2007
Şirket Sayısı	63	59	54	54	61
Hayat Dışı Şirketler	36	33	32	32	35
Hayat/ Emeklilik Şirketleri	11	11	11	11	10
Hayat Şirketleri	13	12	10	10	14
Reasürans Şirketleri	3	3	1	1	2
Yabancı Sermayeli Şirket Sayısı	12	16	20	24	35
Hayat Dışı Şirketler	7	9	11	14	19
Hayat/Emeklilik Şirketleri	5	7	9	10	16
Police Sayısı (Bin Adet)	19.451	25.313	29.404	36.463	38.308
Hayat Dışı Şirketler	14.470	18.451	22.346	30.809	31.676
Hayat Şirketleri	4.981	6.861	7.057	5.654	6.631
Acente Sayısı	17.134	17.576	18.808	20.195	22.210
Hayat Dışı Şirketler	13.346	13.707	14.729	15.884	17.808
Hayat Şirketleri	3.788	3.869	4.079	4.311	4.402
Personel Sayısı	11.426	12.140	12.851	13.617	15.138
Hayat Dışı Şirketler	5.747	6.147	6.349	6.913	7.553
Hayat/Emeklik Şirketleri	4.393	4.912	5.403	5.610	6.265
Hayat Şirketleri	1.076	889	914	902	1.119
Reasürans Şirketleri	210	192	185	192	201

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.6.

Türkiye’de hayat dışı branşlar police sayısı itibariyle düzenli bir artış gösterirken, hayat branşı police sayısı son yıllarda dalgalı bir seyir izlemiştir. Ancak 2007 yılında hayat branşı police sayısı tekrar artmaya başlamıştır. 2007 yılında hayat

dışı branşlar poliçe sayısı %3 oranında artmışken, hayat branşının poliçe sayısında %17 oranında artış olmuştur.

2007 yılı sonu itibariyle sigortacılık sektöründe, banka şubeleri hariç 16.011 acente, 64 broker ve Türkiye Odalar Borsalar Birliği nezdinde tutulan levhaya kayıtlı 963 gerçek kişi eksper faaliyette bulunmaktadır. Sigorta sektörü şirketlerde çalışan 15.138 personelle birlikte acente, broker ve eksper olarak çalışanlarda dikkate alındığında 50 binin üzerinde kişiye istihdam sağlamaktadır.

Hayat dışı şirketlerin ürettikleri poliçe ve çalıştıkları acente sayısı hayat ve emeklilik şirketlerinden fazla olmasına rağmen istihdam ettikleri personel sayısı yaklaşık olarak aynıdır. Hayat dışı şirketlerin poliçe sayısı yıllar itibariyle düzenli bir artış gösterirken hayat şirketlerinin poliçe sayısı son yıllarda azalmaktadır. Sigorta sektöründe elde edilen primler direkt ve endirekt olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Direkt primler, sigortalıların sigorta hizmetleri karşılığında ödedikleri primlerden, endirekt primler ise, sigorta şirketlerinin reasürans yoluyla aldıkları primlerden oluşmaktadır.

Tablo 9’da hayat-hayat dışı branş ayırımında direkt ve endirekt prim üretiminin son beş yıllık seyri verilmiştir.

Tablo 9: Branşlara Göre Prim Üretimi

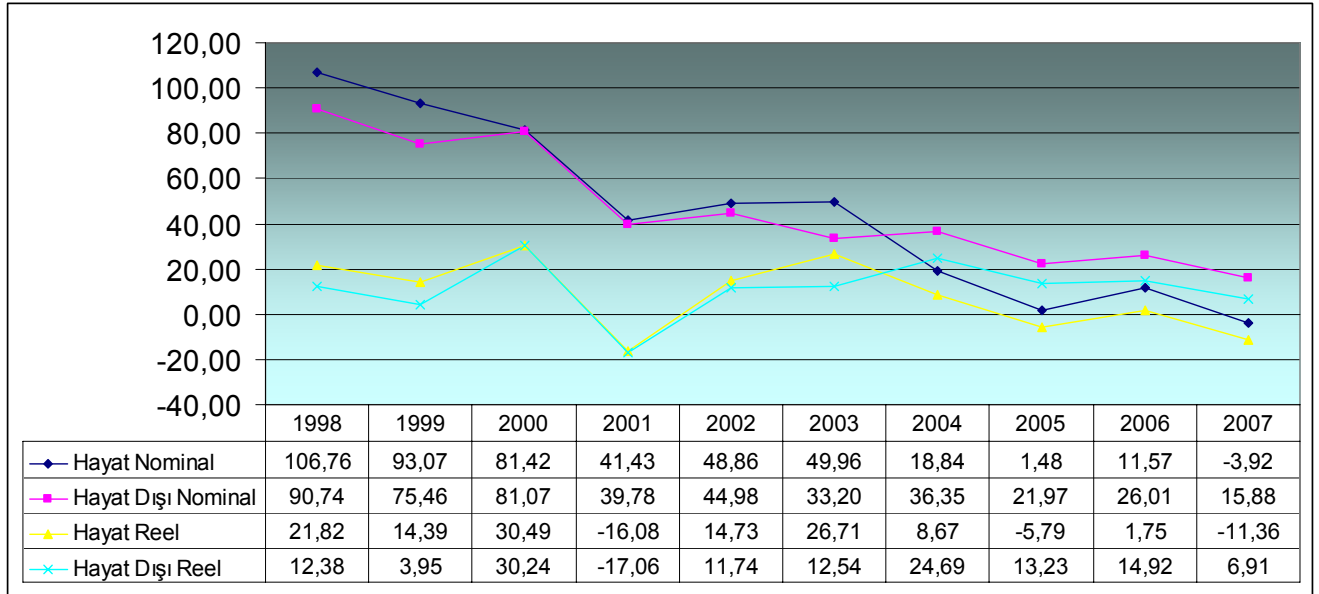
Milyar YTL	2003	2004	2005	2006	2007
Hayat Dışı Şirketler	3,7	5,3	6,3	8,0	9,2
Direkt Primler	3,6	5,1	6,2	7,8	9,0
Endirekt Primler	0,1	0,2	0,1	0,2	0,2
Hayat/Emeklilik Şirketleri	1,4	1,5	1,5	1,7	1,7
Direkt Primler	1,4	1,5	1,5	1,7	1,7
Endirekt Primler	0,00	0,00	0,00	0,00	0,01
Toplam Prim Üretimi	5,1	6,8	7,8	9,7	10,9

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.25.

2006 yılı sonu itibariyle sigorta şirketlerinin toplam prim üretimi bir önceki yıla göre %23,68 oranında artarak 9.667.541.000 YTL’ye yükselmiştir. 2007 yılında ise

toplam prim üretimi 10.931.521.000 YTL' ye ulaşmıştır. Hayat sigortalarında ise prim üretimi 2006 yılında bir önceki yıla göre %11,57 artarak 1.385.801.000 YTL'ye yükselmiştir. 2007 yılı sonu itibari ile 1.331.425.000 YTL olan hayat sigortası prim üretimleri toplam prim üretimi içerisinde %12,18'lik bir paya sahiptir.

Aşağıdaki grafikte hayat-hayat dışı branş ayırımında direkt prim üretiminin nominal ve reel olarak son onbir yıllık seyri verilmiştir. Grafik 1'de hayat sigortası primlerinin reel artış oranları incelendiğinde poliçe sayılarında olduğu gibi 2001 yılındaki ve 2005 yılındaki negatif artış oranları dikkati çekmektedir. 2001 yılındaki negatif artışın nedeni o yıl Türkiye'de yaşanan ekonomik krizdir. 2005 yılındaki negatif artışın ve 2003 yılından sonra artış oranındaki düşüşün en önemli nedeni Türkiye'de Bireysel Emeklilik Sistemi'nin uygulanmaya başlanmasıdır. Yeni bir sistem olması, hayat sigortasının alternatifi olarak görülmesi neticesinde hayat sigortasından BES sistemine geçişler yaşanmıştır.

Grafik 1: Yıllar İtibariyle Prim Artış Oranları

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye'de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.10.

Tablo 10’da ise yıllar itibariyle ödenen tazminatların dağılımı verilmiştir. Tabloya bakıldığında hayat dışı sigorta şirketlerinin ödenen tazminatlarının payının hayat sigortası şirketlerine oranla daha yüksek olduğu görülmektedir.

Tablo 10: Ödenen Tazminatların Dağılımı

Milyar YTL	2003	2004	2005	2006	2007
Hayat Dışı Şirketler	1,8	2,7	3,7	4,5	5,1
Direkt İşler Tazminatı	1,8	2,6	3,6	4,4	5,0
Endirekt İşler Tazminatı	0,0	0,1	0,1	0,1	0,1
Hayat/Emeklilik Şirketleri	0,9	1,2	1,2	1,7	1,3
Direkt İşler Tazminatı	0,9	1,1	1,2	1,7	1,3
Endirekt İşler Tazminatı	0,00	0,00	0,00	0,00	0,004
Toplam Tazminat Ödemesi	2,7	3,8	4,9	6,2	6,4

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.26.

Hayat dışı sigorta şirketlerinin ödenen tazminatlar oranı fazla olmakla beraber yıllar itibariyle de artış eğiliminde olduğu görülmektedir. Hayat sigortası şirketlerinde de ödenen tazminatlar yıllar itibari ile artmıştır. 2006 yılında hayat branşında büyük oranlı portföy çıkışlarının yaşanması hayat ve emeklilik şirketlerinin ödenen tazminatlardaki ağırlığını arttırmıştır. 2007 yılına bakıldığında ise hayat ve emeklilik şirketlerinde ödenen tazminat tutarında %24 oranında azalış yaşanması hayat dışı sigorta şirketlerinin ödenen tazminatlar içinde payını %80’e yükseltmiştir.

Türkiye’de faaliyette bulunan hayat sigortası şirketlerinin ödenen tazminatlarına ilişkin dağılım Tablo 11’de verilmiştir.

Tablo 11: Hayat Sigortası Şirketlerinde Ödenen Tazminatların Dağılımı

1000 YTL	2003	2004	2005	2006	2007
Vefat Tazminatı	33.912	55.371	57.152	147.029	199.043
Vade Gelimi ve İrat Ödemeleri	77.596	166.295	104.672	312.243	258.303
İştira Ödemeleri					
Kar Payı Ödemeleri	178.325	292.861	352.503	987.037	387.319
Kar Payı Farkı	301.590	361.300	324.836	-	-
Diğer	-	-	-	14.743	17.887
	-	-	-	2.048	42.885
Toplam Ödenen Tazminat	591.423	875.827	839.163	1.463.100	905.438

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.29.

Ödenen tazminatlara ilişkin dağılım incelendiğinde tazminat ödemelerinde artış olduğu görülmektedir. Hayat sigortası portföyünden bireysel emeklilik sistemine aktarımlar, 2006 yılında özellikle iştirah ödemelerinde yüksek artış yaşanmasına neden olmuştur. 2007 yılında da ödenen tazminatlar içerisindeki en büyük pay %43 ile iştirah ödemelerine aittir.

Hayat sigortası şirketlerinin direkt prim üretimlerinin verilen teminat bazında yıllar itibariyle dağılımına ilişkin bilgiler Tablo 12’de verilmiştir.

Tablo 12: Direkt Primin Teminat Bazında Dağılımı

1000 YTL	2003	2004	2005	2006	2007
Birikimi Olmayan Sigortalar	132.758	242.756	360.899	597.013	716.505
Yıllık Vefat Sigortası	66.978	88.539	158.630	274.634	377.223
Uzun Süreli Vefat	65.780	72.343	123.673	240.112	268.952
Sadece Yaşam Teminatı	-	46.488	57.665	76.173	65.204
Karma Sigorta	-	35.386	20.931	6.095	5.126
Birikimli Sigorta	719.242	783.562	772.667	677.104	496.241
Gelir Sigortası	167.691	157.276	111.424	105.166	113.776
Toplam	1.019.691	1.183.594	1.244.990	1.379.284	1.326.522

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.28.

Hayat sigortası şirketlerinin direkt prim üretimlerinin verilen teminat bazında yıllar itibariyle dağılımı incelendiğinde, birikimli sigorta ve gelir sigortası portföyünün 2004 yılından itibaren azalmakta olduğu, birikimli olmayan sigorta portföyünün toplam portföy içindeki ağırlığının ise arttığı görülmektedir.

Aşağıda Tablo 13’da sigorta sektörünün yıllar itibariyle varlık toplamı, Tablo 14’da ise ayrıntılı olarak 2007 yılı varlıklarına ilişkin bilgiler verilmiştir.

Tablo 13: Sigorta Sektörü Varlık Toplamı

Milyar YTL	2003	2004	2005	2006	2007
Hayat Dışı Şirketler	3,7	4,9	7,8	9,1	11,4
Hayat/Emeklilik Şirketleri	3,3	4,2	5,7	7,4	9,5
Hayat Şirketleri	0,6	0,7	0,9	1,0	1,2
Sigorta ve Bireysel Emeklilik Şirketleri	7,6	9,8	14,4	17,5	22,1
Reasürans Şirketleri	0,5	0,7	1,0	1,1	1,2
Varlık Toplamı	8,1	10,5	15,4	18,6	23,4

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.16.

Sigortacılık sektörünün varlık toplamı 2007 yılında %25 oranında büyüyerek 23.359 milyon YTL varlık toplamına ulaşmıştır. 2004 yılı öncesinde varlık toplamı hayat ve hayat dışı sigorta şirketlerinde eşit ağırlıklı bir yapıda iken, 2005 yılında hayat dışı sigorta şirketlerinin aktiflerinde enflasyon düzeltmesinin etkisiyle %59 oranında büyüme yaşanması sonucu bu hayat dışı şirketlerin ağırlığı artmıştır. Ancak, hızlı bir büyüme trendi içinde olan bireysel emeklilik faaliyetleri dolayısıyla son yıllarda hayat ve emeklilik şirketlerinin varlık toplamındaki büyüme, hayat dışı sigorta şirketlerinin varlık toplamına oranla daha fazla olmaktadır. Hayat sigortası şirketleri ayrı olarak incelendiğinde varlık toplamlarının istikrarlı bir artış gösterdiği görülmektedir.

Tablo 14: Sigorta Sektörü 2007 Varlıkları

Milyon YTL	Hayat Dışı	H/E	Hayat	Reasürans	Toplam
Cari Varlıklar	8.016	7.041	1.174	945	17.177
Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar	2.454	503	115	312	3.385
Finansal Varlıklar	2.431	4.053	856	538	7.878
Esas Faaliyetlerden Alacaklar	2.917	2.428	189	77	5.610
Diğer Cari Varlıklar	214	58	14	19	303
Cari Olmayan Varlıklar	3.376	2.494	33	280	6.182
Esas Faaliyetlerden Alacaklar	17	2.323	1	0	2.341
Finansal Varlıklar	2.917	88	4	143	3.153
Maddi/Maddi Olmayan Varlıklar	440	77	22	136	676
Diğer Cari Olmayan Varlıklar	2	5	5	0	13
Varlık Toplamı	11.392	9.535	1.207	1.225	23.359

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.20.

2007 yılı sonu itibariyle sigorta sektöründeki varlık toplamının %49'unu hayat dışı sigorta şirketleri, %41'ini hayat ve emeklilik şirketleri, %5'ini hayat sigortası şirketleri, %5'ini de reasürans şirketleri oluşturmaktadır.

Hayat dışı sigorta şirketlerinin varlık toplamı içerisinde en büyük payı esas faaliyetlerden alacaklar oluştururken, hayat ve emeklilik şirketlerinde finansal varlıklar ile esas faaliyetlerden alacaklar, hayat sigortası şirketlerinde ise finansal varlıklar oluşturmaktadır.

Tablo 15'de sigorta şirketlerinin 2007 yılı sonu itibariyle sigortacılık faaliyetlerinden alacakları gösterilmiştir. Sigortacılık faaliyetlerinden alacaklar içinde sigortalılardan ve aracılardan alacaklar önemli bir yer tutmaktadır.

Tablo 15: Sigortacılık Faaliyetlerinden Alacaklar

Milyon YTL	Hayat Dışı	H/E	Hayat	Toplam
Sigortalılardan Alacaklar	266,5	44,4	87,1	398,0
Aracılardan Alacaklar	2.279,0	0,5	15,5	2.295,1
Sigorta ve Reasürans Şirketlerinden Alacaklar	71,4	3,0	14,5	89,0
Diğer Alacaklar	191,4	-0,2	0,7	191,9
Alacak Toplamı	2.808,4	47,7	117,8	2.974,0

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye'de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.22.

Hayat dışı sigorta şirketlerinin prim alacaklarının %81'ini aracılardan olan prim alacakları oluştururken, hayat şirketlerinde bu oran sistemin yapısı gereği %10'a gerilemekte ve sigortalılardan alacaklar %79'a yükselmektedir.

Tablo 16'de 2007 yılında aktif olarak faaliyette bulunan sigorta şirketlerinin direkt işlere ilişkin olarak branş ayırımında bazı teknik göstergelerine yer verilmiştir.

Tablo 16: Direkt İşlere İlişkin Teknik Veriler

1000 YTL	Prim	Prim Reasürans Payı	Ödenen Tazminat	Tazminat Reasürans Payı	Muallak Hasar Tazminatı	Ödenen Komisyon	Alınan Komisyon	Teknik Kar
Hayat Dışı Şirketler	9.031.301	2.985.990	4.954.535	1.315.472	2.613.789	1.420.102	591.762	239.086
Hayat/Emeklilik Şirketleri	1.669.753	127.786	1.262.109	90.735	105.848	167.607	30.174	208.831
Ferdi Kaza	31.962	4.286	8.742	1.139	7.115	5.445	1.843	3.291
Sağlık	308.977	73.400	245.758	77.162	20.094	36.036	8.966	-17.606
Hayat	1.328.814	50.099	1.007.610	12.435	78.639	126.126	19.365	223.147
Toplam	10.701.054	3.113.776	6.216.644	1.406.207	2.719.637	1.518.708	621.936	447.917

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.34.

2007 yılı faaliyetleri sonucu hayat dışı şirketler 239.086 bin YTL teknik kar ederlerken, hayat ve emeklilik şirketleri, emeklilik faaliyetleri hariç 208.831 bin YTL teknik kar etmişlerdir. Hayat ve emeklilik şirketleri için sağlık sigortaları branşında teknik zarar söz konusudur. Hayat sigortalarından ise 223.147 bin YTL teknik kar sağlanmıştır.

Tablo 17’da sigorta şirketlerinin 2007 yılı sonu itibariyle karlılık göstergelerine yer verilmiştir.

Tablo17: Karlılık Göstergeleri

	2004	2005	2006	2007
Hayat Dışı Şirketler				
Prim Konservasyon Oranı (%)	62,03	65,70	64,74	67,74
Hasar Konservasyon Oranı (%)	64,74	74,61	72,56	74,06
Hasar/Prim Oranı (%)	63,63	67,15	68,71	64,93
Tazminat Tediye Oranı (%)	69,00	70,03	68,00	66,04
Teknik Karlılık (%)	7,28	2,51	0,50	2,58
Mali Karlılık (%)	-2,17	3,43	3,53	3,57
Hayat/Emeklilik Şirketleri				
Prim Konservasyon Oranı (%)	90,80	92,52	91,38	92,38
Hasar Konservasyon Oranı (%)	91,14	94,02	94,74	92,83
Tazminat Tediye Oranı(%)	98,23	94,66	94,72	92,29
Hasar/Prim Oranı (%)	79,42	85,12	84,47	80,42
Teknik Karlılık (%)	18,40	2,53	8,68	12,67
Mali Karlılık (%)	-11,51	12,50	9,38	11,64

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.27.

2007 yılında, hayat sigorta şirketleri %12,67 oranında teknik kar ederlerken, bu oranın hayat dışı sigorta şirketleri için %2,58 olduğu görülmektedir.

Sonuç olarak, tüm veriler incelendiğinde hayat sigortalarına ait en dikkat çekici noktalardan biri son yıllarda bireysel emeklilik sisteminin yürürlüğe girmesinden dolayı yaşanan portföyden çıkışlardan dolayı birikimli sigortaların portföy içindeki azalışıdır. Bununla birlikte 2006 yılının özellikle ilk yarısında konut kredilerine bağlı kredi sigortalarında artış yaşanmıştır. Bu durum teminat ağırlıklı sigortaları hayat branşının itici gücü haline getirmiştir. Bu gelişme hayat sigortası şirketlerinde risk ürünü grubunda yeni teminat yapılarının ortaya çıkmasına ve müşterilerin farklı ihtiyaçlarına yönelik çözümler geliştirilmesine olanak sağlamıştır.

2005 yılı sonu itibariyle hayat branşındaki toplam hayat sigortalıları sayısı 5.640.967 iken, bu sayı 2006 yılı sonunda 7.440.946 olarak gerçekleşmiş ve yaklaşık %32 oranında artış göstermiştir. Uzun süreli sigortaların kümülatif etkisine ve konut kredilerine bağlı kredi hayat sigortalarındaki artışa rağmen 2006 yılında sektörün büyümesinin %11 mertebesinde kalması ve bu oranın 2007 yılında %-3,92 olması hayat branşı prim gelirlerinin toplam prim gelirleri içindeki payının 2006 yılında %14.33'den %12,18'e düşmesi, sektörel sorunların varlığına işaretir.

90'lı yıllardan itibaren hayat sigortası sektörü küçümsenemeyecek gelişmeler kaydetmiştir. Türkiye'de 1994 yılından beri beklenen Sigortacılık Kanunu tasarısı, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından 3 Haziran 2007 tarihinde kabul edilerek yasalaşmıştır. Bu kanun çerçevesinde sigorta sektörüne yönelik son derece ileri uygulamalar getirilmiştir. Bu yeni uygulamalar önümüzdeki dönemde Türkiye'de çok daha sağlıklı bir sigortacılık sektörünün ortaya çıkmasında önemli rol oynayacaktır.

Türkiye'de prim üretiminin ve üretilen primlerin GSYİH'ya oranının henüz çok düşük olmasına rağmen Türkiye'de sigorta sektörünün büyüme hızı son yıllarda yabancı sigortacıların oldukça dikkatini çekmektedir. Türk sigorta sektöründe gelişmiş ülkeler seviyesine çıkabilecek potansiyelin var olması nedeniyle son dönemlerde sektörde yabancıların şirket satın almaları, şirket birleşmeleri yoğun bir şekilde sürmektedir. Bu durumda sektörün geleceğiyle ilgili önemli bir göstergedir.

İKİNCİ BÖLÜM

HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE FON KAYNAKLARI

Önceki bölümde de belirtildiği gibi sigortacılığın ülke ekonomisi için en önemli işlevi fon yaratmaktır. Özellikle hayat sigortaları uzun vadeli fon yaratma kapasiteleri açısından ayrı bir öneme sahiptir. Bu nedenle Türkiye’de hayat sigortası sektörünün fon yaratma kapasitesinin iyi değerlendirilmesi ve yaratılan fonların verimli alanlarda kullanılması gerekmektedir.

2.1 FON KAVRAMI

Geniş anlamda ele alındığında aktif kıymetlerin tamamına fon denir. Daha dar anlamda fon nakit ve nakit benzeri değerleri ifade eder ²⁹. İşletmenin tasarrufu altında bulunan ve para ile ölçülebilen ekonomik kıymetlerdir. İşletmenin iç ve dış işlemlerinden doğan satın alma ve harcama gücü ile bütün finansal kaynakları fon olarak tanımlanır. Genel olarak fon, bir faaliyette bulunmak veya bir girişimi desteklemek üzere bir hesapta toplanan para ve para yerine kullanılabilecek kredi, amortisman payları, karşılıklar gibi kavramları kapsamaktadır³⁰.

Sigortacılık faaliyetleri sayesinde biriken büyük montanlı fonlar, günümüzün gelişmiş ülkelerinin kalkınmalarında dinamik bir rol oynamaktadır. Kalkınma hızı ile kapital birikimi arasındaki ilişkiden kaynaklanan bu dinamik rol sayesinde, ekonomik büyümenin yarattığı parasal büyüme yatırımlara kanalize edilmektedir. Mal ve hizmet üretimini arttırarak harcamaları dengeleyen bu etkinin doğal ve en önemli sonucu, enflasyondaki artışın önünün alınması olmaktadır³¹.

2.2. FON OLUŞUMUNUN ÖNEMİ

Dünyanın birçok ülkesinde sosyal sigortalar sisteminin demografik değişim ve aktüeryal ilkelere aykırı uygulamalar dolayısıyla finansman krizine girdiği bir dönemde,

²⁹ Sabri Bektöre, Ferruh Çömlekçi, Halim Sözbilir, **Mali Tablolar Analizi**, Eskişehir: Birlik Ofset, 2001, s.136.

³⁰ Fon Akımları,

<http://www.odevara.com/odev/.915...t%C3%BCrk%20dili%20ve%20edebiyat%C3%BD%20-%20re%C3%BEat%20nuri%20g%C3%BCntekin.html>

³¹ Çağatay Ergenekon, Meral Varış Tezcanlı, **Sigorta Sektörü**, İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 1995, s.3.

oluşturulan fonlar sadece emeklilik günleri için getiri yaratan bir tasarruf alanı olarak değil, sermaye piyasalarının derinliğini, ulusal tasarruf düzeyini, istihdamı, sermaye verimliliğini ve GSMH' yı arttırmaktan, devletin ekonomiye müdahalesini azaltmaya, sosyal güvenlik sistemini politik müdahalelerden uzaklaştırmaya çalışan ekonomiye entegrasyonu sağlamaya kadar çok geniş bir perspektifte giderek önem kazanmaktadır³².

Sanayileşmiş ülkelerde, sigorta endüstrisinin özellikle fon yaratma açısından ekonomik etkinliği önem kazanmaktadır. Bu ülkelerde sektörün gelişme süreci içerisinde teknik karları gittikçe azalmakta, buna karşılık mali karları da dikkat çekici ölçüde yükselmekte ve mali kurumlar olarak büyük yatırımlara girişmektedirler. Kalkınma planlarının uygulamaya geçmesinden günümüze kadar olan süreç içerisinde sigorta şirketlerinin mali karlarının bilanço karları içerisindeki payının gittikçe artıyor olması, bu kurumların ülkemizde de mali kurum olarak önem kazanmaya başladığını göstermektedir³³.

Küçük tasarruf sahiplerinin sınırlı birikimlerini bir araya getirerek verimliliği yüksek yatırımlara yönelten kurumsal yatırımcılar, tüm dünyada sermaye piyasasının gelişmesinde önemli bir paya sahiptir. Kurumsal yatırımcılar yoluyla gerçekleşen yatırımlardan elde edilen gelirler küçük tasarruf sahiplerinin kazanç elde etmesine katkıda bulunur.

Özel sigorta şirketleri kapsamında başlıca fon birikimini sağlayan kuruluşlardan olan hayat sigortası şirketleri, gelişmiş piyasaların etkinleşmesinde rol oynamaktadır. Ancak gelişen piyasalarda söz konusu şirketlerin sisteme uyumu oldukça yenidir³⁴. Bununla birlikte özel sigorta şirketleri finansal yönetim açısından yeni bir döneme girmişlerdir. Karşılaşacağı risk faktörlerini doğru olarak ölçümleyebilmek, yatırım gelirlerini en üst seviyeye çıkarmak, varlık-yükümlülük dengesini

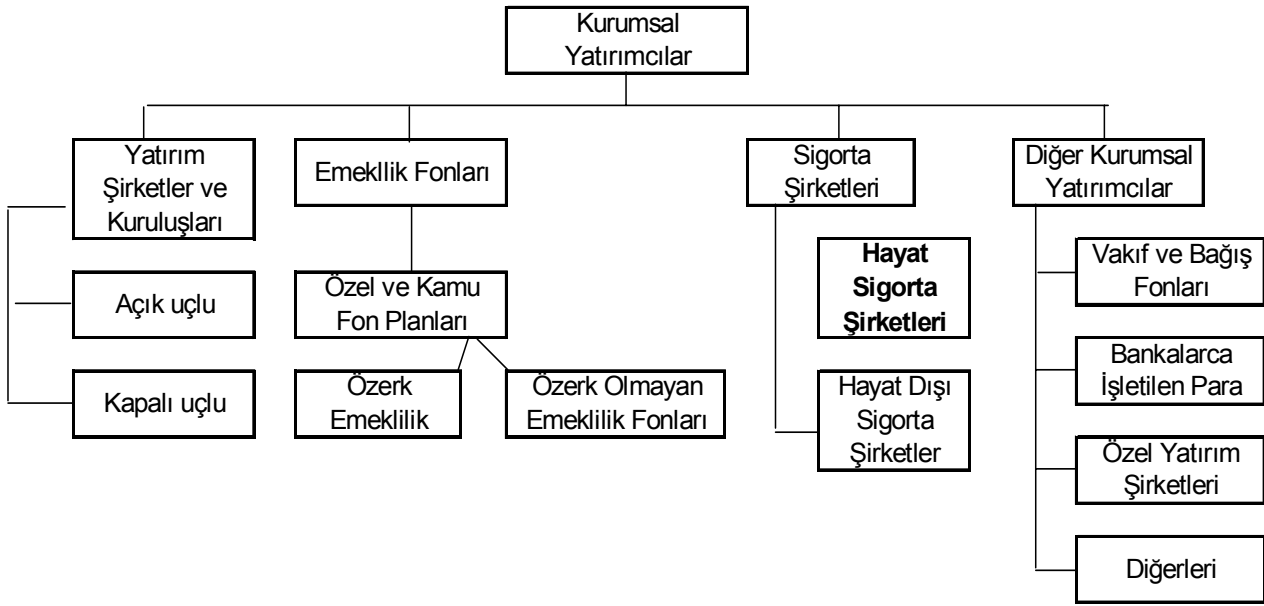
³² Çağatay Ergenekon, **Emekliliğin Finansmanı**, İstanbul: TÜGİAD, 2000, s.89.

³³ Müjgan Başak Yazgan, Türkiye'de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi ve Hayat Sigortalarından Sağlanan Fonların Ekonomideki Rolü, **(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Anadolu Üniversitesi SBE, 1998)**, s.43.

³⁴ Oral Erdoğan, Levent Özer, **Sermaye Piyasasında Kurumsal Yatırımcılar**, İstanbul: İMKB Yayınları, 1998, s.5-6.

sağlayabilmek, nakit akışını düzenleyebilmek ve pazar payını arttırmak için yeni ürünler geliştirmek sigorta şirketlerinde sofistike bir yönetimi gerekli kılmaktadır³⁵.

Şekil 1’de kurumsal yatırımcılar şematik olarak gruplandırılmıştır.

Şekil-1: Kurumsal Yatırımcıların Gruplandırılması

Kaynak: Sermaye Piyasasında Kurumsal Yatırımcılar, İMKB Yayınları

Tüm yatırımcıların amacı yatırımların getirilerinin arttırılmasıdır. Yatırımcı grupları açısından başlıca farklılaşma portföylerin oluşumunda ve vade yapılarında olmaktadır. Fon yöneticileri için ortalama bir-iki yılı geçmeyen vade uzunluğu, emeklilik fonlarında 20–25 yıla uzamaktadır. Yatırım ortaklıklarında vade kısıtı olmamakla birlikte optimum strateji açısından fon yönetimine benzer vade planlaması olmaktadır³⁶.

Sigortalılarının hem ölüm, maluliyet, hastalık gibi teminatlar için hem de emeklilikleri için 25–30 yıl gibi uzun sürelerle prim ödemesinde bulunması, hayat sigortası şirketlerini en önemli kurumsal yatırımcılardan biri haline getirmektedir.

³⁵ Robert W. Stein, J. Peter Duran, **Measuring Financial Performance in the Life Insurance Industry**, Atlanta: Loma Institute, 1992, s.10.

³⁶ Erdoğan, Özer, **a.g.e.**, s.5.

2.3. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE FON KAYNAKLARI

Hayat sigortalarında yaratılan fonlar, Türk sigorta dünyasının konsolide bilançolarının sağında, yani pasifinde kullanım alanları da solunda, yani aktifinde yer almaktadır. Fonlar, sigortacılığımızın mali tablosunu oluşturmaktadır³⁷.

Hayat sigortası şirketlerinde oluşan fonların kaynaklarını dört grupta toplamak mümkündür³⁸.

- Hissedarın ortaya koyduğu sermaye (kaynağı girişimci olan fonlar)
- Kaynağı hukuktan doğan fonlar (yedek akçeler, teknik ihtiyatlar, amortismanlar)
- Kaynağı ekonomik tercihlerden doğan fonlar (serbest ve diğer karşılıklar, yeniden değerlendirme fonu)
- İşletme faaliyetlerinden doğan fonlar (teknik kar, mali kar, bilanço karı)

2.3.1. Hissedarın Ortaya Koyduğu Sermaye

Hissedarın ortaya koyduğu sermaye, sigorta ve reasürans şirketleri kurucu ortaklarının gerek şirket kuruluşunda yasal zorunluluk dolayısıyla, gerekse şirket faaliyetlerinin devamı esnasında sermaye artırımını dolayısıyla ödedikleri tutarı ifade etmektedir. Sigorta şirketleri genellikle anonim şirket şeklinde kurulduklarından ana sermayenin miktarı bakımından mevzuatta belirtilen hükme aynen uymak zorundadırlar.

5684 sayılı Sigortacılık Kanunu'nun 5. maddesine göre sigorta şirketleri ile reasürans şirketleri, ödenmiş sermayelerini, ruhsat talep edilen sigorta branşları için öngörülen sermaye tutarları ile verilmek istenen teminatlara bağlı olarak, beş milyon Türk Lirasından az olmamak kaydıyla, Müsteşarlıkça belirlenecek miktara yükseltmek zorundadır. Müsteşarlık, söz konusu miktarı, Türkiye İstatistik Kurumu tarafından açıklanan Üretici Fiyatları Endeksi artış oranını aşmamak kaydıyla artırmaya yetkilidir.

³⁷ Serpil Akyol, **a.g.e.**, s.40.

³⁸ Targan Ünal, **Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi**, İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları No:04, 1994, s.48.

2.3.2. Kaynağı Hukuktan Doğan Fonlar

2.3.2.1. Yedek Akçeler

Anonim şirket şeklinde faaliyette bulunan sigorta ve reasürans şirketleri 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu’nun 466. ve 467. maddeleri gereğince biri kanuni bir diğeri ihtiyari olmak üzere iki çeşit yedek akçe ayırmak zorundadırlar.

Kanuni ihtiyatlar, özsermayenin sürekliliğini sağlamak, zarar olduğu takdirde eksilen sermayenin tamamlanmasını temin etmek amacı ile Türk Ticaret Kanunu’nun 466. maddesine göre ayrılması zorunlu olan ihtiyatlardır. Türk Ticaret Kanunu’nun 467. maddesi gereğince ayrılan yedek akçeler ise yasal zorunluluğu olmadan işletme tarafından ayrılan ve bazı ihtiyaçları karşılamak üzere ayrılan akçelerdir.

2.3.2.2. Teknik Karşılıklar

3 Haziran 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 16. maddesi “sigorta şirketleri, sigorta sözleşmelerinden doğan yükümlülükleri için müteakip maddelerde belirtilen esaslara göre teknik karşılık ayırmak zorundadırlar” hükmünü içerir.

Teknik karşılıklar sigorta şirketlerinin ayırıcı karakteristik hesaplarıdır. Teknik karşılıklar sigortalının sigortalılar ile sigorta sözleşmesinden yararlanan diğer kişilere olan yükümlülüğünü göstermektedir. Bu nedenle teknik karşılıklara aynı zamanda teknik rezervler de denmektedir³⁹. Teknik karşılıklar aşağıdaki gibi sıralanabilir.

Kazanılmamış Primler Karşılığı (Cari Rizikolar Karşılığı); 3 Haziran 2007 tarihli 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 16. maddesinin ikinci fıkrasına göre; kazanılmamış primler karşılığı yürürlükte bulunan her bir sigorta sözleşmesine ilişkin olarak yazılan brüt primin gün esasına göre takip eden hesap dönemine veya dönemlerine sarkan kısmından; yürürlükte bulunan yıllık hayat sigortaları ile süresi bir yılı aşan birikim priminin de alındığı hayat sigortalarında ise yazılan brüt primlerden

³⁹ Ali İhsan Karacan, **Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1994, s.124

varsa birikime ayrılan kısım düşüldükten sonra kalan tutarın takip eden döneme veya dönemlere sarkan kısmından oluşur.

Yıllık yapılan sigorta sözleşmeleri, düzenlendikleri tarih itibariyle 12 ay yürürlükte kalırlar. Yıl içinde yapılan sözleşmeler için sigortacının sorumluluğu, yılın son günü olan 31 Aralık tarihine gelindiğinde henüz bitmemiş olabilir. Örneğin Nisan ayında başlamış bir sigorta sözleşmesi için 31 Aralık tarihinde yıl kapatma hesapları yapıldığında dört aylık primi sigorta şirketi tarafından henüz kazanılmamış olacaktır. Henüz kazanılmamış olan bu primleri karşılamak üzere sigorta şirketi “kazanılmamış primler karşılığı”nı ayırmak zorundadır.

Ödenecek Tazminatlar Karşılığı (Muallak Hasar Karşılığı); Sigorta şirketleri yapmış oldukları sözleşmelerden doğan tazminat taleplerini sigorta mevzuatı hükümlerine göre derhal ödemekle yükümlüdürler.

Sözleşmede adı geçen hasar gerçekleşmesine rağmen bazı nedenlerle ödeme yapılamamış olabilir. Hasara ilişkin belgelerin tamamlanamamış olması, taraflar arasında çıkan anlaşmazlık sonucu olayın mahkemeye intikal etmesi, sigortalının hasar gerçekleşmesine rağmen tazminat talebinin gerçekleşmemesi gibi nedenlerden dolayı olası ödemeler yapılamamış olabilir. Bu takdirde sigorta şirketleri gerçekleşmiş ancak henüz ödenmemiş olası hasarları karşılığında bir rezerv tutarlar ki bu işleme muallak hasar tazminat ayırımı ve ayrılan tazminata da “muallak hasar” adı verilmektedir⁴⁰.

14 Haziran 2007 Perşembe günü Resmi Gazete’de yayınlanan 5684 no’lu Sigortacılık Kanunu’na göre muallak hasar karşılığı; kayda geçmiş ancak ödenmemiş tazminat tutarları ile gerçekleşmiş ancak kayda geçmemiş tahmini tazminat tutarları ve bu tazminatlar ile ilgili yapılan gider karşılıkları ve bu tutarların yetersiz kalması durumunda yeterlilik için Müsteşarlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde ayrılan ek karşılıklardan oluşur.

⁴⁰ Orhan Güven, **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**, İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 1995, s.74.

Matematik Karşılıklar (Riyazi İhtiyat Karşılığı); Matematik karşılıklar, sigorta şirketlerinin hayat sigortası poliçesi sahiplerine karşı gelecekteki yükümlülüklerinin bilanço tarihindeki peşin değerlerini göstermektedir.

Hayat sigortalarındaki “karşılık” anlayışı diğer sigorta dallarından farklılık göstermektedir. Tahsil edilen primler zaman içinde “hayat sigorta fonunu” oluşturmaktadır⁴¹.

Matematik karşılıklar yürürlükte bulunan her bir sözleşme için tarifiedeki teknik esaslara göre ayrı ayrı hesaplanan aktüeryal matematik karşılıklar ve teknik faiz toplamından oluşur⁴².

Matematik karşılıklar aktüerler tarafından hesap edilmektedir. Birçok ülkede aktüerlerin hesap etmediği matematik karşılıklar değerli görülmemektedir. Matematik karşılıklar hesap edildikten sonra sigorta şirketleri bu miktarı kar/zarar hesabının borcu ile matematik karşılık hesabının alacağına kaydedip yeni matematik karşılık ayrılincaya kadar Hazine tarafından kabul edilen değerlere yatırmaktadırlar. Bu miktar sigortalıların alacaklarının karşılığı olup üzerinde sigortacının hiçbir hakkı yoktur. Sigortacı ancak bunun işletilmesi ve karından yararlanmaktadır.

Matematik karşılık, kişisel sistem ve grup sistemi olmak üzere iki yönetime göre hesap edilmektedir. Türkiye’de 5520 sayılı Kurumlar Vergisi Kanunu’nun 8. maddesinin 3. bendinde “Hayat sigortalarında matematik karşılıklar, her sözleşme üzerinden ayrı ayrı hesaplanır. Karşılıkların, gelirleri vergiden istisna edilmiş olan menkul kıymetlere yatırılan kısmına ait faiz ve kâr payları, giderler arasında gösterilemez” hükmü yer alır. Buna rağmen kişisel sisteme çok yakın sonuç veren grup sistemini uygulayan hayat şirketleri de vardır. Bunların dışında kalan bir diğer hesap şekli de bilanço karşılığı olmaktadır. Bu rezerv sigorta şirketlerinin bilançolarında yer aldığı için bu isimle anılmaktadır. Hesap şekli net primin, bir sene önceki karşılık ve cari sene karşılığı miktarının ortalamasıdır. Nedeni de akdedilen sözleşmelerin o

⁴¹ Cahit Nomer, Hüseyin Yunak, a.g.e., s.155.

⁴² Adnan Avcı, **Özel Sigorta Kanunları Uygulaması ve Mevzuatı**, İstanbul: Alfa Yayınları, 1997, s.385.

senenin çeşitli tarihlerinde temin edilmiş olması ve bunların ortalamasının da senenin ortasına denk geldiğinin dikkate alınmasıdır⁴³.

- Aktüeryal Matematik Karşılıklar; Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmeliğin “teknik karşılıklar” başlığını taşıyan 2. bölümü 8. maddesinin 3.fıkrasının a bendinde aktüeryal matematik karşılıklar, “sigorta şirketinin üstlendiği rizikolar için alınan primler ile sigorta ettirenler ve lehdarlara olan yükümlülüklerin peşin değeri arasındaki fark” olarak tanımlanmıştır.

Yönetmeliğin devamında aktüeryal matematik karşılıkların hesaplanmasına ilişkin şu hükümlere yer verilmiştir:

“Aktüeryal matematik karşılıklar, bir yıldan uzun süreli hayat sigortaları için tarifelerin onaylı teknik esaslarında belirtilen formül veya esaslara göre ayrılır.

Aktüeryal matematik karşılıklar, sigortacının ileride yerine getireceği yükümlülüklerinin peşin değeri ile sigorta ettiren tarafından ileride ödenecek primlerin bugünkü değeri arasındaki farkın bulunması şeklinde (prospektif yöntem) hesaplanır. Ancak, aktüeryal matematik karşılıkların sigorta ettirenin ödediği primlerin sonuç değeri ile sigortacının üstlendiği rizikonun sonuç değeri arasındaki farkın hesaplanması şeklinde (retrospektif yöntem) veya Müsteşarlıkça kabul edilen genel kabul görmüş aktüeryal yöntemlere göre hesaplanması halinde bulunan aktüeryal matematik karşılıklar toplamı bu toplamdan az olamaz.

Aktüeryal matematik karşılığın negatif olarak hesaplandığı durumlarda bu değer sıfır olarak kabul edilir.

Birikim priminin de alındığı hayat sigortalarında aktüeryal matematik karşılık, primlerin birikime kalan kısmı ile birikmiş aktüeryal matematik karşılıklar toplamıdır. Aktüeryal matematik karşılıklar tarifenin teknik özelliklerine göre tahakkuk veya tahsil esasına göre hesaplanabilir.”

⁴³ Bülent Karakan, **a.g.e.**, s.81.

- Kar Payı Karşılıkları; Sigorta ve Reasürans ile Emeklilik Şirketlerinin Teknik Karşılıklarına ve Bu Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmeliğin “teknik karşılıklar” başlığını taşıyan 2. bölümü 8. maddesinin 3.fıkrasının b bendinde kar payı karşılıkları; “sigorta şirketlerinin kar payı vermeyi taahhüt ettikleri sözleşmeler için sigorta ettirenler ile lehdarlara olan yükümlülüklerine istinaden ayrılan karşılıkların yatırıldıkları varlıkların gelirlerinden, onaylı kar payı teknik esaslarında belirtilen kar payı dağıtım sistemine göre hesaplanan teknik faiz geliri ile sınırlı olmak kaydıyla garanti edilen kısmın dışında kalan miktar ile önceki yıllara ait birikmiş kar payı karşılıklarından oluşur” şeklinde hükme bağlanmıştır.

Aynı Yönetmeliğin 3.bölümünün 14. maddesine göre sigorta şirketleri matematik karşılıkların hesaplanmasında aşağıdaki genel ilkelere uymak zorundadırlar.

Ayrı hesaplama ilkesi: Matematik karşılıklar her bir sözleşmenin onaylı teknik esaslarına göre poliçe bazında hesaplanır. Karşılıkların hesaplanmasında gerektiğinde tahmin yöntemleri ve genelleştirmeler kullanılabilir. Ancak bu şekilde bulunan karşılık miktarları poliçe bazında hesaplama halinde bulunacak miktarlardan az olamaz.

İhtiyatlı hesaplama ilkesi: Matematik karşılıkların hesaplanmasında kullanılacak, ölüm düzeyi, iskonto edilmiş ölüm düzeyi ve hastalık düzeyi tabloları ve diğer tablolar ile teknik faiz oranı ve gider payları ihtiyatlı olarak seçilir.

Hesaplama yönteminin sözleşme süresince devamlılığı: Matematik karşılıkların hesaplanmasında kullanılan yöntemler ve varsayımlar sözleşme süresince sigorta ettirenin ve lehdarın aleyhine değiştirilemez.

Hesaplanma dönemi: Birikim priminin de alındığı hayat sigortalarında matematik karşılıklar, her bir sözleşme için, primlerin sigorta şirketine intikal ettiği günü takip eden ilk iş günü itibariyle hesaplanır.

Diğer hayat sigortalarında aktüeryal matematik karşılıkların günlük olarak hesaplanmadığı hallerde, sigorta şirketleri, sigorta ettiren başvurduğu takdirde, sigorta sözleşmesinden doğan tazminat alacağını günü gününe hesaplayarak sigorta ettirenlere

beyan edilebilmesi için gerekli her türlü tedbiri almak zorundadırlar. Yapılan incelemelerde sigorta ettirenlere bu beyanı yapmadığı veya yapamadığı tespit edilen sigorta şirketleri, Müsteşarlığın yazılı uyarısı üzerine en geç üç ay içinde matematik karşılıkları günlük olarak hesaplayacakları bir düzeni tesis etmek zorundadırlar.

2.3.2.3. Amortismanlar

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 313. maddesinde amortisman, "işletmede bir yıldan fazla kullanılan ve yıpranmaya, aşınmaya veya kıymetten düşmeye maruz bulunan gayrimenkullerle, gayrimenkul gibi değerlendirilen iktisadi kıymetlerin alet, edavat, mefruşat, demirbaş ve sinema filmlerinin değerlendirilme esaslarına göre tespit edilen değerlerinin, bunların kullanılabildikleri süre içinde yok edilme payları" olarak tanımlanmıştır.

Şirketlerin önceki dönemlerde almış oldukları duran varlıklarından ayrılan amortismanlar şirket içi bir fon kaynağıdır. Şirketlerin ayırmış oldukları amortismanlar gider olarak görünür ve ilgili faaliyet yılında ödenecek kurumlar vergisinden düşülür. Ödenecek kurumlar vergisinden düşülen amortisman miktarı şirket için bir fon kaynağı yaratmış olur. İlgili faaliyet yılında ayrılan amortismanın 1.000 YTL olduğu, ödenecek kurumlar vergisi matrahının 10.000 YTL olduğu varsayılırsa, 1000 YTL kurumlar vergisi matrahından düşecek ve 9.000 YTL vergi ödenecektir.

Amortisman ayrılmadığında;

$$10.000 \times \%25 = 2.500 \text{ YTL kurumlar vergisi ödenecektir.}$$

Amortisman ayrıldığında ödenecek vergi;

$$9.000 \times \%25 = 2.250 \text{ YTL olacaktır.}$$

$$2500 - 2.250 = 250 \text{ YTL şirket için fon yaratılmış olur.}$$

2.3.2.4. Kıdem Tazminatı Karşılığı

Sigorta şirketlerinin ayırmak zorunda olduğu karşılıklardan biride kıdem tazminatı karşılığıdır.

Sigortacılık Genel Müdürlüğü tarafından tebliğ edilen 28.05.1999 tarih ve 38047 sayılı yazı ile tüm sigorta şirketlerine kıdem tazminatı ayırma zorunluluğu getirilmiştir⁴⁴.

Yürürlükte olan iş kanunu, şirkette bir hizmet yılını doldurmuş olan her personele sebepsiz olarak işten çıkarma veya emekliliğe hak kazanma, 25 hizmet yılını doldurma (kadınlarda 20 yıl), askere çağırılma veya ölüm hallerinde kıdem tazminatı ödemeyi öngörmektedir. Ödenecek tazminat her hizmet yılı için bir aylık maaş tutarıdır ve beher hizmet yılı için 2.030,19 YTL ile sınırlandırılmıştır⁴⁵.

Kıdem tazminatı karşılıkları ilgili faaliyet dönemi içinde nakit çıkışı gerektirmediğinden hukuksal fon kaynakları arasında yer almaktadır.

2.3.3. Kaynağı Ekonomik Tercihlerden Doğan Fonlar

2.3.3.1. Serbest ve Diğer Karşılıklar

Hayat sigortalarında, sigortacının yatırım imkanı sadece primden ibaret olmayıp, özkaynak sermaye unsurları içinde yer alan ve tüm sigorta dalları için söz konusu olan teminatlarda birer yatırım kaynağı olarak görülmektedir. Ancak, sigorta işletmelerine aynı zamanda yatırım kuruluşları olma özelliğini veren etken matematik ve teknik karşılıklardır. Özellikle matematik karşılıklar, sigortacıya uzun yıllar devam edebilecek bir yatırım imkanı sağlamakta ve ülke ekonomisi için ihmal edilmemesi gereken bir yatırım kaynağının doğmasına yardımcı olmaktadır. Nitekim hayat sigortaları bu özelliklerinden dolayı tasarruf bankalarına benzetilmekte ve banka mevduat artışları hayat sigortalarındaki prim artışları ile karşılaştırılarak ülke ekonomisi bakımından önemli sayılabilecek sonuçlar yaratılmaktadır. Her iki kuruluşta da yıllık

⁴⁴ Recep Koçak, **Tek Düzen Hesap Planı Açıklamalı Sigorta Muhasebesi**, İstanbul: Can Matbaası, 2000, s.263.

⁴⁵ American Life Hayat Sigorta A.Ş., 2006 Faaliyet Raporu, İstanbul, 2007,s.13.

tahsilat harcamalarından fazla olmakta ve kuruluşların elinde yatırımda kullanabilecekleri büyük meblağlar birikmektedir⁴⁶.

2.3.3.2. Yeniden Değerleme Fonu

Yeniden değerlendirme, bilanço esasına göre defter tutan gelir ve kurumlar vergisi mükellefleri tarafından zorunlu olarak yapılmaktadır. Yeniden değerlendirme ile yeniden değerlemeye tabi şirket varlıklarının net aktif değerlerine ulaşılır. Bilançoda yer alan varlıkların bilançoya güncel değerleriyle geçmesi, şirketin sahip olduğu kıymetlerin aktif değerlerinin ifade edilmesi ve vergilendirmenin de bu gerçek değerler üzerinden yapılabilmesi amacıyla Vergi Usul Kanunu'nun ilgili maddesi gereğince Maliye Bakanlığı'nca her yıl açıklanan oranlara göre gerçekleşir⁴⁷.

Şirket varlıklarının yeniden değerlemeye tabi tutulması ile elde edilen değer artışları şirket bilançosunda yeniden değerlendirme fonu kaleminde gösterilir ve şirket varlıklarının aktifleştirilmesi sonucunda ulaşılan meblağ olması nedeniyle şirket varlığı olarak değerlendirilir.

2.3.4. İşletme Faaliyetlerinden Doğan Fonlar

İşletme faaliyetlerinden doğan fonları oluşturan kar kavramı, harcamalarla gelirler arasındaki olumlu fark olarak tanımlanmaktadır⁴⁸.

Sigorta sektöründe kar sermayedarın ortaya koyduğu kapitale, hukuki düzenden ve kaynağı ekonomik tercihlerden doğan fonlara, emanet para niteliğindeki sigorta primlerinin kullanılabilir miktarlarının da eklenmesi suretiyle ortaya çıkan toplam potansiyelin; mali yatırımlardan ve teknik işlerden, gider niteliğindeki harcamalar düşüldükten sonra ortaya çıkan müspet farkı olarak tanımlanmaktadır.

Şirketin mali yatırımlarından, hisse senedi ve tahvillerin kupon, ipotekli ikrazatın faiz, gayrimenkullerin kira vb. gelirlerinden, bu gelirlerin oluşması sırasında

⁴⁶ Bülent Karakan, **a.g.e.**, s.84.

⁴⁷ Muhittin Yurt, **a.g.e.**, s.41.

⁴⁸ J. John Hampton, **Financial Management of Insurance Companies**, New York: American Management Association (AMACOM), 1993, s.117.

ortaya çıkan amortisman, faiz gideri, karşılıklar ve gider mahiyetindeki vergiler dūřıldıktan sonra ortaya çıkan pozitif rakam şirketin mali karını ifade etmektedir.

Verilen toplam sigorta teminatına karşılık tahsil edilen primlerden, istihsal organlarına ödenen komisyonlar ve hasar tazminatları dūřıldıktan sonra ortaya çıkan pozitif rakam ise şirketin teknik karını oluşturmaktadır. şirketin bilanço karı ise teknik ve mali karın toplamından oluşmaktadır. Bilanço karı yeni yatırımlar için bir potansiyel oluşturmaktadır. Bu potansiyeli değerlendirmek ve hacmini belirleyebilmek için hayat sigorta sektöründe faaliyet gösteren hayat sigorta şirketlerinin konsolide bilançolarına bakmak gerekmektedir.

Tablo 18’de hayat ve emeklilik sigorta şirketlerinin 2007 yılı sonu itibariyle fon kaynakları verilmiştir.

Bu açıklamalar doğrultusunda Tablo 18’e bakıldığında, hayat sigortası şirketlerinin 2007 yılı sonunda 10.146.986.296 YTL fon birikimi sağladığı görülmektedir.

Bu fonlar içerisinde kaynak yaratma hacmine göre kaynağı hukuktan doğan fonlar 9.108.334.990 YTL’lik kaynak yaratarak en büyük fon kaynağı olurken, bunu 747.710.700 YTL ile kaynağı girişimci olan fonlar, 264.475.682 YTL ile işletme faaliyetlerinden doğan fonlar, 26.464.924 YTL ile kaynağı ekonomik tercihlerden doğan fonlar izlemektedir.

Tablo 18: Hayat ve Emeklilik Şirketlerinde Fon Birikimi (YTL)

1- GİRİŞİMCİDEN DOĞAN	747.710.700
1–1. Ödenmiş Sermaye	747.710.700
2- HUKUKTAN DOĞAN	9.108.334.990
2–1. Yedek Akçeler	231.574.163
Kanuni Yedek Akçeler	77.904.649
İhtiyari Yedek Akçeler	11.269.129
Olağanüstü Yedek Akçeler	142.400.385
2–2. Teknik Karşılıklar	8.732.250.440
Kazanılmamış Primler Karşılığı	195.815.608
Ödenecek Tazminatlar Karşılığı	1.401.246
Hayat Muallak Hasar Karşılığı	145.756.900
Matematik Karşılıklar	4.194.638.343
<i>Hayat Matematik Karşılığı</i>	<i>3.921.865.583</i>
<i>Hayat Kar Payı Rezervi</i>	<i>272.772.760</i>
2–3. Amortismanlar	103.367.756
2–4. Kıdem Tazminatı Karşılığı	41.142.631
3- EKONOMİK TERCİHLERDEN DOĞAN	26.464.924
3–1. Serbest ve Diğer Karşılıklar	26.464.924
3–2. Yeniden Değerleme Fonu	-
4- İŞLETME FAALİYETLERİNDEN DOĞAN	264.475.682
4–1. Bilanço Karı (Vergi Öncesi)	264.475.682
Teknik Kar	76.466.477
Mali Kar	188.009.205
TOPLAM	10.146.986.296

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrsb.org.tr>

2007 yılı sonu itibariyle 10.146.986.296 YTL' ye ulaşan fon birikiminin 979.284.863 YTL' lik kısmını özkaynaklar oluşturmaktadır.

Ödenmiş Sermaye	747.710.700
Yasal Yedek Akçeler	77.904.649
Diğer Yedek Akçe ve Karşılıklar	153.669.514
TOPLAM	979.284.863

Özkaynakların da 747.710.700 YTL'si ödenmiş sermayeden, 77.904.649 YTL'si yasal yedek akçelerden, 153.669.514 YTL'si ise diğer yedek akçe ve karşılıklardan oluşmaktadır.

Hayat sigortasının fon birikimi her geçen yıl büyümeye devam etmektedir. Ancak henüz gelişmiş ülkeler seviyesinden çok uzaktadır.

2.4. HAYAT SİGORTALARINDA OLUŞAN FONLARIN EKONOMİK VE SOSYAL İŞLEVİ

2.4.1. Ekonomik İşlevi

Hayat sigortalarında oluşan fonlar bir yandan prim ödemesi yapan bireylerin ekonomik güçlerini korurken diğer yandan da ülke ekonomisinin gelişmesinde ve yeni ekonomik birimlerin oluşmasında etken olur.

2.4.1.1. Tasarruf Kaynağı ve Sermaye Birikimi Sağlar

Yoksulluğun ve ekonomik azgelişmişliğin oluşturduğu kısır döngüyü parçalamak için sermaye birikimine ihtiyaç vardır⁴⁹. Sigortacılık ekonomilerin en önemli ihtiyacı olan ve gelişmenin sağlanmasını yatırımların finanse edilmesini sağlayan fonların oluşturulmasında gelişmişliği ile orantılı olarak etkin bir rol alan faaliyet alanıdır.

⁴⁹ A. Paul Samuelson, *Economics*, 9. Baskı, Tokyo, 1973, s.775.

Ekonomik gelişme çabasında bulunan her toplum sermaye birikimine ihtiyaç duymaktadır. Çünkü dengeli bir ekonomik büyüme kaynaklara yani sermaye birikimine ihtiyaç duyar. Bu kaynaklar ise ulusal tasarruflardan oluştuğu sürece sağlıklı büyüme gerçekleşebilir. Az gelişmiş ülkelerde hayatın her anında ortaya çıkan sorunların, ihtiyaçların karşılanması yatırımların gerçekleştirilmesiyle mümkündür. Bir yatırımın gerçekleşmesi ise finansmanın sağlanması ile mümkündür. Bir yatırımın gerçekleşmesi ise finansmanın sağlanması ile mümkündür. Toplumlarda tüketimlerin yerini tasarruflara bırakması bu finansmanın sağlanması için ilk adımdır. Bir ülkedeki tasarruf miktarı ile o ülke ekonomisinin büyümesi doğru orantılıdır. İşte sigorta sektörü toplumun güvence ihtiyacını karşılarlarken mecburi bir tasarruf imkanını da sağlamış olmaktadır. Bu tasarruflar sermaye birikimini, bu birikim ise yatırım kaynaklarını oluşturur⁵⁰.

Ülkelerin gelişmişlik düzeylerinin en önemli göstergeleri GSMH ve kişi başına düşen gelir miktarıdır. Sigortacılık özellikle hayat sigortacılığı fertlere tasarruf olanağı sağlar. Bu tasarrufların büyüklüğü ile de reel gelirin artması ve refah düzeyinin yükselmesi sağlanır

2.4.1.2. Koruyucu Niteliktedir, Ekonomik Çöküntü ve Kayıpları Önler

Hayat sigortalarının koruyucu niteliği ekonomik çöküntü ve kayıpları önlemektedir. Sigortalının geçiminden sorumlu bakmakla yükümlü kişiler olduğu düşünüldüğünde yaşamını kaybetmesi halinde geride kalanlarının, malul kalıp çalışamaması halinde ise hem kendisinin hem de ailesinin uğrayacağı ekonomik çöküntü sigorta tarafından önlenir.

Bireylerin yaşamları boyunca üzerlerinde taşıdıkları riskleri alınacak tedbirlerle azaltmak mümkün olsa bile tamamen ortadan kaldırabilmeleri mümkün değildir. Sigorta insanların yaşamlarındaki hedeflerini gerçekleştirme sürecinde bir riskin doğması halinde bu hedeflerini gerçekleştirmelerine yardımcı olur ve ekonomik potansiyeli koruyucu yönde destekler.

⁵⁰ Muhittin Yurt, a.g.e., s.58.

Kişilerin karşılaşılabilecekleri aynı tür risklere karşı birleşerek tek başlarına taşıyamayacakları ekonomik zararları çoğunluğa dağıtarak önlemleri sigorta faaliyetinin temelini oluşturur. Sigorta şirketleri bu dayanışma işlemini organize eden kuruluşlardır. Bu dayanışma ile ekonomik kayıplar çoğunluğa dağılmakta ve durumun ekonomik bir çöküntüye dönüşmesi engellenmektedir.

2.4.1.3. Vergi Kaynağıdır

Sigortanın ülke ekonomisi açısından bir önemi de, tasarruflara kaynak teşkil eden vergilere de büyük oranda katkıda bulunmasıdır. Sigorta işletmeleri yıl sonu bilançolarına göre kendilerine düşen vergi miktarını öderler. Bunun dışında ellerindeki tahvil, hisse senedi, gayrimenkul gibi yatırım unsurlarının da gelir ve bina vergilerini öderler. Ayrıca, her sigorta poliçesi başına prime oranla, gider vergisi, yangın söndürme vergisi, garanti fonu, ölüme bağlı hayat sigortalarında veraset ve intikal vergisi gibi vergiler tahakkuk ettirilir. Bu vergiler ülkelere göre farklılıklar gösterir⁵¹.

2.4.1.4. Milli Serveti Korur ve Güçlendirir

Sigortanın bireylere sağladığı yararlar aynı zamanda tüm toplum ve ekonomiye katkıda bulunur. Böylelikle kişilerin mal varlıklarının ve çalışmadıkları dönemde de yaşam standartlarının korunmasının sağlanması ile bu varlıkların zarar görmesi ve ortadan kalkması sonucu oluşacak kayıplar ortadan kaldırılır.

Sigorta sektörünün geri kaldığı ülkelerde her türlü doğal afetin yol açtığı zarar ve ziyan devletin ve neticede toplumsal kaynakların kullanılması sonucu ortadan kaldırılmaya çalışılır ve bunun için yüksek maliyetlere katlanılmaya çalışılır. Oysa sektörün gelişmiş olduğu ülkelerde bu fonksiyonun önemli bir bölümü sigorta ve reasürans mekanizması aracılığıyla ikame edilir. Reasürans mekanizmasında sigorta şirketi üzerine aldığı riskin bir bölümünü başka bir sigortacıya devretmektedir⁵².

⁵¹ Şebnem Duman, **a.g.e.**, s.23.

⁵² Eli A. Grossman, **Life Reinsurance**, Atlanta: FLMI Insurance Education Program Publications, 1980, s.1.

2.4.1.5. İstihdam İmkânı Sağlar

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu'nun 2007 yılı Türkiye'de Sigorta Faaliyeti Hakkında Raporuna göre sigorta şirketleri 2007 yılı sonu itibariyle %68'i üniversite mezunu olan 15.138 personeli istihdam etmektedir. Şirketlerde çalışan personelle birlikte 16.011 acente, broker ve eksper olarak çalışanlarda dikkate alındığında sigorta sektörü istihdam hacmi ve çalışanların niteliği bakımından pozitif bir ivme kazanmış ve ülkenin önemli bir istihdam alanı olmuştur.

2.4.1.6. Kredi Teminini Kolaylaştırır

Günümüzde büyük sermaye gerektiren sanayi, ticaret, taşımacılık gibi iş alanlarında yatırımlar kredi olarak gerçekleştirilmektedir. Kredi veren kuruluşun üzerine aldığı riski devretmesi için sigorta mekanizması devreye girmektedir⁵³.

Kredi veren kuruluşlar, kişinin krediyi kullanma amacına uygun olarak talep ettikleri sigorta poliçesi ile kendi haklarını da güvence altına almaktadır. Böylece yatırım yapmak için kredi alan bir sanayi kuruluşunun aldığı kredi karşılığı o yatırımın sigortası yapılarak, önceden öngörülmesi mümkün olmayan bir riskin ortaya çıkması halinde yatırımın durması ve kredi borcunun ödenemez hale gelmesi önlenmeye çalışılır. Artık tüketici kredilerinde dahi hem satın alınan ev, araba vs. sigortalı olmakta, hem de kredi kullanan kişinin yaşamı sigorta teminatı altına alınıp, lehtar olarak banka gösterilmektedir. Böylelikle bankalar ticari hayatın olağan riskleri ve kişinin ticari ahlakını değerlendirerek daha kolay kredi vermektedir.

2.4.1.7. Yatırım Gücünü Arttırır

Hayat sigortacılığı ile kişilerin bireysel tasarrufları toplanarak finansal piyasalara aktarılmakta ve kurumsal yatırımcı kimliği ile sigorta şirketleri bu piyasalarda elde ettikleri yatırım gelirlerini sigorta sürelerinin sonunda sigortalılara yansıtmaktadır.

⁵³ Haydar Arseven, **Sigorta Hukuku**, İstanbul: Beta Yayıncılık, 1991, s.25.

Ülkelerin gelişim süreçlerinde kişilerin yatırım güçlerinin arttırılması ulusal tasarrufu geliştirmekte, kişileri tüketime yöneltmek yerine tasarrufu tercih etmelerini sağlamaktadır. Tasarrufların ülkenin ve toplumun ihtiyaç duyduğu yatırımların finansmanında kullanılması, küçük tasarrufların finansal piyasaların ihtiyaç duyduğu büyüklükte kaynak oluşturmalarını sağlamaktadır.

2.4.1.8. Ekonomi İçinde Bir Sektördür

Sigorta ekonomi içinde bir sektördür. Sigortacılığın gelişimi ülkelerin yapısal özelliklerine göre farklılıklar göstermekte; kültürel, sosyal ve ekonomik düzeyi yüksek toplumlarda sigortacılık ileri düzeyde bulunmaktadır.

Sigorta kuruluşlarında birçok işçi çalışır ve gelirini buradan elde eder. Yarattığı fonları tahvil ve hisse senedi, gayrimenkul alımı ve ikrazlarında kullanarak yatırımlarda bulunur. Bu yatırım gelirlerini de tekrar yeni yatırımlar için kullanır. Menkul değerler piyasasında önemli roller oynar. Toplum için sosyo-ekonomik çöküntü demek olan kayıpların önünü alır. Bütün bu işlemlerin çeşitli aşamalarında vergiler öder. Sigorta sektörü hizmet üreten sektörler sınıfındadır. Özellikle ödemeler dengesi üzerine dengesi etkileri nedeniyle önem kazanmaktadır. Mali kurumlar içinde yer almaktadır ve bu nedenle de ekonomik gelişme açısından önemli katkılarda bulunabilme özelliklerine sahiptir⁵⁴.

Ekonominin gelişmesi ile sigorta ve özellikle oluşturduğu uzun vadeli fonlarla hayat sigortacılığı yakından ilgilidir. Sigortanın ekonomideki riskleri üstlenmedeki yerini bu riskleri dağıtarak ekonomideki dengeyi sağlamadaki önemini kavramak gerekir. Bu nedenle sigortayı ekonomik hayatın emniyet sübabıdır diye tanımlayanlar olduğu gibi sigorta iktisadi hayatın yayıdır diyenlerde vardır⁵⁵.

2.4.2. Sosyal İşlevi

Sigortanın sosyal işlevi sigortacılık faaliyetinin temelini oluşturan karşılıklı yardımlaşma ve emniyettir. Sigorta doğabilecek risklere karşı prim topladığı grubun

⁵⁴ Şebnem Duman, **a.g.e.**, s.23.

⁵⁵ Alaattin Büyükkaya, Türkiye’de Sigortacılık Hizmetleri ve Ödemeler Dengesine Etkisi, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, İstanbul Üniversitesi SBE, 1976), s.25.

içerisinde riske maruz kalanların mağduriyetini karşılayarak toplumda ani gelir kayıplarını ve farklılaşmalarını giderir.

2.4.2.1. Dayanışma Sağlar

Bir bireye ya da kuruluş ait değer kayıplarının, aynı risk ile karşı karşıya olan diğer kişiler arasında dağıtılarak paylaştırılması işlemlerinin organizasyonu sigorta kuruluşları tarafından gerçekleştirilir. Bu işlemler sonucunda gerçekleşen hasar ile ilgili telafi mekanizması süratle işler ve açılan yara onarılmış olur⁵⁶.

2.4.2.2. Sosyal Çöküntüleri Önler

Kişilerin gerek mallarının gerekse canlarının sigortalanmaması durumunda riske maruz kalmaları halinde uğrayacakları kayıpları telafi etme imkanları da yoksa çok büyük bir çöküntüye uğrayacakları ortadadır.

Bireylerin hayatları üzerine yapılan sigortalarda risk gerçekleştiğinde sigorta şirketi yaşamını kaybeden kişinin geçimini sağladığı ailesinin ekonomik kaybını karşılayarak ailenin dağılmasını önleyecek ve en önemli işlevlerinden birini yerine getirmiş olacaktır.

2.4.2.3. Sosyal Refah Düzeyini Yükseltir

Hayat sigortacılığı aracılığıyla gerçekleştirilen tasarrufların ülke ekonomisi için gerekli alanlarda yatırıma dönüştürülmesi ya da yatırımların finanse edilmesi ile ulusal ekonominin büyümesine ve toplumun refah düzeyinin gelişmesine katkı sağlanır.

Sigorta bilincinin geniş halk kitlelerine yayılması bir eğitim ve kültür meselesidir. Parasını evinin bir yerine gizleme yerine bankaya yatırmayı tercih etme düzeyine gelmiş bir kişi ya da ülke ekonomisi açısından, birikmiş parası ile altın alma yerine hisse senedi vs. almayı tercih eden kişi gibi bir miktar para ödeyerek kendini, malını ve çocuklarını güvence altına aldıktan sonra birçok risk için bir kenara koyduğu altınlara gerek kalmayacağı bilincine erişmiş kişilere kalkınmada ihtiyaç vardır. Bu

⁵⁶ H. William Rodda, **Property and Liability Insurance**, New-Jersey: Prentice Hall Inc, 1996, s.12.

sayede atıl duran kapasite aktif hale dönüşecek ve ülke ekonomisine sağladığı katkıların yansıması da sosyal hayatta kendisini gösterecektir⁵⁷.

⁵⁷ Muhittin Yurt, **a.g.e.**, s.63.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE FON YÖNETİMİ

Kurumsal Fon Yönetim perspektifinden hareketle, herhangi bir kıymetin yatırım portföyünde değerlendirilmesi mümkündür. Portföye dahil edilen kıymetler yatırımın ve yatırımcının türüne göre değişmekte aynı zamanda hukuki çerçeveye bağımlı olmaktadır. Oluşan fonları yöneten kuruluşlar ülkeden ülkeye farklılık gösterse de bu fonlar büyük ölçüde sigorta şirketleri, yatırım bankaları ve fon yönetim şirketleri tarafından yönetilmektedir⁵⁸.

Hayat sigortası poliçelerinden düzenli olarak sağlanan prim tahsilatı yatırıma yönlendirilecek fonların büyümesini ve fon portföyünün yönetilmesindeki etkinliği doğrudan etkilemektedir. Ayrıca hayat sigortası şirketinin yatırıma yönlendirdiği varlıkların getirileri şirketin karlılığını, sektördeki yerini ve rekabet gücünü de belirlemektedir. Fon yönetimindeki etkinlik şirketin pazarlama stratejilerini de etkilemekte; iyi bir fonlama stratejisi ile kara duyarlı ürünlerin pazarlanması da kolaylaşmaktadır⁵⁹.

Finansal piyasaların geliştiği ve etkili gözetim sistemi olan ülkelerde basiretlilik ilkesine ve inançlı mülkiyet esasına göre yatırım yapılır ve fon varlıkları için herhangi bir yatırım sınırlaması getirilmesine gerek görülmez. Finansal piyasaları gelişmemiş, sermaye piyasası hakkında yeterli bilgiye sahip olmayan katılımcıların olduğu gelişmekte olan ülkelerde yatırım ilkelerinin ayrıntılı olarak belirlenmesi gerekir. Türkiye’de de böyle bir uygulama mevcut olup, Sigortacılık Kanunu ve ilgili mevzuat ile fon varlıklarına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Bu konu daha detaylı olarak ileriki bölümlerde incelenecektir.

⁵⁸ Oral Erdoğan, Levent Özer, **a.g.e.**, s.3

⁵⁹ Kenneth Black, Harold D. Skipper, **Life Insurance**, Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1988, s.536.

3.1. PORTFÖY YÖNETİMİ

Sahip olunan varlıkların aynı veya farklı özelliğe sahip birden fazla kıymete yatırılması sonucu oluşan toplam değere portföy denilmektedir⁶⁰. Sermaye piyasasında tek bir menkul kıymete yatırımda bulunmak birçok açıdan risk içerir. Riskin dağıtılması amacıyla birden fazla menkul kıymet alınarak portföy oluşturulur.

Bir portföyün yönetilmesi, mevzuatın ve içtüzüğün izin verdiği sınırlar dahilinde, portföye varlık alınıp satılması ve bu varlıkların getirilerinin tahsil edilmesi faaliyetleridir. Varlıkların alınıp satılması kararlarına dayanak teşkil eden her türlü araştırma ve analiz gibi faaliyetler de portföy yönetiminin kapsamına girer⁶¹.

Portföy oluştururken finansal varlıklara yatırım süreci temel olarak beş basamaktan oluşmaktadır⁶²:

- Yatırımın amaçlarının belirlenmesi
- Yatırım politikasının oluşturulması
- Bir portföy stratejisinin belirlenmesi
- Finansal varlıkların seçimi
- Yatırımın performansının ölçülmesi ve geliştirilmesi.

Portföy oluşturmada riskin dağıtılmasına, alım satım zamanlamasına, zaman zaman portföyde değişiklik yapmaya ve portföyün bileşimine, likit tutulmasına dikkat edilmelidir⁶³.

3.2. RİSK YÖNETİMİ

Risk sigortanın temel unsurları arasında yer almaktadır. Risk temelde sigortanın var oluş nedenleri arasında sayılmakta ve sigorta işletmelerinde politikaların

⁶⁰ <http://borsa.terimleri.com/Portfoy.html>

⁶¹ <http://www.finansportfoy.com/docs/pdf/link2.pdf>

⁶² Gürel Konuralp, *Sermaye Piyasaları Analizler, Kuramlar ve Portföy Yönetimi*, İstanbul: Alfa Yayınları, 2005, s.7.

⁶³ Serpil Akyol, *a.g.e.*, s.66.

belirlenmesinde önemli bir gösterge olarak değerlendirilmektedir. Sigorta işletmelerinde yatırımlar açısından ele alındığında da, risk kavramının büyük önem taşıdığı ve bu kararları önemli ölçüde etkilediği göz ardı edilmemelidir. Riskin anlamına ve içeriğine ilişkin birçok tanımlama bulunmaktadır. Ancak ortak nokta; başkasına veya kendisine yönelik güvensizliğin, insanlar tarafından bilinçli bir biçimde sorgulanması, ölçülmesi ve üstesinden gelinmeye çalışılması olarak belirlenebilir. Bu anlamda risk; güvensizlik ile eşit anlam taşımamaktadır. Güven eksikliği yaratan bir nitelik taşıyan riski, buradan yola çıkarak; "pozitif beklentilerin gerçekleşme olasılığı" olarak tanımlamak mümkün olmaktadır⁶⁴.

Sigorta şirketleri risk ortamında faaliyet gösterirler. Sigorta teminatı ve diğer finansal servisleri sunduklarında değişik miktarlarda, özellikle aktüeryal ve finansal riskleri üstlenmektedirler. Kişilerde riski yönettikleri için sigorta şirketlerine başvururlar⁶⁵.

Sigortacılıkta risk yönetiminin en önemli unsurları; riskten kaçınma ve riski paylaşarak azaltmaktır.

Riskten kaçınma riski yok etmenin en etkili araçlarından biridir. İşletmenin karşılaştığı risklerin potansiyel etkisini azaltmayı amaçlamakta, buna karşı başarılı bir riskten kaçış uygulaması belirli bir riskten kaynaklanan hasarı kesin olarak ortadan kaldırmaktadır⁶⁶.

Riskin paylaşılması, belirli bir prim karşılığında sigortalıdan alınan riskin belli bir bölümünü veya tamamını reasürans yoluyla devredilmesidir.

Sigortacılıkta en önemli risk faktörü hasar maliyetlerindeki belirsizliktir. Hasar maliyetlerinin belirsizliği hem yazılan işler üzerinden ayrılan hasar rezervlerini hem de bu işlerden gelecek karı veya oluşacak zararı belirler. Diğer önemli riskler, aktiflerin ekonomik değerlerindeki değişme, borçluların kredibiliteleri ve gelecekte karşılaşılabilecek masraf tutarının belirsizliğidir. Dönemler ve olaylar toplam risk üzerinde etkilidir.

⁶⁴ Tuncer Asunakutlu, "Sigorta Açısından Güvenlik ve Risk"; **Mevzuat Dergisi**, yıl.4, sayı.43, Temmuz 2001, <http://www.mevzuatdergisi.com/2001/07a/01.htm>

⁶⁵ Ayşegül Bölükbaşı, "Sigorta İşletmelerinde Risk Yönetimi ve Finansal Sisteme Etkileri, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2000) s.9.

⁶⁶ Niyazi Berk, **Sigortacılıkta Risk Yönetimi**, İstanbul: Emek Sigorta, 1992, s.117

Sigortada hasara sebep olan veya arkasında yatan tehlikeler statik değildir, zamana göre değişme gösterir. Değişme nedenleri yasal, teknolojik, sosyal, ekonomik, mali, politik veya çevresel olabilir. Bu değişimlerin etkileri geçmişe dönük olabileceği geleceğe dönük de olabilir⁶⁷.

Sigorta şirketlerinin finansal yatırımlarına ilişkin riskleri sistematik ve sistematik olmayan riskler olarak iki ana grupta açıklanabilir.

3.2.1. Sistematik Risk

Sistematik risk, ekonomik, politik ve sosyal çevredeki değişikliklerden oluşmaktadır. Piyasadaki menkul kıymetlerin tümü sistematik riskten farklı oranlarda fakat aynı doğrultuda etkilenirler. Sistematik risklerin önemli olanları enflasyon riski, kur riski, faiz oranı riski, piyasa riski gibi risklerdir⁶⁸.

- **Enflasyon Riski;** Bu risk, yatırıma tahsis edilmiş paranın enflasyon etkisi ile satınalma gücündeki azalma şeklinde kendini göstermektedir. Buna göre, fiyatlar genel düzeyinde sürekli olarak ve belirgin bir biçimde meydana gelen artış yatırım getirisinin üstünde oluşuyorsa, satınalma gücü azalıyor demektir. Enflasyon menkul kıymet yatırımlarından beklenen getirileri ve dolayısıyla menkul kıymetlerin değerini etkilemektedir. Bu nedenle menkul kıymet yatırımlarının karlılık düzeyini belirleyen en önemli faktörlerden biri enflasyon olmaktadır⁶⁹.

Sigorta şirketlerinde beklenen enflasyon geçmiştekinden daha büyükse, gelecekteki hasar ödemeleri beklenenden daha fazla olacaktır. Geleceğin enflasyon oranlarındaki dalgalanma prim gelirlerini direkt olarak etkileyecektir. Bu konuda gözden kaçırılmaması gereken önemli nokta sigortalanan malların değerinin de enflasyona bağımlı olarak artacağı ve bu nedenle prim gelirlerinde artış olacağı gerçeğidir.

⁶⁷ Mehmet Hakan Saraç, **Hayat Dışı Sigorta Şirketlerine Yönelik Olarak ABD’de Uygulanmakta Riske Dayalı Sermaye Yaklaşımının Değerlendirilmesi**, Ankara: Hazine Müsteşarlığı Matbaası , Araştırma-İnceleme Dizisi No: 36 , Temmuz 2003, s.9.

⁶⁸ <http://www.iticu.edu.tr/kutuphane/dergi/d2/M00019.pdf>, s.1.

⁶⁹ A.Fatih Polat, Portföy Kuramı ve Etkin Portföy Serlerinin Oluşturulması, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, SBE, 1995), s.7.

- **Kur Riski;** Döviz piyasalarında para birimlerinin birbirlerine karşı değer kazanma ve kaybetmeleri sonucunda ortaya çıkan riskler olarak tanımlanabilir. Devalüasyon ve revalüasyon dönemlerinde işletmelerin kazançlı çıkabilmesi kurlardaki değişimleri önceden tahmin ederek, pozisyon almalarına bağlıdır⁷⁰. Kurlardaki değişikliklerle, değişik ülkelerdeki faizler arasında sıkı bir ilişki bulunmaktadır. Kurlardaki değişkenliğe paralel olarak, yabancı ülkelerde yapılan yatırımların karlılıkları da değişebilecektir.

Kur riskinden korunabilmek için, yatırımcıların oluşturacakları uluslararası portföylerin de farklı ülkelere ait menkul kıymetlere yer vermeleri, kur riskini azaltıcı bir rol oynayabilir.

- **Faiz Oranı Riski;** Bu risk, gerek nominal gerekse reel faiz oranlarındaki hareketlenmelerden kaynaklanır. Faiz riski, aktif kalemleriyle pasif kalemleri arsında vade ya da faiz bazında bir uyumsuzluk olması veya değişken faizli mali yükümlülüklerin gelecekteki nakit akımları, gelir–gider üzerinde belirsizliğe yol açması halinde ortaya çıkar⁷¹.

Faiz oranı riski, sabit faizle borçlanmayı mümkün kılan menkul kıymetler için esas olan bir risk türüdür. Sabit getirili menkul kıymetlere yatırım yapan yatırımcı, piyasa faiz oranının yükselmesi durumunda bundan zarar görür. Faiz oranı riski, faiz oranının en düşük olduğu zaman en az, en yüksek olduğu zaman ise en fazladır.

Faiz oranı riski iki yönlü ele alınabilir. Bir taraftan faiz oranındaki değişimler menkul kıymetlerin fiyatını etkilerken, öte yandan, faiz oranındaki yükselme yatırımcı için kaybedilmiş bir fırsat olarak ortaya çıkmaktadır. Çünkü faiz oranındaki yükselme menkul kıymetin fiyatının düşmesi demektir. Bu nedenle, yatırımcı için enflasyon riskinde olduğu gibi zarar söz konusu olmaktadır. Sabit getirili menkul kıymetlerin vadesi, faiz oranları değiştiğinde fiyat üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Çünkü menkul kıymetlerin fiyatı ile piyasadaki faiz oranları arasında ters yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, faiz oranlarındaki yükselme, fiyatların düşüşünü, faiz

⁷⁰ Özdemir Akmut, Kriz Dönemlerinde İşletmelerin Karşılaştıkları Finansal Sorunlar ve Risk Yönetimi, **İşveren Dergisi**, cilt.1000K, sayı.5, Mayıs 2001, s.36.

⁷¹ Faik Çelik, “Türk Bankacılığında Risk Yönetimi Yönetmeliği Dönemi ve Piyasa Riski Ölçüm Metodları”, **İktisat Dergisi**, yıl.37, sayı.420, Eylül 2001, s.62.

oranlarındaki düşüş ise, menkul kıymetlerin fiyatlarının yükselişini ifade eder. Faiz oranındaki dalgalanmalar ve varlıklar ile yükümlülükler arasında yukarıda anlatıldığı şekilde vade farkı oluşması faiz oranı riskini arttıran başlıca faktörlerdir. Faiz oranı riskini azaltmaya yönelik başlıca uygulamalar ise;

-Uzun vadeli ve sürekli varlıkların uzun vadeli kaynaklarla, kısa vadeli ve geçici varlıkların kısa vadeli fonlarla karşılanması,

-Net faiz marjını yeterince yüksek tutmaya yönelik bir politika izlenmesi şeklinde özetlenebilir⁷².

- **Piyasa Riski**; Piyasa riski işletmenin bilanço içi ve bilanço dışı hesaplarda işletmece tutulan pozisyonlarda finansal piyasalardaki dalgalanmalardan kaynaklanan faiz, kur ve hisse senedi fiyat değişimlerine bağlı olarak faiz oranı riski, hisse senedi pozisyon riski ve döviz kuru riskinden dolayı zarar etme ihtimali olarak tanımlanır⁷³.

Piyasa riskinden kaynaklanan fiyat değişimleri, şirketin denetimi dışındadır. Beklenilmeyen bir savaşın başlaması veya bitmesi, seçim yılı olması, politik faaliyetlerin artması, piyasada spekülasyon faaliyetlerinin artması gibi faktörler, piyasayı etkileyen psikolojik faktörlerdir. Yatırımcıların gelecek hakkındaki beklentilerinin karamsar ya da iyimser olmasını etkileyen birçok neden, piyasa riskinin etkinliğini arttırıcı ya da azaltıcı rol oynayabilir.

Piyasa riski, yüksek kaliteli finansal varlıklardan ziyade düşük kaliteli finansal varlıklar üzerinde daha fazla hissedilir. Aktif olmayan pazarlarda, aktif pazarlara kıyasla daha yüksek piyasa riski söz konusudur. Piyasa riski, hisse senetlerini tahvillerden daha fazla etkiler. Çünkü, tahvil ve bunlar gibi borçlanma senetlerinin gerçek değerleri, hisse senetlerinin değerlerinden daha hassas tahmin edilebilir. Bu özellik, tahvil piyasa fiyatının, bir hisse senedi fiyatına göre piyasa riski nedeni ile daha az dalgalanmasına neden olur. Yatırımcının çeşitlendirme yoluna giderek piyasa riskini azaltması veya ortadan kaldırması oldukça uzak bir ihtimaldir. Çünkü, piyasa riskinin ortaya

⁷² Arman T. Tevfik , Gürman Tevfik, **Bankalarda Finansal Yönetime Giriş**, İstanbul: TBB Yayınları, No.203,1997, s.260.

⁷³ Ziya Tunç Alooğlu, Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri,(**Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi**, TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2005), s.39.

çıkmasıyla birlikte, tüm menkul kıymetler aynı yönde hareket etmektedirler. Piyasa riskini en aza indirmek, piyasa disiplinin sağlanmasıyla mümkündür. Piyasa disiplini; piyasadaki kurumlarla ilgili bilgilerin zamanında doğru ve şeffaf şekilde alınmasını içerir. Bankacılık sektöründe piyasa disiplinin sağlanmasıyla birlikte, piyasadaki ilgili birimler, çok daha sağlıklı değerlendirmeler yapabilecekler ve böylece istenmeyen riskler en aza indirilecektir⁷⁴.

3.2.2. Sistematik Olmayan Risk

Sistemik olmayan risk bir şirket veya sektöre özgü olan risktir. Yönetim hataları, kesifler, reklam kampanyaları, tüketici tercihlerindeki değişimlere yol açabilir. Sistemik olmayan faktörler, diğer endüstriler ve genel olarak menkul kıymetler piyasasını etkileyen faktörlerden bağımsızdır. Sistemik olmayan risk, çok iyi çeşitlendirilmiş bir portföyde ortadan kaldırılabilecek bir risk türüdür. Sistemik riskin kontrol edilmesi imkansızken, sistemik olmayan riskin kaynaklarında yapılan değişimlerle ve yönlendirmelerle kontrol edilmesi ve yok edilmesi mümkündür⁷⁵.

- **Faaliyet Riski**; Bazı finansal araçlar, varlıklar veya bu varlıklarla elde edilen kazançlar üzerinde hak doğurmaktadır. Şirket hisse senetleri bu türden bir menkul kıymettir. Şirket hisse senedine yapılan yatırımlardan sağlanan kazanç şirketin faaliyet sonuçlarına bağlıdır. Şirketlerin hisse başına kazançları veya hisse başına dağıttıkları temettü, hisse senedi fiyatlarını ve hisse senedi yatırımlarından sağlanan kazancı etkileyen faktörlerdendir. Bu nedenle şirketlerin karlarında veya temettülerindeki dalgalanmalara faaliyet riski denilebilir⁷⁶.

- **Yönetim Riski**; Şirket yöneticilerinin hataları ile doğrudan ilgili risklerdir. Söz konusu hataların şirketin verimliliğine direkt olarak yansıdığı varsayımına dayanır. Şirket yöneticilerinin hatalarından ortaya çıkan bu risk türü portföyde çeşitlendirmeye gidilerek azaltılabilir.

⁷⁴ Gazi Erçel, “Bankacılıktaki Son Gelişmeler”, **Konuşmalar–1999**, İstanbul: TCMB İktisadi Kalkınma Vakfı- Akdenet, Eylül 2000, s.135.

⁷⁵ Özgür Demirtaş, Zülal Güngör, “Portföy Yönetimi ve Portföy Seçimine Yönelik Uygulama”, **Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi**, Cilt.1; sayı.4; Temmuz 2004; s.104

⁷⁶ Bülent Karakan; a.g.e. , s.90.

Sigorta şirketlerinin taşıdığı risklerden biride mortalite oranlarındaki değişimlerdir. Mortalite tabloları, belli bir nüfus topluluğunu oluşturan kişilerin belli bir süre içinde ne kadarının sağ kaldığını ve ne kadarının ölmüş olduğunu gösteren tablolardır.⁷⁷

Sigorta şirketlerinin fiyatlandırma kararlarına dayanak noktası olarak kullandıkları mortalite oranları yıllar süren araştırma ve incelemeler sonucunda oluşmuştur. Ancak her ülkenin kendisi için oluşturduğu tabloların bulunmaması bu konudaki önemli bir sorundur. Birçok ülkede sigorta şirketleri gelişmiş ülkelerin kullandıkları geçmiş yıllara ait tabloları kullanmaktadır. Türkiye’de hayat sigortalarında, İsviçre (1948–1953) ve ABD (1953–1958) mortalite tabloları kullanılmaktadır⁷⁸.

3.3. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE YATIRIM PRENSİPLERİ

Sigorta şirketleri; hayat sigortası poliçelerinden uzun yıllar boyunca prim geliri elde ederler. Poliçe sahiplerine karşı yükümlülüklerine yerine getirebilmesi için elindeki kaynakları kullanırken başlıca yatırım ilkelerine bağlı kalmalıdır.

3.3.1. Likidite İlkesi

Likidite, genel işletme literatüründe işletmenin borçlarını ödeyebilme yeteneği, sigorta işletmeciliğinde ise sigorta şirketlerinin muhtemel taahhütlerini ve hasar ödemelerini karşılamak için söz konusu olacak olan tazminat tutarlarını ödeyebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır⁷⁹.

Likidite gerekleri açısından hayat ve hayat dışı sigorta şirketleri arasında yapısal bir farklılık söz konusudur. Hayat sigortası poliçeleri genel olarak daha uzun vadeli ve hasar ödemesi yapılana kadar periyodik ödemeler ile prim geliri elde edilmektedir. Bu nedenle hayat dalında hasar ödeme sıklığı ve miktarı genel olarak daha kolaylıkla ve doğruya yakın tahmin edilebilir bir özellik taşımaktadır⁸⁰. Hayat sigortası

⁷⁷ Robert E. Larson, Erwin A. Gaumnitz, **Life Insurance Mathematics**, Wisconsin, 1951, s.1.

⁷⁸ Serhat Yanık, **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**, İstanbul: Gökhan Matbaası, 2001, s.185

⁷⁹ Kamuran Pekiner, **Sigorta İşletmeciliği Prensipleri Hesap Bünyesi**, İstanbul: Formül Matbaası, 1981, s.79.

⁸⁰ Ali İhsan Karacan, **Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri**, İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1994, s.133.

şirketlerinin prim gelirleri hasar ödemelerini karşılamaya devam ettiği sürece ilave likidite gereksinimi az olacağından daha uzun vadeli ve daha az likit varlıklara yatırım yapabilme olanağına sahip bulunmaktadır.

3.3.2. Uyumlaştırma İlkesi

Hayat sigortalarında müşteriye sunulan sigorta ürünü piyasadaki diğer yatırım olanakları tarafından belirlenmektedir. Bu nedenle yapılan sözleşme ile yatırımlar arasında doğrudan bir bağlantı vardır. Bu bağlantı uyumlaştırma olarak bilinir ve uyumlaştırılmış varlık ve yükümlülük portföyleri hayat sigortası endüstrisinin başlangıcından beri ilk ve temel yatırım aracı ve ilkesidir⁸¹.

Hayat sigortalarında sigorta ettirenin ödeyeceği primler belirlenirken, önemli bir kriter, sigorta şirketinin bu primleri yatırıma sevk ederek ne kadar yatırım geliri elde edeceğidir. Sigorta şirketleri, hazine bonoları, devlet ve özel sektör tahvilleri, gayrimenkuller, hisse senetleri gibi yatırım araçlarına topladığı fonları plase etmektedir. Topladığı fonların bir kısmını özel sektörün menkul kıymetlerine yönlendirerek yüksek faiz gelirleri elde etmekte ve bu sayede talep edeceği prim tutarını daha düşük tutarlara çekebilmektedir⁸².

3.3.3. Emniyet İlkesi

Sigorta şirketlerinin kaynaklarının önemli bir kısmı sigortalılarına karşı yükümlülüklerinden oluştuğu için bu kaynakları kullanırken emniyet ilkesine uymaları gerekmektedir. Hangi yatırım araçlarını kullanacaklarını seçerken riski düşük emniyeti yüksek olanları tercih etmeli, spekülatif girişimlerden kaçınmalıdırlar.

Yatırım emniyet ilkesi sigorta şirketlerinin değişik faaliyet alanlarındaki girişimlerinde daha çok önem kazanmaktadır. Özellikle, sigorta şirketlerinin sanayi işletmelerine ortak oluşları veya uzun vadeli borç vermeleri sırasında söz konusu olan bu husus yatırılan paranın geri ödenmesini ve faiz gelirin garantisi altına alınmasını şart

⁸¹ Esra Denizci Yücel, Türk Sigorta Sektöründe Hayat Sigortalarının Fon Yaratma Kapasitesi, Yaratılan Fonların Finansal Piyasalarda Değerlendirilmesi ve Hayat Sigortalarında Kar Payı, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, BSE, 1998) , s.62.

⁸² Dani L. Long, Gene A. Morton, **Principles of Life and Health Insurance**, Atlanta, 1992, s.27

koşmaktadır. Borç verilen sanayi işletmesinin piyasadaki durumu ve teminat olarak gösterilen ünitelerin sağlamlıkları bu aranan garantinin değerlendirilmesinde ihmal edilmemesi gereken unsurlar arasındadır. Gayrimenkullere yapılacak yatırımlarda ise durum farklıdır. Gayrimenkuller aranan garantiyi fazlasıyla sağlayacağı gibi, konjonktür dalgalanmalarına karşı hassasiyetleri, hisse senetleri ve tahvillere nazaran daha olumludur. Bu nedenle özellikle enflasyonun olduğu bir ekonomide, sigorta şirketleri gayrimenkul yatırımlarına daha fazla önem vermektedirler⁸³.

Yukarıdaki açıklamalardan da anlaşıldığı gibi sigortacılıkta emniyet ilkesi karlılıktan daha önemlidir. Birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de sigorta şirketlerinin kaynak kullanımında emniyet ilkesine uymaları için yapacakları yatırımların miktarına yasal sınırlamalar getirilmiştir.

3.3.4. Rantabilite (Karlılık) İlkesi

Hem hayat sigortası hem de hayat dışı sigorta şirketlerinin en temel hedeflerinden biri karlılık ilkesidir.

Hayat sigortası dalında, kaynakların yatırım araçlarına tahsisi ile sağlanan gelirler poliçe sahiplerine dağıtılmaktadır. Bu nedenle poliçe sahiplerinin beklentilerini karşılayacak bir gelirin sağlanması gerekmektedir. Bu özellikle poliçe sahiplerini şirkete bağlı tutmak ve yeni poliçelerin satışını kolaylaştırmak açısından önemlidir. Hayat sigortası poliçesi, poliçe sahipleri açısından bir yatırım alternatifi olarak görüldüğünden hayat sigorta şirketlerinin tatmin edici bir getiri sağlaması gerekmektedir.

Sigorta şirketlerinin yapacakları yatırımlarda likidite, emniyet ve karlılık ilkelerinin hepsini birden aynı ağırlıkla gerçekleştirmesi oldukça güçtür. Yatırım prensiplerini etkin olarak uygulayabilmesi için likidite, uyumlaştırma, emniyet ve karlılık ilkelerini optimum noktada birleştirecek bir yatırım politikası izlemesi gerekmektedir.

⁸³ Kamuran Pekiner, **a.g.e.** ,s.134.

3.4. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNİN YATIRIM KARARLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLER

Hayat sigortası şirketlerinin topladıkları kaynakları yatırım alanlarına aktarmaları sırasında belirleyici olan faktörleri aşağıdaki gibi özetlememiz mümkündür:

-Kaynak kullanımını etkileyen ve hatta belirleyen önemli unsurlardan birisi sigorta şirketlerinin hangi finansal varlıklara ne ölçüde yatırım yapabileceğini belirleyen kamusal düzenlemelerdir. Belirli finansal varlıklar özellikle hisse senetleri ve gayrimenkullerin toplam varlıklar içinde belli bir oranı aşmaması ve özkaynağın belirli bir oranı ile kısıtlanması yaygın bir uygulamadır. Bazen de bir şirkete ait hisse senedi ve borçlanma senedinin portföy içinde belli bir oranı aşmaması öngörülmektedir. Bu konudaki düzenlemeler genel olarak hayat dalında daha kısıtlayıcı ve belirgin bir özellik taşımaktadır⁸⁴. Bu konu bir sonraki bölümde daha ayrıntılı incelenecektir.

Sigorta şirketlerinin yatırım kararlarını etkileyen önemli unsurlardan biride faaliyet gösterdikleri ülkenin para ve sermaye piyasalarının gelişmişlik düzeyidir. Gelişmiş para ve sermaye piyasasına sahip ülkelerde sigorta şirketlerinin yatırım yapabileceği finansal araçlar daha geniş bir yelpazeye sahiptir. Hayat sigortası şirketleri açısından bu konu çok daha büyük bir önem taşımaktadır. Uzun vadeli sözleşmelerle sigortalılara karşı sorumluluk altına giren hayat sigorta şirketlerinin ellerindeki fonları poliçe sahiplerine yeterli getiriye sağlayabilecek finansal varlıklara yatırması gerekmektedir. Gelişmiş para ve sermaye piyasasına sahip olmayan az gelişmiş ya da gelişmekte olan ülkelerin seçebileceği finansal varlık çeşidi gelişmiş ülkelere oranla oldukça azdır. Bu durum gelişmekte olan ülkelerde hayat sigortacılığının gelişimini engelleyen nedenlerdendir.

Yatırım kararlarını etkileyen bir diğer önemli unsurda enflasyon oranıdır. Enflasyonist yapı hem hayat sigorta şirketleri hem de sigortalılar üzerinde olumsuz etki yaratmaktadır⁸⁵. Enflasyonun olduğu ekonomiler uzun dönemli yatırımları riskli

⁸⁴ Ali İhsan Karacan, **a.g.e.** , s.86

⁸⁵ Rüstem Hacırustemoğlu, Cemal İbiş, Gökçen Gürbüz, **Beşyüz Büyük Sanayi İşletmesinde Enflasyon Muhasebesi Uygulama Araştırması**, İstanbul: Alfa Kitabevi,1999,s.1.

kılmakta, hem sigorta şirketlerinin yapmış olduğu hesaplamaların geçerliliğini ortadan kaldırmakta hem de sigortalıların yapmış olduğu tasarrufun değerini düşürmektedir.

Enflasyonist ortamlarda hayat sigortası pazarlaması teknikleri belli olup bu teknikler “primin satınalma değerinin korunması” biçiminde özetlenebilir. Bu doğrultuda çeşitli ülkelerde şu uygulamalarla karşılaşilmektedir:

-Prim, yıllık olarak sözleşme başlangıcında belirlenen bir oranda sabit olarak arttırılır.

-Prim, aylık veya yıllık olarak bir endekse bağlanarak arttırılır.

-Prim, istikrarlı bir yabancı para birimine bağlanarak ifade edilir.

Türkiye’de bu uygulamalardan sabit oranlı prim artışına, dövizde endeksli prim artışına ve enflasyona endeksli prim artışına rastlanmaktadır⁸⁶

Sigorta şirketlerinin yapacakları yatırımları bulundukları ülkedeki yasal düzenlemeler, para ve sermaye yapılarının gelişmişlik düzeyi ve ekonominin enflasyon yapısı yönlendirmektedir.

⁸⁶ Abdullah Karacık, Enflasyonist Ortamda Hayat Sigortası Pazarlaması ve Türkiye’nin Tecrübesi, İktisadi Araştırmalar Vakfı, Türkiye’de Hayat Sigortaları Semineri, İstanbul:1993, s.55.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNİN YATIRIM

ARAÇLARI VE GETİRİLERİ

4.1. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNİN YATIRIM ARAÇLARI

Türkiye’de sigorta şirketlerinin topladıkları fonların değerlendirilmesi, sigortalıların korunması amacıyla devlet tarafından belirlenmektedir. Daha öncede değinildiği gibi sigorta şirketleri birçok mali kurumdan farklı olarak ellerindeki fonları öncelikle emniyet prensibini daha sonra likidite ve karlılık prensiplerini göz önünde bulundurarak yatırıma dönüştürmektedirler.

Sigorta işletmelerinde yatırım, sigorta güvencesi hizmetinin sunumuna hazır hale getirilmesiyle yakından ilişkili temel bir faaliyet olarak ele alınmaktadır. Bu açıdan sigorta yatırımlarının hacmi, kalitesi ve yapısı, sigortalılara karşı üstlenilen sorumlulukların yerine getirilmesinde önemli bir güvence unsuru olarak kabul edilmektedir⁸⁷. Türkiye’de de bunun sağlanması amacıyla sigorta şirketlerinin yatırımlarının belirli kriterler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi ile ilgili yasal düzenlemeler bulunmakta ve devlet tarafından Kontrol ve Denetleme Kurulları’nca söz konusu yatırımlar denetlenmektedir⁸⁸

Türkiye’de sigorta sektörü Hazine Müsteşarlığınca düzenlenmekte ve denetlenmektedir. Hazine Müsteşarlığı Sigortacılık Genel Müdürlüğü sigortacılıkla ilgili düzenlemeleri getirmek ve uygulamak, ilgili taraflara uygulamada yol göstermek ve bir yandan sigorta sektörünün gelişmesini sağlarken bir yandan da sigortalıları korumakla sorumludur. Hazine Müsteşarlığı Sigorta Denetleme Kurulu ise sektörün denetlenmesi, incelenmesi ve soruşturulmasından sorumludur.

⁸⁷ Şebnem Duman, **a.g.e.**, s.40.

⁸⁸ Tuncer Asunakutlu, Sigorta İşletmelerinde Yatırım Yaklaşımları: Alternatif Modeller ve Türkiye Uygulaması, (**Yayınlanmamış Doktora Tezi**, Dokuz Eylül Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997), s.51.

Sigorta ve reasürans ile emeklilik şirketlerinin teknik karşılıklarının yatırılacağı varlıklara ilişkin düzenleme 7 Ağustos 2007 tarihinde 26606 sayılı resmi gazetede yayınlanan yönetmelikle yapılmıştır. Bu yönetmeliğe göre;

Sigorta şirketleri Türkiye’de bulunan risklerle ilgili olarak ayırdıkları teknik karşılıklara ilişkin varlıklarını Türkiye’de saklamak zorundadırlar. Ancak, şirketler devlet tahvili, hazine bonosu ve devletin ihraç ettiği diğer finansal varlıklar için Sermaye Piyasası Kurulu tarafından uygun görülmek ve Takasbank’a dışarıda saklanan varlıklar ve bunların değerleri konusunda gerekli bilgileri aktarmak veya erişimine olanak tanımak koşulu ile Takasbank dışında bir başka saklayıcıdan saklama hizmeti alabilmektedirler.

Şirketler portföylerinde bulundurdıkları varlıkların döviz, faiz ve piyasa riskleri gibi risklere karşı korunması amacıyla, Sermaye Piyasası Kurulu’nun görüşü alınarak Müsteşarlıkça belirlenen esaslar çerçevesinde; opsiyon sözleşmeleri, forward, finansal vadeli işlemler ve vadeli işlemlere dayalı opsiyon işlemlerine taraf olabilirler.

Yabancı ülkeler tarafından ihraç edilmiş ve yabancı ülke piyasalarında işlem gören derecelendirmeye tabi tutulmuş finansal varlıklar ile yabancı ülkelerde bulunan gayrimenkullerin teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilmesine ilişkin usul ve esaslar Müsteşarlıkça çıkarılacak tebliğle belirlenmektedir.

Sigorta şirketleri matematik karşılıklarını katılım bankaları nezdinde açılan cari hesaplar ve katılma hesaplarına, kredi kartı bloke hesaplarına ve gayrimenkul hariç diğer maddi duran varlıklara yatıramazlar. Kar payı dağıtımı öngören hayat sigortası sözleşmelerine ilişkin olarak ayırdıkları teknik karşılıklarını ise kredi kartı bloke hesaplarına, esas faaliyetlerden alacaklar ve teknik karşılıklarda reasürör paylarına ve peşin ödenen vergiler ve fonlar ile ertelenmiş vergi varlıklarına yatıramazlar.

Takasbank hariç olmak üzere, şirketlerin yatırıma yönlendirdikleri ve sakladıkları varlıklar en az iki finansal kuruluş nezdinde tutulur. Sigorta şirketleri varlıklarını finansal kuruluşlar arasında dengeli olarak dağıtmak zorundadırlar.

26606 sayılı yönetmelikle sigorta ve reasürans ile emeklilik şirketlerinin teknik karşılıklarının yatırılacağı varlıklara ilişkin sınırlamalar getirilmiştir. Bu sınırlamaların amacı sigorta şirketlerinin ayırmış oldukları karşılıkların kendi mali sınırlarını aşacak ve şirketi zarara uğratacak şekilde kullanılmasının önlenmesidir. Sigorta şirketleri yönetmelikte belirtilen varlıklara aşağıda belirtilen oranların üzerinde yatırım yapamazlar.

- Tek bir arazi, arsa veya bina veya tek bir parça şeklinde düşünülebilecek kadar birbirine yakın veya bunlardan gelecek zararların birbirlerini etkileyebileceği arazi, arsa veya binaların değerinin brüt teknik karşılıkların %10'unu aşan kısmı,

- Devlet tarafından ihraç edilen finansal varlıklar hariç olmak üzere; bir ihraççının para ve sermaye piyasası araçlarının brüt teknik karşılıkların %5'ini aşan kısmı ile bu tür finansal varlıkların toplamı brüt teknik karşılıkların %40'ını aşmaması halinde ise bir ihraççıya ait para ve sermaye piyasası araçlarının brüt teknik karşılıkların %10'unu aşan kısmı,

- Bir topluluğun para ve sermaye piyasası araçlarının brüt teknik karşılıkların %20'sini aşan kısmı,

- Hisse senetleri (bağlı menkul kıymetler, iştirakler, bağlı ortaklıklar ve müşterek yönetime tabi teşebbüsler dahil) ve diğer değişken getirili finansal varlıklar ile A tipi yatırım fonu katılma belgelerinin brüt teknik karşılıklarının %30'unu aşan kısmı ile borsada işlem görmeyen bu tür varlıkların brüt teknik karşılıkların %10'unu aşan kısmı,

- Sigorta sözleşmesine bağlı olmadan verilen ikraz tutarlarının toplamının brüt teknik karşılıkların %5'ini aşan kısmı ile bir kişiye verilen kredinin brüt teknik karşılıkların %1'ini aşan kısmı,

- Kasada bulunan TL ve dövizlerin brüt teknik karşılıkların %3'ünü aşan kısmı,

- Bir bankada değerlendirilen mevduat, cari hesap ve katılma hesaplarının brüt teknik karşılıkların %40'ını geçen kısmı ile şirketle aynı finansal topluluk içerisinde

bulunan bankada değerdendirilen mevduat, cari hesap ve katılma hesaplarının brüt teknik karşılıkların %20'sini aşan kısmı,

- Bankalarca sigorta sözleşmesi tutarının tamamına ilişkin olarak sigorta sözleşmesinin düzenlenmesi aşamasında ödeme garantisi verilen kredi kartı hesapları hariç ve alacaklar için teminat olarak verilmiş hazine bonosu, devlet tahvili, mevduat, nakit ve dövizler tenzil edilmiş olmak üzere bir aracından olan alacakların brüt teknik karşılıkların %5'ini aşan kısmı ile banka ve benzeri kurumsal araçlardan olan alacakların brüt teknik karşılıkların %20'sini aşan kısmı,

- Bankalarca sigorta sözleşmesi tutarının tamamına ilişkin olarak sigorta sözleşmesinin düzenlenmesi aşamasında ödeme garantisi verilen kredi kartı hesapları hariç ve alacaklar için teminat olarak verilmiş hazine bonosu, devlet tahvili, mevduat, nakit ve dövizler tenzil edilmiş olmak üzere, aracılık yapan bankalardan olan alacaklar hariç, esas faaliyetlerden alacakların brüt teknik karşılıkların %25'ini aşan kısmı,

- Kur riski olmayan şirketlerde döviz cinsinden yatırımların brüt teknik karşılıkların % 30'unu aşan kısmı,

- Yabancı para yükümlölük kur riski oranının %130'u aşan kısmı, teknik karşılıklara karşılık olarak gösterilemez.

Hazine Müsteşarlığı, sigorta ettirenler ile lehdarların hak ve menfaatlerinin korunması ve sigorta şirketinin mali bünyesi ile ilgili alınacak tedbirler çerçevesinde, karşılık olarak gösterilen varlıkları kabul veya reddetmeye, aynı miktarda bir başka varlıkla değıştirilmesini istemeye yetkilidir.

Teknik karşılıkların yatırılacağı varlıkları, Sermaye Piyasası Kanunu'nun 3. maddesi çerçevesinde sayılanlar ve diğerdeleri olarak ayırmak mümkündür.

4.1.1. Sermaye Piyasası Kanunu Çerçevesinde Tanımlanan

Yatırım Araçları

Sermaye Piyasası Kanunu yatırım araçlarını menkul kıymetler, menkul kıymet gibi işlem görenler ve menkul kıymet sayılmayan özel evraklar olarak sıralamıştır. Sermaye Piyasası Kanunu'nun üçüncü maddesine göre menkul kıymet; ortaklık ve alacaklılık sağlayan, belli bir meblağı temsil eden, yatırım aracı olarak kullanılan, dönemsel getiri getiren, misli nitelikte, seri halinde çıkarılan, ibareleri aynı olan ve şartları Sermaye Piyasası Kurulunca belirlenen kıymetli evraktır.

Menkul Kıymet sayılan ve menkul kıymet gibi işlem gören kıymetler şunlardır⁸⁹:

a) Kamu Sektörü

- Devlet Tahvilleri
- Hazine Bonoları
- Tasarruf Bonoları
- Gelir Ortaklığı Senetleri

b) Özel Sektör

- Sabit Getirili Kıymetler
- Klasik Tahviller ve çeşitleri
- Hisse Senediyle Değiştirilebilir Tahviller
- Kara İştirakli Tahviller
- İpotekli Borç ve İrat Senetleri

⁸⁹ Ahmet Naim Oktay, **Hayat Sigortaları Yatırım Esasları**, Bayındır Hayat Sigorta A.Ş. Yayınları, İstanbul: Gökhan Matbaası, 1999, s.10.

- Banka Bonoları, Banka Garantili Bonolar ve Finansman Bonoları
- Klasik Hisse Senetleri ve çeşitleri
- Geçici İlmuhaberler
- İntifa Senetleri
- Kar-Zarar Ortaklığı Belgeleri
- Katılma İntifa Senetleri
- Yatırım Fonu Katılma Belgeleri

Menkul kıymet sayılmayan özel kıymetli evraklar ise şunlardır:

- Faiz Kuponu, temettü kuponu, talon
- İki yıldan az süreli ve tertip halinde çıkarılan ipotekli borç ve irat senetleri
- Yatırım Fonu Katılma Belgeleri
- Maliklerince Düzenlenen Opsiyon Senetleri

Tahviller; Kamu kesimi ve özel sektör, gelir gider dengesizlikleri ile oluşan finansman ve nakit ihtiyacını finansal piyasalardan borçlanarak karşılamaktadır. Kamu kesiminin finansal piyasalardan borçlanmada kullandığı en önemli araçlar devlet tahvilleri ve hazine bonolarıdır⁹⁰.

Türk Ticaret Kanunu'nun 420. maddesine göre anonim şirketlerin ödünç para bulmak için itibarı kıymetleri eşit ve ibareleri aynı olmak üzere çıkardıkları borç senetlerine tahvil denir.

Tahviller esas itibarıyla, ortaklıkların ihtiyaç duydukları borç para temini için çıkardıkları para borcu senetleri olduğundan paradan başka borç ve alacaklar için tahvil

⁹⁰ Deniz Gökçe, **Para& Finans Ansiklopedisi**, Cilt 2, İstanbul: Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd. , 1998, s.749.

düzenlenemez ve bu özellik tahvilleri; mal ve hizmet karşılığı verilen adi ve kıymetli evrak niteliğindeki para borcu senetlerinden ayırır⁹¹.

Tahvilin en önemli özelliği, ihtiva ettiği borç ilişkisinin kıymetli evrak niteliğine sahip, kanuni şekil şartlarına tabi bir senede bağlanmış olmasıdır. Bu sebeple, tahvili kuran ilişkisinin varlığına rağmen, tahvil çıkarılmamışsa, kanuni anlamda tahvilden bahsedilemez. Bu halde sadece ortaklığa ait bir borç ilişkisi söz konusu olur ve bu borç ilişkisine, tahvile ait kanuni hükümler uygulanamaz⁹²

Klasik tahvilleri özel sektör tahvilleri ve kamu kesimi tahvilleri olarak ikiye ayırmak mümkündür.

Maliye Bakanlığı tarafından belli amaçlarla çıkarılan dahili istikraz tahvilleri uzun vadeli, hazinenin dönemsel ihtiyaçları için çıkarılan tahviller ve hazine bonoları ise kısa vadeli. Özel sektör tahvillerinde vade en az iki yıldır. Hazine bonoları kısa vadeli, çok defa kuponsuz; tasarruf bonoları orta vadeli tahvil mahiyetinde olup ihraç şartları ve faiz oranları değişiktir. Uzun vadeli devlet tahvilleri her zaman işlemiş faiziyle birlikte paraya çevrilebildiği için faiz oranları daha düşüktür. Devlet tahvilleri ihalelerde teminat olarak kullanılabilir⁹³.

Hazine bonoları ve devlet tahvilleri devletin bir borcu sayıldıklarından kredi riskleri olmadığı kabul edilir. Buna karşılık özel sektör tarafından ihraç edilen tahviller belirli bir ölçüde risk taşımaktadır. Bonoların likidite dereceleri, diğer kısa vadeli para piyasası araçlarına göre yüksektir. Özellikle talebin yoğun olduğu ikincil piyasalarda çok düşük alım satım farkı ile hazine bonolarını nakde çevirmek mümkündür⁹⁴.

Hazine Bonoları; Hazine bonoları, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı adına Merkez Bankası tarafından Bütçe Kanunu'na uygun olarak üç ay, altı ay ve dokuz ay vadeli ihraç edilen, üstlerinde yazılı nominal değer üzerinden iskonto yapılarak satılan bir menkul kıymettir. Hayat sigortası şirketleri hazine bonolarını direkt olarak Hazine

⁹¹ Hayri Domaniç, **Kıymetli Evrak Hukuku**, İstanbul, 1975, s.644.

⁹² Reha Poroy, Ünal Tekinalp, Ersin Çamoğlu, **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**, 9. Baskı, İstanbul, 2003, s.556.

⁹³ Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları, Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı Eğitimi, İstanbul: TSPAKB Yayınları; Mart 2008, s.24.

⁹⁴ Ahmet Naim Oktay, **a.g.e.**, s.12.

tarafından düzenlenen ihalelere katılmak suretiyle satın alabildiği gibi bankalar ya da aracı kurumlar vasıtasıyla da bu işlemi gerçekleştirebilirler⁹⁵.

Hazine bonoları, Sermaye Piyasası Kanunu ve düzenlemelerine göre menkul kıymet olmakla birlikte, sahip oldukları vade ve diğer özellikleri nedeniyle bir para piyasası aracıdır. Hazine bonolarını diğer para piyasası araçlarından ayıran ve yatırımcıların satın alma kararlarını etkileyen bazı yatırım özellikleri aşağıda belirlenmeye çalışılmıştır⁹⁶:

Hazine bonoları, devletin bir borcu sayıldığından kredi risklerinin olmadığı kabul edilmektedir. Buna karşılık özel sektör tarafından ihraç edilen para piyasası araçları belirli ölçüde risk taşımaktadır. Bu, hazine bonolarına olan güven unsurunu kuvvetlendirmekte ve ekonominin kriz dönemlerinde getirisi ne olursa olsun hazine bonolarına talebi arttırmaktadır.

Hazine bonolarının likidite dereceleri, diğer kısa vadeli para piyasası araçlarına göre daha yüksektir. Hazine bonosuna yatırım yaparak portföylerinde tutan kurumsal ve bireysel yatırımcılar ellerindeki menkul kıymetleri çabuk ve düşük bir maliyetle nakde çevirebilmektedirler. Hazine bonolarının ikincil piyasaları oldukça geniş ve işlem hacmi yüksektir.

Gelir Ortaklığı Senetleri; Kamu kurum ve kuruluşlarına ait alt yapı tesislerinin gelirlerine, yatırımcıların ortak olması için çıkarılan kamu menkul kıymet türüdür. Senetler genel olarak üç yıl vadelidir ve nominal değer üzerinden satılmaktadır. Gelir ortaklığı senetlerinin gelirleri ise altı aylık dönemlerde ve kupon karşılığında dağıtılmaktadır⁹⁷.

Gelir ortaklığı senetleri belirli bir kamu alt yapı tesisinin belirlenen süre içindeki gelirinin bir bölümü karşılık gösterilerek çıkarıldığı için belirli bir gelir taahhüdü yoktur. Söz konusu kamu alt yapı tesisinin gelirin göre yatırımcıya sağlayacağı getiri değişecektir.

⁹⁵ Göksal Keçeci, **a.g.e.**, s.121.

⁹⁶ Deniz Gökçe, **Para & Finans Ansiklopedisi**, Cilt 2, İstanbul: Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd., 1998, s.750.

⁹⁷ Bülent Karakan, **a.g.e.**, s.106.

Hisse Senediyle Değiştirilebilir Tahvil; Tasarruf sahiplerine, belirli koşullar altında, tahvili hisse senedi ile değiştirme hakkı sağlayan ve bu çerçevede kısmen sabit getirili menkul kıymet, kısmen hisse senedi niteliği taşıyan bir sermaye piyasası aracıdır. Hisse senedi ile değiştirilebilir tahvil, sahibine elindeki tahvili önceden belirlenmiş sayıdaki hisse senedi ile değiştirme hakkı veren sabit getirili menkul kıymet olarak tanımlanmaktadır. Bu tahvilin ihracı özellikle, hisse senedi piyasasının sunduğu yüksek getiri potansiyelinden yararlanmayı amaçlayan, bununla birlikte hisse senedi fiyatlarındaki değişkenliğin getirdiği riski üstlenmek istemeyen yatırımcılara hitap etmektedir. En temel özelliği tahvillerin içerdiği anapara güvencesi ile hisse senetlerinin sağladığı sermaye kazancını bir arada sunmasıdır⁹⁸.

Türkiye’de hisse senedi ile değiştirilebilir tahvillere ilişkin düzenlemeler Sermaye Piyasası Kanununun 14. maddesi ve kanunda yer alan hükümler çerçevesinde Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan tebliğ ile yapılmıştır.

Kara İştirakli Tahviller; Bu tahvillerin diğer tahvillerden tek farkı, gelirin belirli bir faiz oranıyla değil, çıkaran ortaklığın bilanço karından pay verme şeklinde olmasıdır. Bilanço karı kurumlar vergisinden önceki kardır. Bu kardan kara iştirakli tahvillere dağıtılacak miktar oran olarak tespit edilmiş olduğundan, tahvil sahiplerinin eline geçecek gelir miktarı bilanço çıkarılıncaya kadar belli değildir. Kara iştirakli tahvil sahiplerine ticari bilanço karı üzerinden yapılan ödeme gider sayılır ve mali bilançodaki kar miktarından düşülür⁹⁹.

Kara iştirakli tahvillere ilişkin düzenlemeler Sermaye Piyasası Kurulu Seri II, 16 numaralı tebliğ ile yapılmıştır.

İpotekli Borç ve İrat Senetleri; Gerçek kişilere ipotek karşılığı verilen uzun vadeli krediler, ipotekle teminat altına alınmış bir menkul kıymet türüdür. İpotekli borç senedi, Sermaye Piyasası Kanunu Tebliği Seri:5 ve No:1’de iki yıldan uzun vadeli olmak ve tertip halinde çıkarılmak şartıyla bir menkul kıymet türü olarak kabul edildiğinden bir kitle senedi olarak ihraç edilmektedir. İpotekli borç sendi mevzuata 743

⁹⁸ Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları, Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı Eğitimi, İstanbul: TSPAKB Yayınları; Mart 2008, s.58.

⁹⁹ Ahmet Naim Oktay, a.g.e. , s.14.

sayılı Medeni Kanun'un 812–852. maddeleriyle girmişse de uygulama alanı bulamamıştır. İpotekte, sadece alacakların bir gayrimenkul rehni ile teminat altına alınması amaçlanmışken, ipotekli borç senedinde alacağı teminat altına almanın yanı sıra, gayrimenkulün değerini tedavül ettirme unsuru da ön plana çıkmıştır. Böylece ihtiyaç nedeniyle kredi alan bir kuruluşun bu kredi karşılığında teminat olarak gayrimenkulünü ipotek etmesinden farklı olarak, öncelikle gayrimenkul ipotek edilerek tapu memuru ve hakimin imzalarını taşıyan kıymetli evraka bağlanmakta ve belirli bir faiz oranını da taahhüt ederek hamiline tahvillerin dolanımı sağlanmış olmaktadır¹⁰⁰.

Klasik Hisse Senetleri ve Çeşitleri; Bir anonim şirketin sermayesinin birbirine eşit paylardan bir parçasını temsil eden ve kanuni şekil şartlarına uygun olarak düzenlenen hukukî kıymetli evrak hükmünde bir belgedir. Hisse senetleri, tahvil gibi borç senedi değil bir ortaklık ve mülkiyet senedir. Geliri şirketin bilanço karına ve yatırım kararlarına bağlı olarak yıldan yıla değişmektedir¹⁰¹.

Hisse senetleri anonim ve sermayesi paylara bölünmüş komandit ortaklıklarda mevcuttur. Kooperatifler sadece kıymetli evrak niteliğinde olmayan ortaklık senedi çıkarabilmektedir. Ayrıca limited ortaklık pay senetleri de kıymetli evrak niteliğine haiz değildir¹⁰².

Hisse senedinin sahibine sağladığı gelire temettü denmektedir. Belli büyüklükte olan, mal varlığı, bilançosu, kar ve zarar hesapları ve yönetici kadrosu ile halka güven veren anonim ortaklıklar hisse senedi çıkararak kaynak temin edebilmektedir¹⁰³.

Anonim şirketle sermaye ortaklığına giren hisse senedi sahiplerinin çeşitli hakları bulunmaktadır. Bunlar belirli kurallarla satım yapabilme, şirket faaliyetlerini takip hakkı, şirket varlıklarının belli bir kısmının zorunlu satışıyla elde edilen değer

¹⁰⁰ Bülent Karakan, **a.g.e.**, s.120.

¹⁰¹ Muharrem Karşı, **Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler**, İstanbul: Alfa Yayınları, 2003, s.327.

¹⁰² Reha Poroy, Ünal Tekinalp, **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**, 13.baskı, İstanbul: Beta, 1998, s.6.

¹⁰³ Ayni Zarakolu, **Para ve Kredi Bilgisi**, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1987, s.108.

elde bulunan hisse payına düşen değerinden yararlanma hakkı, şirket yönetimine katılma hakkı, oy kullanma hakkı, kar payı hakkı vb. sayılabilir¹⁰⁴.

İlmühaberler; Anonim ortaklık hukukunda ilmühaberın anlamı geçici senet veya ara senettir.

Geçici ilmühaberler anonim şirketler tarafından hisse senetlerini temsil etmek amacıyla çıkartılan menkul kıymetlerdir. Geçici ilmühaberler sahiplerine; genel kurul toplantılarına katılmak, oy kullanmak, kar payı almak, pay sahipliği hakları sağlar. Geçici ilmühaberler ilgili anonim şirket tarafından hisse senetleri bastırılıp ortaklara teslim edildiği anda geçerliliğini kaybeder¹⁰⁵.

İntifa Senetleri ve Katılma İntifa Senetleri; Anonim ortaklıklarda ortaklığın devamı sırasında hisse senetlerinin ödenmesi yani bedelinin geri verilmesi halinde, senet sahibi senedin nominal değerini geri alır ve kendisine intifa senedi adı ile yeni bir senet verilir. İntifa senedi tıpkı sermayeyi temsil eden hisse senedi gibi sahibine ortaklık genel kurul toplantılarına katılma hakkı verir. Kendisine sermaye payı geri verildiği için kar payı isteyemez. Ancak, safi karın miktarına göre değişen temettü dağıtımında sahibidir. Ortaklığın tasfiyesinde, sermayeyi temsil eden hisse senetleri sahipleriyle birlikte, henüz ödenmemiş sermaye kısmını aşan aktif fazlasının dağıtımına katılırlar¹⁰⁶.

Katılma İntifa Senetleri ise nakit karşılığı satılmak üzere çıkarılan ve yine ortaklık hakkına sahip olmaksızın kardan pay alma, tasfiye bakiyesinden yararlanma hakkı sağlayan senetlerdir. Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkarılan Seri:3, 10 numaralı tebliğ ile düzenlenmiştir.

Kar ve Zarar Ortaklığı Belgeleri; Anonim işletmeler kar ve zarara ortak olmak üzere, faaliyet alanlarına giren tüm işlemlerin gerektirdiği finansman ihtiyaçlarını karşılamak için, yurtiçinde veya yurtdışında satılmak üzere, kar ve zarar ortaklığı belgesi adı altında menkul kıymetler çıkarabilirler ve arz yoluyla satabilirler. Ancak

¹⁰⁴ <http://www.teknikyorum.com/Articles/borsanedir.asp>

¹⁰⁵ <http://www.muhasabenet.net/mh-2003-menkul%20kiymet%20alim%20satim%20kazanci%20vergileme%20ve%20beyan.html>

¹⁰⁶ Mehmet Ali Canoğlu, Hisse Senetleri, **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**; sayı:33, Eylül 2006, s.52.

menkul kıymet alım-satımı yapan ortaklıklar kar ve zarar ortaklığı belgesi çıkaramazlar¹⁰⁷.

Kar ve zarar ortaklığı belgesi çıkartmanın işletme açısından en önemli avantajı hisse senedi gibi şirketin ancak bilançoda kar varsa kardan pay vermesi, buna karşılık verdiği kar payını faiz gibi masrafa yazıp kurumlar vergisi matrahından düşebilmesidir¹⁰⁸.

Kar ve zarar ortaklığı belgesi sahipleri, işletmenin yıl sonu bilançosunda ortaya çıkan kar ve zarara ortak olurlar ancak bu işletmenin belirli bir faaliyet alanı ile sınırlıdır. Yıl sonu bilançosunda zarar varsa zarardan paylarına düşen miktarda, kar ve zarar ortaklığı belgesinin nominal değerinden indirim yapılır.

Kar ve zarar ortaklığı belgesi sahiplerinin şirketin malvarlığı, alacakları üzerinde mülkiyet hakkı olmadığı gibi şirketin tasfiyesinden ve yeniden değerlemeden de yararlanamazlar.

Yatırım Fonu Katılma Belgeleri; Yetkili kuruluşlarca, katılma belgesi karşılığında tasarruf sahiplerinden toplanan kaynakların, çeşitli sermaye piyasası araçlarına dengeli şekilde dağıtılarak verimlendirilmesini sağlayan kurumlara "Yatırım Fonu" denir. Fonlar, Sermaye Piyasası Kanunu ve bu kanuna dayanılarak Sermaye Piyasası Kurulu tarafından çıkartılan tebliğ esaslarına göre kurulur ve işletilir. Fonların kuruluş ve işleyişine ilişkin tüm hususlar fon içtüzüğünde ayrıntılı şekilde yer alır. Türkiye’de yürürlükte bulunan mevzuata göre; bankalar, aracı kurumlar, sigorta şirketleri, emekli ve yardım sandıkları yatırım fonu kurabilirler. Yatırım fonu kurabilmek için Sermaye Piyasası Kurulu’ndan izin almak şarttır. Yatırım fonları, borsalarda işlem gören yerli ve yabancı şirketlerin hisse senetleri ile özel ve kamu kesimi borçlanma senetleri, altın ve diğer kıymetli madenler ve bunlara dayalı olarak ihraç edilmiş sermaye piyasası araçlarına yatırım yapabilirler¹⁰⁹.

¹⁰⁷ <http://www.bilgiler.gen.tr/701-kar-ve-zarar-ortakligi-belgesi.html>

¹⁰⁸ Deniz Gökçe, **a.g.e.**, s.889.

¹⁰⁹ http://www.kyd.org.tr/T/yatirim_fonlari_k.aspx

Yatırım fonu türleri ise portföyü oluşturan varlıkların oranına göre aşağıdaki gibi sıralanabilir¹¹⁰:

-Tahvil ve Bono Fonu: Portföyün en az %51'inin devamlı olarak kamu ve/veya özel sektör borçlanma senetlerine yatırıldığı fonlardır.

-Hisse Senedi Fonu: Portföyün en az %51'inin devamlı olarak Türkiye'de kurulmuş ortaklıkların hisse senetlerine yatırıldığı fonlardır.

-Sektör Fonu: Portföyün devamlı olarak ve en az %51'inin belli bir sektörü oluşturan ortaklıkların menkul kıymetlerine yatırıldığı fonlardır.

-İştirak Fonu: İştirak, bir ortaklık ile işletme arasında söz konusu ortaklığın yönetimine ve ortaklık politikalarının belirlenmesine katılma anlamında devamlı bir bağ yaratan, doğrudan veya dolaylı sermaye ve yönetim ilişkisini ifade etmekte olup, portföyün en az %51'inin iştiraklerce çıkarılmış menkul kıymetlere yatırıldığı fonlara da iştirak fonu adı verilir.

-Grup Fonu: Belli bir topluluğun menkul kıymetlerine, fon portföyünün en az %51'inin devamlı olarak yatırıldığı fonlardır.

-Yabancı Menkul Kıymetler Fonu: Fon portföyünün en az %51'inin devamlı olarak yabancı özel ve kamu sektörü menkul kıymetlerine yatırıldığı fonlardır.

-Altın ve Diğer Kıymetli Madenler Fonu: Portföyün en az %51'inin devamlı olarak altın ve borsalarda işlem gören diğer kıymetli madenlere yatırıldığı fonlardır.

-Karma Fon: Portföyünün tamamını, hisse senedi, borçlanma senedi, altın ve diğer kıymetli madenlerden en az ikisine yatıran ve her birinin değeri portföy değerinin %20'sinden az olmayan fonlara karma fon adı verilir.

-Likit Fon: Portföyünün tamamının vadesine 90 günden az kalan sermaye piyasası araçlarına yatırıldığı fon türüdür.

-Değişken Fon: Yukarıdaki türlerden herhangi birine girmeyen fonlardır.

¹¹⁰ Ahmet Naim Oktay, a.g.e. , s.24.

-Endeks Fon: Portföyünün tamamı borsa endekslerindeki oranlara göre endeks kapsamındaki hisse senetlerinden oluşan portföyü işleten fonlara endeks fon denir.

-Özel Fon: Katılma belgeleri, önceden belirlenmiş kişilere ve kuruluşlara tahsis edilmiş fonlardır.

-Özel İzinli Fonlar: Sermaye Piyasası Kurulu’nca olumlu karşılanması halinde kurulan, farklı portföy yönetim stratejileri izleyen fonlardır.

Katılma Belgeleri ise yatırım fonlarının halktan topladıkları paralar karşılığında verilen, belge sahibinin kurucu ve saklayıcı kuruma karşı sahip oldukları hakları taşıyan ve fona ne kadar pay ile katılım sağlandığını gösteren kıymetli evrak niteliğinde bir senettir.

Kuponlar ve Talonlar: Kupon, hisse senedine bağlı veya ayrı olarak düzenlenen, sahibine kar payı, hazırlık devresi faizi ve yeni pay alma hakkı veren menkul kıymetlerdir. Kuponlar, temettü alma hakkı sağlayabileceği gibi, faiz alma olanağı da sağlayabilir.

Talon ise kuponlar tükendiğinde yeni kupon alma hakkı vermek üzere düzenlenen kıymetli evraktır. Hisse senedinden ayrı olarak çıkarılan kupon ve talonlar hamiline yazılı olabilirler¹¹¹.

Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler; Menkul kıymetleştirme uygulamasının alacaklılara dayalı bir versiyonu olarak türetilmiştir.

Varlığa Dayalı Menkul Kıymet, ihraççıların kendi ticari işlemlerinden doğmuş alacakları veya temellük edecekleri alacaklar karşılığında, ihraç edebilecekleri kıymetli evraktır. (Burada “temlik”, alacağın devredilmesi; “temellük” ise alacağın devralınması olarak düşünülebilir). Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler, tamamen itfa edilinceye kadar,

¹¹¹Mustafa Çeker, Kıymetli Evrakın Türleri, <http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/i%C5%9Fletme%20hukuku/k%C4%B1ymetli%20evrak%20hukuku/3-%20KIYMETL%C4%B0%20EVRAKIN%20T%C3%9CRLER%C4%B0.ppt#256.1>,

karşılığını oluşturan alacaklar ve duran varlıklar, başka bir amaçla tasarruf edilemez, rehnedilemez, teminat gösterilemez, haczedilemez. Günümüzde pek kullanılmayan Varlığa Dayalı Menkul Kıymetler, ancak Genel Finans Ortaklıkları tarafından aşağıdaki alacak türlerine mahsuben ihraç edilebilir¹¹²:

- Tüketici kredileri,
- Konut kredileri,
- Finansal kiralama sözleşmelerinden doğan alacaklar,
- İhracat işlemlerinden doğan alacaklar,
- Bankalar dışındaki teşebbüslerin müşterilerine yaptıkları taksitli satışlardan doğan, senede bağlanmış alacaklar,
- Tarım Kredi Kooperatifleri aracılığıyla verilen bireysel kredilere ilişkin olarak T.C. Ziraat Bankası'nın senede bağlanmış alacakları,
- T.C. Halk Bankası'nca esnaf ve sanatkarlarla, küçük işletmelere açılan ihtisas kredileri,
- Gayrimenkul yatırım ortaklıklarının portföydeki gayrimenkullerinin satış veya satış vaadi sözleşmelerinden kaynaklanan senetli alacakları.

Gayrimenkul Sertifikası; Bir gayrimenkul projesini gerçekleştirmeyi üstlenenler ve gayrimenkul sertifikasının içerdiği edimleri yerine getirmekle yükümlü olan anonim ortaklıkların, bedelleri inşa edilecek veya inşa edilmekte olan gayrimenkul projelerinin finansmanında kullanılmak üzere ihraç ettikleri nominal değerleri eşit, Sermaye Piyasası Kanunun bir sermaye piyasası aracında bulunmasını gerekli gördüğü nitelikleri haiz, hamiline yazılı menkul kıymetlere gayrimenkul sertifikası denir¹¹³.

Gayrimenkul sertifikası ihraç edenlerin edimlerinin ve bu edimlerin yerine getirilmemesi halinde ortaya çıkacak cezai şartların bir banka tarafından garanti

¹¹² <http://www.millenniumbank.com.tr/InvestmentPortal/FinancialDictionary/OtherSecurities.aspx#004>

¹¹³ Ahmet Naim Oktay, a.g.e. , s.27

edilmesi zorunludur. Sertifika ihracı karşılığında elde edilen para banka tarafından açılan özel bir hesapta toplanır ve bu para vekilin özen borcu çerçevesinde bankaca gelir elde edilecek şekilde ihraççı adına değerlendirilir. Gayrimenkul sertifikasına sahip olanlar, ellerinde yeterli sayıda sertifika varsa sertifikada belirlenen tarihte inşa edilen gayrimenkulün bağımsız bir bölümünü alabilirler. Bu hakkını kullanmak istemeyenler ya da yeterli sayıda sertifikaya sahip olmayanlar izahname ile ilan edilen oranda faiz veya gayrimenkulün sertifika sahiplerince talep edilmeyen bölümünün banka tarafından açık arttırma ile satılması sonucu elde edilen gelirden payları oranında hesaplanan tutarı da talep edebilirler¹¹⁴

Repo; Sermaye Piyasası Kurulunca "Menkul kıymetleri geri alma veya geri satma taahhüdü ile alım satımı" yetki belgesi almış aracı kurumlarca daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının yazılı bir çerçeve anlaşması uyarınca, kendi aralarında veya gerçek ve tüzel kişiler ile belirli bir vade ve belirli bir fiyattan geri alma satma taahhüdü ile alış-satış işlemlerine Repo/Ters Repo denmektedir. Repo'nun en önemli özelliği repo ile sağlanan fonların munzam karşılığa tabi olmaması, fonların repo yoluyla plase edilen taraf içinde yüksek teminatlı ve riski yok denecek kadar düşük olması ve mevduata kıyasal daha yüksek getiri sağlayan bir araç olmasıdır¹¹⁵.

4.1.2. Sermaye Piyasası Kanunu Dışında Kalan Menkul ve Gayrimenkul

Sermaye Araçları

2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu Dışında Kalan Menkul Kıymet ve Gayrimenkul Sermaye Araçları;

- Türk Lirası,
- Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasıncı Alım Satım Konusu Yapılan Dövizler,

¹¹⁴ Sermaye Piyasası Kurulu, **Sermaye Piyasası Araçları**, SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları-2, Ankara, Mart 2007, s.11.

¹¹⁵ Bülent Alabaş, Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Fon Yönetimi, Yatırım Prensiplerinin Analizi ve Türk Sigorta Sektöründe Bir Uygulama Örneği (Anadolu Anonim Türk A.Ş.), (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001), s.122.

- Vadeli Türk Lirası Mevduatı,
- Vadesiz Türk Lirası Mevduatı,
- Döviz Tevdiat Hesapları,
- Poliçe üzerinden Verilen Krediler,
- Gayrimenkuller,
- Müsteşarlıkça Belirlenen Diğer Para ve Sermaye Piyasası Araçları.

Sayılan yatırım araçları günlük yaşamda sıkça karşılaşılan ve geniş bir uygulama alanı bulan araçlar olduğundan dolayı aşağıda sadece poliçe üzerinden verilen krediler ve gayrimenkuller açıklanacaktır.

4.1.2.1. Poliçe Üzerinden Verilen Krediler; Sigortalıların birikimli hayat sigortası poliçeleri teminat gösterilmek üzere sigorta şirketleri tarafından verilen kredilerdir. Sigorta poliçesi sahipleri birikimli poliçelerinin satın alma değerinin %95'i oranında borç para alabilirler.

4.1.2.2. Gayrimenkuller; Sigorta şirketleri prim yapabilecek ve kolay satılabilecek nitelikteki gayrimenkullere yatırım yapmaktadırlar. Sigorta şirketlerinin yönetim binası olarak kullanacakları gayrimenkuller bilançodaki sabit varlıklar arasında süresiz olarak yer almakta olup piyasa rayicinin %80'i oranında teminat olarak gösterilmeleri suretiyle, gerek her yılsonunda ayrılan yeniden değerlendirme fonunu, gerek kira gelirlerini, gerekse de satış karlarını gelir olarak hesaplayarak kar payına eklemeleri mümkündür¹¹⁶

¹¹⁶ Bülent Karakan, **a.g.e.** , s.111.

4.2. SİGORTA VE REASÜRANS ŞİRKETLERİNİN YATIRIMLARI

Sigorta ve reasürans şirketlerinin en önemli işlevlerinden birinin fon yaratmak olduğundan daha önceki bölümlerde de bahsedilmişti. Sigorta şirketlerinin gelecekteki yükümlülüklerini yerine getirebilmeleri için yatırımları kaynak oluşturmak açısından çok önemlidir. Sigorta şirketleri, sigorta işlemlerinin gereği olarak teknik rezervler ayırmakta, söz konusu teknik rezervleri ve ödeme gücü marjını karşılayacak şekilde aktif değerlere sahip olmak üzere yatırım yapmaktadır. Yatırım süreci ile yaratılan fonlarla sigorta ve reasürans şirketleri hasar ödemeleri ve diğer nakit yükümlülüklerini yerine getirirler. Yatırım kararlarını yükümlülükleri karşılama durumunda ellerinde uygun nitelikte, vadelerde ve likit durumda yeterli ölçüde aktif bulundurulmasını güvence altına alacak şekilde belirlemek durumundadırlar.

Sigorta ve reasürans şirketleri yarattıkları fonları dördüncü bölümde incelenen yatırım araçları kanalıyla ekonomiye kazandırır.

Tablo 19’da sigorta ve reasürans şirketlerinin 2002 yılından bu yana yatırımları ve bu yatırımlar içinde finansal varlıkların dağılımına ilişkin bilgiler verilmiştir. Tabloya bakıldığında toplam yatırımların 2006 yılında bir önceki yıla göre %19,2 oranında artarak 12.333.966.000 YTL’ye ulaştığı görülmektedir.

Şirketlerin yatırım portföyleri içerisinde Hazine Bonosu ve Devlet Tahvilleri 5.658.602.000 YTL’lik yatırım tutarı ile en çok tercih edilen yatırım araçlarıdır. Toplam portföy içerisinde Hazine Bonosu ve Devlet Tahvillerinin payı %45.87’dir. Bunları 2.538.199.000 YTL yatırım tutarı ile Vadeli Banka Mevduatı izlemektedir. Vadeli Banka Mevduatının toplam portföy içindeki payı %20.57’dir. İştirakler ise 2.454.058.000 YTL’lik yatırım tutarı ile portföy içinde %19.90’lık bir yatırım payına sahiptir.

Tablo 19: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Yatırımları

(1000 YTL)

Yıllar	2002	2003	2004	2005	2006
A. MENKUL DEĞERLER	2.949.470	4.382.229	5.689.179	6.197.955	6.683.403
Hazine Bonosu	1.239.978	974.719	889.862	444.209	290.592
Devlet Tahvili	1.488.393	3.060.158	4.370.454	4.688.305	5.368.010
Yatırım Fonu	56.453	94.338	103.644	166.186	106.421
Özel Sektör Bonoları	-	-	-	2.245	2.537
Repo	-	-	-	57.014	44.884
Hisse Senetleri	16.524	26.647	57.525	212.929	237.595
Diğer	148.122	226.437	267.694	627.281	634.457
Fin.Var.Değer Düşüş Karşılığı	-	-	-	-213	-1.093
B. GAYRİMENKULLER	381.791	491.053	484.518	445.558	505.434
C. VADELİ BANKA MEVDUATI	508.745	439.622	468.406	1.470.870	2.538.199
D. İŞTİRAKLER	342.931	458.074	617.692	2.168.859	2.454.058
E. İKRAZLAR	26.048	64.388	73.122	66.733	152.873
GENEL TOPLAM	4.208.985	5.835.436	7.332.917	10.349.975	12.333.966

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, Faaliyet Raporu,

İstanbul:2006, s.40.

Yatırımlar içinde en yüksek paya sahip finansal varlıkların 2007 yılındaki dağılımı Tablo 20’de verilmiştir.

Tablo 20: Finansal Varlıkların Dağılımı

Milyon YTL	Hayat Dışı	Hayat ve Emeklilik	Hayat	Reasürans	Toplam
Hisse Senedi	96	1.464	2	12	1.576
Devlet Tahvili ve Hazine Bonosu	2.042	2.004	674	524	5.244
Yatırım Fonu	77	7	6	1	90
Diğer	216	578	174	1	968
Toplam	2.431	4.053	856	537	7.878

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.21.

2007 yılında finansal varlıkların yatırım araçları arasında dağılımı incelendiğinde kamu borçlanma senetlerinin ağırlıkta olduğu ve bunu hisse senetlerinin takip ettiği görülmektedir.

Tablo 21’de sigorta ve reasürans şirketlerinin 2002 yılından bu yana yatırımlarından elde ettiği gelirler verilmiştir.

Tablo 21: Sigorta ve Reasürans Şirketlerinin Yatırım Gelirleri

Milyon YTL	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Hayat Dışı Şirketler	539	588	602	502	572	754
H/E Şirketleri	218	278	240	231	198	252
Reasürans Şirketleri	62	93	111	98	120	164
Toplam Yatırım Gelirleri	819	959	953	831	890	1.170

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007, s.25.

4.3. HAYAT SİGORTASI ŞİRKETLERİNDE KAR PAYI

Sigorta şirketlerinin kar dağıtım politikalarından hareketle, kar payı; birikimli hayat sigortalarında, sigortalıların malı olan riya zi ihtiyatların işletilmesi suretiyle elde edilen kardan sigortalılara verilen paydır¹¹⁷.

18.07.2007 tarih ve 26586 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Hayat Sigortaları Yönetmeliği’nin 17. maddesine göre; sigorta şirketleri, birikim priminin alındığı her sigorta sözleşmesine, tarife primlerinin birikime kalan kısmının şirketin serbest hesaplarına intikalini takip eden ilk iş gününden itibaren sözleşmenin sona erdiği tarihe kadar gün esasına göre kar payı dağıtmak zorundadırlar. Ayrıca sigorta şirketlerine kar payına esas teşkil eden, önceki yıllara ilişkin matematik karşılıklar ile cari yıla ait tahsilat esaslı matematik karşılıkların toplamını günlük olarak yatırıma yönlendirme zorunluluğu getirilmiştir.

4.3.1. Kar Dağıtım Politikası

Kar dağıtım politikası; işletmenin dönem içinde elde ettiği net karın ortaklar ve dağıtılmamış karlar arasında dağılımının belirlenmesidir.

Kar dağıtımını ortak açısından ortağın gelirlerinde ani bir artışa yol açarken aksi halde işletmede bırakılması halinde hisse senedi üzerinde bir değer artışına yol açar. Yine kar dağıtım politikası bazen bir yatırım kararı olabileceği gibi bazen de bir finansman kaynağı şeklini alabilir¹¹⁸.

Hayat sigorta şirketleri borç-özsermaye oranını saptadıktan sonra özsermayenin hangi miktarını yeni sermaye yoluyla hangi miktarının karların dağıtılmayarak firma bünyesinde bırakılmasıyla sağlanacağı konusunda karara varmalıdırlar. Firmanın kar dağıtım politikası elde edilen net karın ortaklar ve dağıtılmamış karlar arasında dağılımını belirler. Nakit kar payı ödemeleri firma bünyesinde alıkonulacak kar tutarını azalttığından kar dağıtım politikası firma için finansman politikasının ayrılmaz bir parçasıdır.

¹¹⁷ Bülent Karakan, a.g.e. , s.139.

¹¹⁸ Nazmi Karyağdı, TTK, SPK, KKV ve GVK Kapsamında Kar Dağıtım, Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Derneği, 1999, s.66.

Kar dağıtım politikasını etkileyen halleri şu şekilde sıralayabiliriz¹¹⁹:

- Kanun ve şirket sözleşmelerinde yer alan hükümler,
- İşletmenin likidite durumu,
- Borç ödeme gereği,
- İşletmenin karlılık oranı,
- Kredi sözleşmelerinde yer alan hükümler,
- Yeni yatırım planları,
- Firmanın büyüme hızı,
- İstikrarlı kar dağıtımı olup olmadığı,
- Sermaye piyasası kaynaklarından yararlanma,
- Yönetimdeki çeşitli öncelikler,
- Vergi yükü farklılıkları,
- Şirketin ortak yapısı,
- İştirak ve bağlı ortaklık niteliği.

Kar dağıtımı firmanın büyüme hızını, piyasa değerini, ortakların servetlerini etkileyen kritik bir nitelik taşımaktadır. Bu nedenle net karın hangi oranlarda ve hangi ölçüler içerisinde dağıtılarak kar payı ve dağıtılmamış karlar arasında bölüneceği firma yönetiminin alacağı en önemli kararlardan biridir¹²⁰

¹¹⁹ Anonim Şirketlerde Kar Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi;
http://www.muhasabeogretmeni.com/aslerdekar.htm#_ftn6

¹²⁰ Öztin Akgüç; **Finansal Yönetim**, Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:63, 6. Baskı, İstanbul: Avcıol Basım, 1998, s.754.

4.3.2. Kar Payı Dağıtım Esasları

4.3.2.1. Gün Bazlı Kar Payı İşlemlerinin Teknik Esasları

Gün bazlı kar payı işlemlerinin teknik esasları; cari yılda ödenen primlere ait kar payı hesabı, önceki yıllar matematik karşılığı ve kar payının yatırıma sevkı, kar payı kalıntıları, toplam matematik karşılığı ve kar payı başlıkları altında incelenecektir.

a) Cari Yılda Ödenen Primlere Ait Kar Payı Hesabı

Tahsilat Esaslı Günlük Matematik Karşılığın Hesaplanması; Tahsilatın yatırıma sevk edildiği tarih itibariyle birbirinden ayrı iki tür getiri sağlamaktadır. Bunlardan birincisi asgari getiride diyebileceğimiz ve tamamen sigorta matematiğinden kaynaklanan teknik faiz, diğeri ise matematik karşılık tutarından teknik faizin düşülmesinden sonra kalan tutarın, tahsil edilen primin toplam prime oranıyla çarpımına göre hesaplanan günlük matematiksel karşılığın yatırıma sevk edilmesi sonucu elde edilen yatırım geliridir¹²¹.

Günlük matematik karşılının hesaplanması aşağıdaki gibi yapılmaktadır;

$$V_g = V_y / (1+i)^{T/P}$$

$$V_g = \text{Günlük matematik karşılık}$$

$$V_y = \text{Yıllık matematik karşılık}$$

$$T = \text{Tahsilat}$$

$$P = \text{Yıllık prim}$$

$$i = \text{Teknik faiz}$$

Tahsilat esaslı günlük matematik karşılık ise şu şekilde hesaplanmaktadır;

$$V_{gi} = V_g \times (1+i)$$

¹²¹ Ahmet Naim Oktay; a.g.e., s.40.

V_{gi} = Tahsilat esaslı günlük matematik karşılık

V_g = Günlük matematik karşılık

i = Teknik faiz

Police Fon Değerinin Hesaplanması; Her gün eldeki sigortalı yatırım fonunun toplam değerinin eldeki fon adedine bölünmesi ile günlük endeks hesaplanmaktadır. Primin yatırıma sevk edilmesi ile birlikte yukarıdaki gibi hesaplanan günlük matematiksel karşılık endekse bölünerek sigortalının yatırdığı prim karşılığı aldığı fon adedi hesaplanmaktadır.

$F_a = V_{gi} / E$

F_a = Fon adedi

V_{gi} = Tahsilat esaslı günlük matematik karşılık

E = Endeks

Herhangi bir hesaplama tarihi itibarıyla, sigortalının sahip olduğu fon adedi, o gün itibarıyla ilan edilen endeksle çarpılarak, fon değeri bulunur.

$F_d = F_a \times E_h$

F_d = Fon değeri

F_a = Fon adedi

E_h = Hesaplama tarihindeki endeks değeri

Kar payı ise, başlangıçta yatırıma sevk edilen ve sonrasında tahsilat esaslı günlük matematik karşılığın, toplam fon değerinden düşülmesi ile bulunacak yatırım geliri tutarının, toplam yatırım geliri içinde sigortalının payını ifade eden kar payı oranı ile çarpılması sonucu bulunur.

$K_p = (F_d - V_{gi}) \times K_{po}$

$K_p = \text{Kar payı}$

$F_d = \text{Fon değeri}$

$V_{gi} = \text{Tahsilat esaslı günlük matematik karşılık}$

$K_{po} = \text{Kar payı oranı}$

b) Önceki Yıllar Matematik Karşılığı ve Kar Payının Yatırıma Sevki

Bir yıl boyunca her tahsilat yukarıda özetlenmeye çalışıldığı biçimde yatırıma sevk edildikten sonra, yıl sonu itibariyle o yıl içinde elde edilen kar payı ile birlikte toplanmakta ve 31 Aralık tarihli fon endeksine bölünerek fon adedi bulunmaktadır.

$F_a = (V_{gi} + K_p) / E$

$F_a = \text{Fon adedi}$

$V_{gi} = \text{Tahsilat esaslı günlük matematik karşılık}$

$K_p = \text{Kar payı}$

$E = \text{Endeks}$

Daha sonraki bir tarihte, örneğin yıl sonu geldiği için veya bir iştirâa nedeniyle fon değerinin hesaplanması gerektiğinde, fon adedinin o gün itibariyle hesaplanmış olan endeksle çarpılması sonucunda fon değeri bulunacaktır. Bu durumda cari yıl kar payı da, fon değerinden, yıl sonu itibariyle yatırıma sevk edilen tahsilat esaslı günlük matematik karşılığın (teknik faiz dahil) ve kar paylarının düşülmesiyle bulunacak yatırım gelirinin sigortalının payı anlamına gelen kar payı oranı ile çarpılmasıyla bulunur¹²².

$C_{kp} = [F_d - (V_{gi} + K_p)] \times K_{po}$

$C_{kp} = \text{Önceki yıl matematik karşılığı ve kar payının cari yıl kar payı}$

¹²² Ahmet Naim Oktay; a.g.e., s.42.

Fd = Fon değeri

Vgi = Tahsilat esaslı günlük matematik karşılık

Kp = Kar payı

Kpo = Kar payı oranı

c) Kar Payı Kalıntıları

Kar payı kalıntısı, riyaı ihtiyat yatırımları ve birikim yatırımlarının muhasebe hesaplarından çıkarılarak brüt gelirlerinden masraf ve vergi indirimleri yapıldıktan sonra bulunan net gelir tutarının %95'i (bu oran her şirkete göre değişmektedir) ile, poliçe başına dağıtılan kar paylarının toplamı arasındaki fark olarak tanımlanmaktadır¹²³.

$Kkp = Kt \times Fd / Tfd$

Kkp = Kar Payı Kalıntısı

Kt = Kalıntı Tutarı

Fd = Fon değeri

Tfd = Toplam fon değeri

Hayat sigortalarında sigortalılar tarafından yatırılan primlerden yukarıdaki esaslar doğrultusunda hesaplanan yatırım gelirleri, tamamı ile sigortalılara ait bir fonu oluşturmaktadır. Bu nedenle sigorta poliçelerinin iştirâ, re'sen iştirâ, prim ödenmemesi veya sigortalının vefatı nedeniyle portföyden ayrılmaları sonucu oluşan bu fonlar diğeri sigortalılar arasında dağıtılmaktadır. Bu durumda kar payı kalıntısı, sigortadan çeşitli nedenlerle ayrılan fon değerinin toplam sigortalıların fon değerine bölünmesi suretiyle hesaplandığından, herkese hisseleri oranında dağıtılmış olur.

¹²³ Çiğdem Doğan; Sigorta Şirketlerinin Prim ve Kar Payı Değerlendirmesine Matematiksel Yaklaşım, (**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**, Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006), s. 115.

18 Temmuz 2007 tarihli ve 26586 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Hayat Sigortaları Yönetmeliği ile 9 Aralık 1996 tarihli ve 22842 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olan yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır. Yeni yönetmelik ile kar payı kalıntısı uygulaması kaldırılmış ve iştirâ süresi dolmadan feshedilen sözleşmelerde fesih tarihine kadar ödenmiş tarife primlerinin varsa birikime kalan kısımları ile birikim primine ilişkin kar payı karşılıklarının toplamının azami yüzde 3 oranında kesinti yapıldıktan ve ilgili vergiler düşüldükten sonra sigorta ettirene iade edilmesi uygulamasına geçilmiştir. 18 Temmuz 2007 tarihinden önce onaylanmış tarife teknik esaslarına göre 5 Kasım 2007 tarihine kadar akdedilmiş sigorta sözleşmeleri vade bitimine kadar mevcut teknik esaslarına göre işlem görecektir. Dolayısıyla, kar payı kalıntısı sadece bu sigorta sözleşmelerine dağıtılacak olup bu tarihten sonra kar payı kalıntısı uygulanmayacaktır¹²⁴.

d) Toplam Poliçe Matematik Karşılığı ve Kar Payı

Toplam poliçe matematik karşılığı ve kar payı da, tahsilat esaslı matematik karşılığın kar payı, geçmiş yıl matematik karşılığının ve kar payının cari yıl içinde elde edilen yatırım geliri ve kar payı kalıntılarının toplamından oluşur.

$$TvKp = Vgi + Kp + Ckp + Kkp$$

$$TvKp = \text{Toplam poliçe matematik karşılığı ve kar payı}$$

$$Vgi = \text{Tahsilat esaslı günlük matematik karşılık}$$

$$Kp = \text{Kar payı}$$

$$Ckp = \text{Önceki yıl matematik karşılığı ve kar payının cari yıl kar payı}$$

$$Kkp = \text{Kar Payı Kalıntısı}$$

Tablo 22 ‘da fon sistemi uygulamayan Tablo 23’de ise fon sistemi uygulayan hayat ve emeklilik şirketlerinin kar payı dağıtımına ilişkin bilgiler verilmiştir.

¹²⁴ T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Hayat Sigortalarında Kar Payı Kalıntısı Dağıtımına İlişkin Sektör Duyurusu (2007/21), <http://www.sigortacilik.gov.tr/#>

Tablo 22: Fon Sistemi Uygulamayan Şirketlerin Kar Payları

Şirket Adı	Yatırıma Yöneltilen Miktar	Brüt Gelir	Net Gelir	Police İptal Oranı (%)	Matematik Karş.İptal Oranı (%)	Net Gelir/Yatırıma Yöneltilen Miktar (%)	Elde Edilen Gelirin Sigortalıya Yansımaya Oranı (%)	Teknik Faiz Dahil Kar Payı Dağıtım Oranı (%)
AKSİGORTA								
TL Endeksli	12.844	1.945	1.942	0,00	0,00	24,70	95,00	23,46
GENERALİ								
TL Endeksli	89	0	5	0,00	0,00	5,85	95,00	13,99
HÜR								
TL Endeksli	119	24	21	0,00	0,00	17,88	95,00	17,88
MERKEZ								
TL Endeksli	567	0	0	0,00	0,00	95,00	0,00	18,31
ANKARA EMEKLİLİK								
TL Endeksli	23.981	5.756	5.131	0,00	0,00	89,00	90,00	16,07
USD Endeksli	1.407	77	65	0,00	0,00	85,00	90,00	4,18
EURO Endeksli	834	30	26	0,00	0,00	85,00	90,00	3,06
AXA OYAK HAYAT								
TL Endeksli	63.325	11.189	11.189	0,24	0,02	17,67	%95 - % 90 - %85	%16,79 - %15,90 - %15,02
USD Endeksli	87.618	7.141	7.141	0,00	0,00	8,15	%95 - % 90 - %85	%7,74 - %7,34 - %6,93
EURO Endeksli	12.635	802	802	0,01	0,00	6,35	%95 - % 90 - %85	%6,03 - %5,71 - %5,39
GARANTİ E/H								
TL Endeksli	0	0	0	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
USD Endeksli	20.102	1.652	1.652	0,72	0,15	8,22	95,00	7,81
EURO Endeksli	3.081	206	206	1,05	0,55	6,67	95,00	6,34
GÜVEN HAYAT								
TL Endeksli	23.954	4.195	3.929	4,21	1,29	16,40	95,00	17,23
VAKIF EMEKLİLİK								
TL Endeksli	251.697	46.586	46.586	0,00	0,00	18,51	95,00	17,58
USD Endeksli	6.201	496	496	0,00	0,00	8,00	95,00	7,60
EURO Endeksli	4.479	148	148	0,00	0,00	5,69	95,00	5,40

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007.

Tablo 23: Fon Sistemi Uygulayan Şirketlerin Kar Payları

Şirket Adı	Para Birimi	31.12.2006 Tarihinde Fonun Toplam Değeri	31.12.2007 Tarihinde Fonun Toplam Değeri	Fonun Yıllık Brüt Geliri	Fonun Yıllık Net Geliri	31.12.2006 Tarihinde Fonun Endeks Değeri (YTL)	31.12.2007 Tarihinde Fonun Endeks Değeri (YTL)	Fon Endeksi Yıllık Artış Oranı (Net Karpayı Oranı) (%)	Police İptal Oranı (%)	Matematik Karşılık İptal Oranı (%)	Gelirin Sigortalıya Yansıma Oranı (%)
LIBERTY LIBERTY FON	YTL	4.841	3.702	515	463	0	0	11,76	0,00	0,00	12,52
ACIBADEM S/H TRL FON	TRL	13.199	14.460	0	2.210	0	0	16,49	44,79	10,55	90,00
USD FON	USD	17.377	18.604	0	-1.871	0	0	9,87	31,29	4,76	90,00
AVRO FON	AVRO	421	706	0	-13	0	0	5,74	27,27	4,15	90,00
AMERICAN LIFE FON1	YTL	108.946	128.301	18.555	16.699	81	93	15,44	7,46	0,94	90,00
FON1	USD	32.072	29.808	1.787	1.608	22	19	6,03	0,28	0,11	90,00
FON2	YTL	0	97	0	0	0	10	1,84	0,00	0,00	85,00
ANADOLU H/E YTL HAYAT TEMİNAT PORT.	YTL	1.172.370	1.253.470	228.685	228.169	1	1	19,60	0,00	0,00	95,00
USD'YE END.TEMİNAT PORT. SABANCI ÜNİV. USD END. TEM.PORT.	USD	75.318	80.213	6.125	6.112	1	1	8,50	0,00	0,00	95,00
EURO'YA END.TEMİNAT PORT. GBP'YE END.TEMİNAT PORT.	EUR	31.124	35.566	2.081	2.076	1	1	6,29	0,00	0,00	95,00
	GBP	2.729	2.810	199	199	1	1	7,78	0,00	0,00	95,00
AVIVASA H/E HAYAT YTL FONU	YTL	198.701	199.987	31.876	31.876	2	2	17,19	0,00	0,00	90,00
HAYAT USD FONU	USD	171.620	149.954	-17.817	17.817	3	3	8,20	0,02	0,01	90,00
HAYAT YTL FONU	YTL	18.366	21.478	2.627	2.627	10.000	11.754	17,54	0,01	0,00	95,00
HAYAT USD FONU	USD	19.901	18.169	1.266	1.266	10.000	10.710	7,10	0,00	0,00	95,00
HAYAT AVRO FONU	EUR	3.240	2.373	121	121	10.000	10.463	4,63	0,01	0,00	95,00
BAŞAK GROUPAMA EMEKLİLİK TL FON	TL	168	0	0	0	26	32	19,11	0,00	0,00	90,00
USD FON	USD	0	0	0	0	1.410	1.505	6,74	29,32	9,07	90,00
EURO FON	EURO	0	0	0	0	1.261	1.330	5,52	29,32	9,07	90,00
BİRLİK HAYAT BİRLİK YAŞAM	YTL	352	344	54	54	2	2	17,42	0,00	0,00	95,00
DEMİR HAYAT FON-5	YTL	4.058	5.099	778	778	6	7	19,11	24,00	2,70	90,00
FON-1001	USD	19.644	16.727	1.020	1.019	3	3	6,46	0,37	0,04	90,00
FON-1002	EURO	4.116	4.259	191	191	2	2	4,99	0,63	0,17	90,00
DENİZHAYAT FONTL	YTL	7.088	9.169	1.403	1.263	2	2	16,58	0,00	0,00	90,00
FONTL93	YTL	7.088	9.169	1.403	1.263	2	3	17,18	0,00	0,00	93,00
FONUSD	USD	325	400	22	20	182	191	5,13	0,00	0,00	90,00
FONUSD93	USD	325	400	22	20	185	195	5,31	0,00	0,00	93,00
FONEUR	AVRO	7	19	1	1	108	112	3,91	0,00	0,00	90,00

ERGOİSVİÇRE HAYAT											
EUR	AVRO	15.285	16.668	829	746	10	10	4,36	17,00	7,00	90,00
USD	USD	36.929	30.754	1.868	1.681	21	22	5,43	15,50	8,50	90,00
YTL	YTL	6.461	13.141	8	7	0	0	13,33	0,00	0,00	90,00
SFR	SFR	243	195	1.557	1.401	16	16	3,89	23,00	10,00	90,00
FORTIS E/H											
DHDEM	YTL	192	143	-3	-3	2	2	4,20	0,00	0,00	90,00
DHTRL	YTL	595	424	-59	-61	4	4	18,60	0,00	0,00	90,00
DHUSD	YTL	1.877	1.455	351	335	1	1	5,50	0,00	0,00	90,00
IBHEUR	EUR	10	0	0	0	1	1	6,00	25,00	11,00	90,00
IBHUSD	USD	840	609	129	122	1	1	5,50	38,00	21,00	90,00
IBHYTL	YTL	57	22	-3	-3	1	2	17,80	36,00	15,00	90,00
RFDEM	YTL	4.496	3.936	-154	-154	3	3	4,20	0,00	0,00	90,00
RFTRL	YTL	250	260	55	53	5	6	18,60	0,00	0,00	90,00
RFUSD	YTL	19.902	17.104	-2.372	-2.394	2	2	5,50	0,00	0,00	90,00
GARANTİ E/H											
1002	USD	22.540	22.315	1.652	1.652	2.134	2.309	8,22	0,72	0,15	95,00
4002	EURO	3.890	3.864	206	206	13.593	14.499	6,67	1,05	0,55	95,00
GENEL YAŞAM											
YTL	YTL	11.421	13.405	2.112	2.006	36.240.150	42.570.090	17,42	16,35	3,86	95,00
USD	USD	3.793	4.410	220	209	270.860	285.550	5,41	12,21	2,90	95,00
EURO	EURO	32.102	25.303	894	849	202.190	209.390	3,55	2,69	0,02	95,00
GÜVEN HAYAT											
GÜVEN - FON A	YTL	17.409	19.749	3.063	2.910	72	84	17,22	4,21	1,29	95,00
GÜVEN - FON B	USD	82	89	4	4	13	13	4,47	0,00	0,00	95,00
EME K - EFNA	YTL	5.279	6.216	973	876	31	36	16,73	0,00	0,00	90,00
EME K - EFNB	USD	2.165	2.160	104	93	178	186	4,28	0,00	0,00	90,00
EME K - EFNC	EURO	561	581	19	17	89	92	3,03	0,00	0,00	90,00
KOÇ ALLIANZ H/E											
KOÇ ALLIANZ YTL FONU	YTL	350.035	384.432	57.271	51.544	11	13	15,15	0,00	0,00	90,00
KOÇ ALLIANZ USD FONU	USD	57.676	55.731	-6.468	-6.144	11	12	8,34	0,00	0,00	95,00
KOÇ ALLIANZ EURO FONU	EURO	4.751	4.823	-154	-146	11	11	4,99	0,00	0,00	95,00
NEW LIFE											
YTL FON	YTL	0	740	35	34	0	1.218	23,87	0,00	0,00	95,00
USD FON	USD	0	224	4	3	0	1.091	11,94	0,00	0,00	95,00
AVRO FON	AVRO	0	93	2	2	0	1.078	10,25	0,00	0,00	95,00
RUMELİ HAYAT											
YTL FON	YTL	7.784	4.313	1.211	978	17	20	16,29	-	-	95,00
USD FON	USD	5	0	0	0	1	1	2,50	-	-	95,00
EURO FON	EURO	73	78	2	1	1	1	2,50	-	-	95,00
YAPIKREDİ EMEKLİLİK											
YTL	YTL	181.873	178.725	28.210	29.759	30	35	17,19	0,00	0,00	95,00
USD	USD	252.377	213.259	-26.385	-25.578	254	274	8,04	0,00	0,00	95,00
EURO	EURO	66.438	57.823	-649	-438	152	164	8,00	0,00	0,00	95,00

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007.

BEŞİNCİ BÖLÜM

HAYAT SİGORTASI SEKTÖRÜNDEN BİR ÖRNEK

AIG HAYAT SİGORTA A.Ş.

Bu bölümde AIG Hayat Sigorta A.Ş'nin prim üretimi, poliçe sayıları, yatırımları, karlılık ve büyüme rasyoları yıllar itibariyle incelenerek, şirketin sigorta sektöründeki konumu tanımlanmaya çalışılacaktır.

5.1. AIG HAYAT SİGORTA A.Ş.

ALICO (American Life Insurance Company) merkezi Wilmington, ABD'de bulunan ve 31 Aralık 2006 tarihi itibarıyla 294 milyar Amerikan Doları tutarındaki mevcut hayat sigortası portföyü ile dünyanın en büyük uluslararası hayat sigorta şirketlerinden biridir. ALICO, şubeleri ve kendisine bağlı şirketleri kanalıyla çok geniş yelpazede hayat, ferdi kaza ve sağlık sigorta ürünleri pazarlamaktadır. Yaklaşık 35.000 kişilik acente ağıyla pazarlanmakta olan bu ürünler arasında, yıllık hayat ve birikimli hayat sigortası, ferdi kaza sigortası, sağlık sigortası, grup sigortası ve bireysel emeklilik ürünleri bulunmaktadır. ALICO, başta Japonya, Avrupa, Orta Doğu, Latin Amerika ve Karayipler olmak üzere 55'den fazla ülkede faaliyet göstermektedir.

ALICO, American International Group (AIG)'a bağlı şirketlerden birisidir. American International Group (AIG), 130'dan fazla ülkede uluslararası düzeyde sigorta ve finansal hizmetler sunan dünyanın lider bir finans kuruluşudur. 2006 yılı sonu itibarıyla 979.400.000.000 dolar değerinde özkaynağı bulunan, Forbes dergisinin 2007 senesinde yaptığı global 500 sıralamasında altıncı sırada yer alan ve yine Forbes'a göre 2006 yılında dünyanın piyasa değeri en büyük sigorta şirketi olan AIG'nin hisseleri New York, Londra, Tokyo, Paris ve İsviçre Borsalarında işlem görmektedir¹²⁵.

AIG 80 yılı aşkın deneyimi, 92.000'i aşan çalışanı ile ticari, kurumsal ve bireysel müşterilerine dünya çapındaki en geniş mal sigortası, kaza sigortası ve hayat sigortası ürünleri yelpazesi ile hizmet vermektedir.

¹²⁵ AIG Global, <http://www.aigsigorta.com.tr/tr/company/aig.asp?m=3&s=4>

AIG Hayat Sigorta A.Ş. Türkiye’de; merkezi İstanbul’da olmak üzere, AIG’nin tamamı kendisine ait bağlı kuruluşu olan ALICO’nun yan kuruluşu olarak ALICO Sigorta Anonim Şirketi adı altında 24 Kasım 1988 tarihinde kurulmuştur. 16 Ağustos 1989 tarihinde 2337 sayılı Ticaret Sicil Gazetesi’nde ünvanını American Life Hayat Sigorta A.Ş. olarak tescil ettiren şirket 12 Mayıs 2008 tarihinde ise adını AIG Hayat Sigorta A.Ş. olarak değiştirmiştir. AIG Hayat Sigorta A.Ş. hayat, sağlık ve ferdi kaza branşlarında faaliyet göstermektedir.

Dünya sigorta sektörünün en saygın sigorta şirketlerinden biri olan AIG Hayat arkasındaki büyük sermaye gücü ile dünyada ve Türkiye’de büyümeye devam etmektedir.

31.12.2007 itibariyle şirketin sermayesi 17.875.832 YTL’dir. Şirketin ortaklık yapısı Tablo 24’de gösterilmiştir.

Tablo 24: AIG Hayat Sigorta A.Ş Ortaklık Yapısı

ORTAKLAR	NİSBİ PAY (%)	ORTAKLIĞA GİRİŞ TARİHİ
AMERICAN LIFE INSURANCE COMPANY	99,583	Kasım 1988
R. KENDALL NOTTINGHAM	0,083	Aralık 1993
GEORGE McCLENNEN	0,083	Kasım 1996
YAŞAR EROĞLU	0,083	Eylül 2001
P.CLAUDE FRANKLIN CHOFFEL	0,083	Temmuz 2005

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş., 2007 Faaliyet Raporu.

Tabloda görüldüğü gibi şirketin en büyük ortağı %99,583 sermaye payı ile American Life Insurance Company’dır. Diğer dört ortağın ise şirkette toplam %0,42’lik sermaye payı mevcuttur.

Tablo 25’de Türk sigorta sektöründeki ilk 10 şirketin 2007 yılı sonu itibariyle prim üretimlerinde bir önceki yıla göre değişim ve pazar payları verilmiştir.

Tablo 25: Sigorta Şirketlerinin Pazar Payı ve Toplam Prim Değişimleri**(Hayat)**

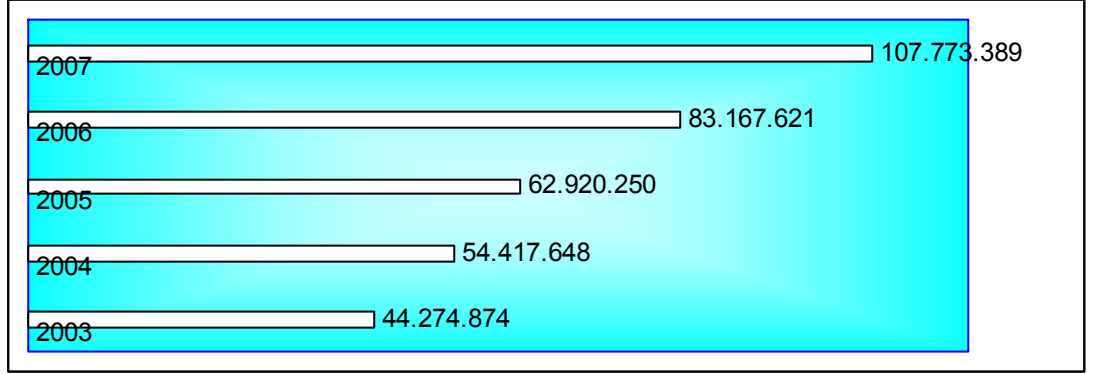
Sıra	Şirket adı	2006 12 Ay		2007 12 Ay		Artış %
		Toplam üretim (YTL)	Pazar Payı %	Toplam üretim (YTL)	Pazar Payı %	
1	Anadolu Hayat Emeklilik	340.536.479	24,57%	338.892.468	24,00%	-0,48%
2	Basak Groupama Emeklilik	183.572.993	13,25%	215.005.373	15,22%	17,12%
3	AvivaSa	192.111.730	13,86%	154.421.694	10,93%	-19,62%
4	Garanti Emeklilik	98.599.823	7,12%	108.023.480	7,65%	9,56%
5	Yapı Kredi Emeklilik	111.844.869	8,07%	98.606.733	6,98%	-11,84%
6	AIG Hayat	58.783.330	4,24%	82.069.481	5,81%	39,61%
7	Koc Allianz Hayat ve Emeklilik	87.362.131	6,30%	81.904.758	5,80%	-6,25%
8	Vakıf Emeklilik	85.506.347	6,17%	79.840.554	5,65%	-6,63%
9	Axa Oyak Hayat	70.571.781	5,09%	79.752.164	5,65%	13,01%
10	Birlik Hayat	33.489.985	2,42%	46.659.275	3,30%	39,32%
	İLK 10 ŞİRKET	1.262.379.468	91,09%	1.285.175.980	91,01%	1,81%

Kaynak: Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, <http://www.tsrsb.org.tr>

Tabloda görüldüğü gibi AIG Hayat 2007 yılı sonu itibariyle prim üretimini %39,61 arttırarak Pazar payını %5,81'e çıkartmıştır. Bugün hayat sigortası prim üretiminde Türk Sigorta Sektörünün en yüksek pazar payına sahip altıncı sigorta şirkettir.

5.2. PRİM ÜRETİMİ

Hayat sigortası sektöründe dünyanın en güçlü sigorta şirketlerinden olan American International Group Türkiye'de de her geçen yıl sektör ortalamalarının üzerinde bir hızla büyümeye devam etmektedir. Aşağıdaki grafikte AIG Hayat Sigorta A.Ş'nin 2003–2007 yılları arasındaki toplam prim üretimi gösterilmiştir.

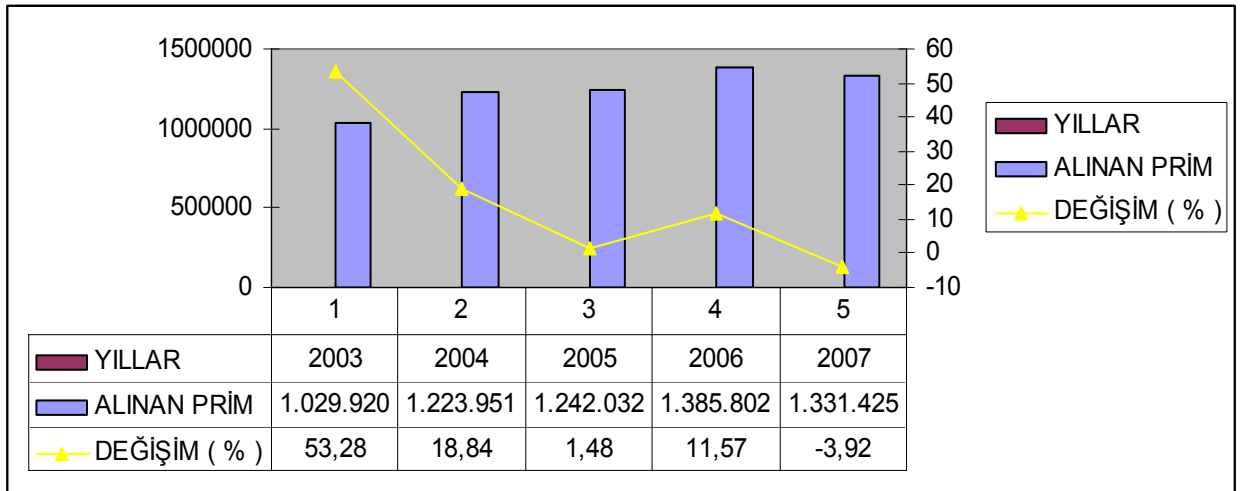

Grafik 2: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Yıllar İtibariyle Toplam Prim Üretimi

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007).

Hayat sigortası, sağlık sigortası ve ferdi kaza sigortası branşlarında faaliyet gösteren AIG Hayat Sigorta A.Ş 2003 yılında 44.274.874 YTL olan prim üretimini 2007 yılı sonu itibariyle 107.773.389 YTL'ye ulaştırmıştır.

Grafik 3’de sigorta sektörünün 2003–2007 yılları arasındaki hayat branşı prim üretimi ve yıllar itibariyle prim değişim oranlarına yer verilmiştir.

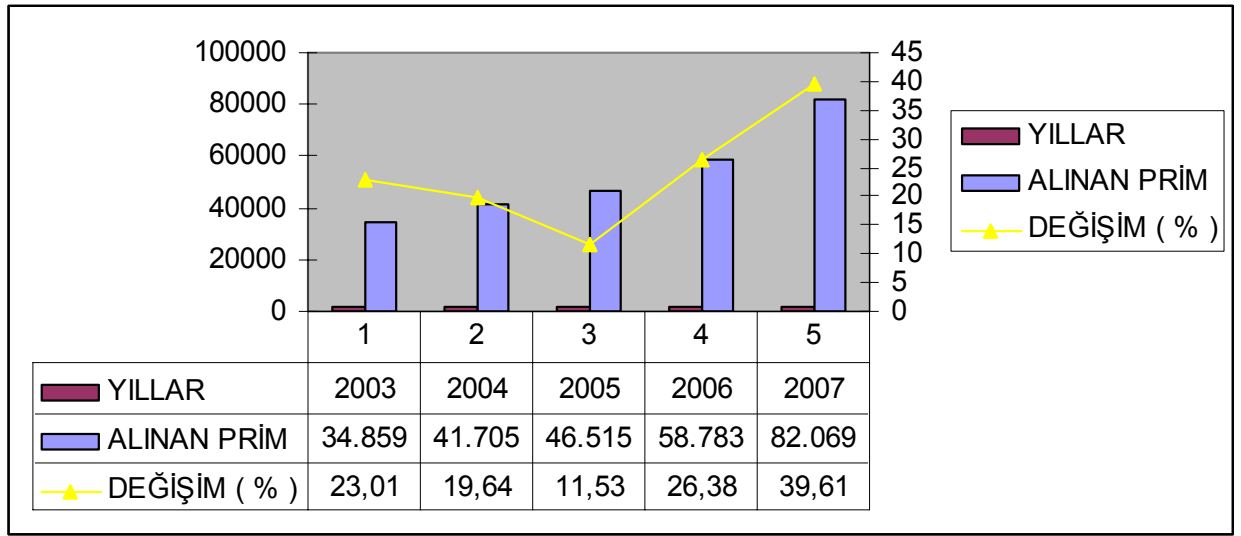
Grafik 3: Sigorta Sektörü Hayat Branşı Prim Üretimi ve Değişim Oranları

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporlar, 2003–2007.

Türkiye’de sigorta sektörünün hayat branşı prim üretimi son beş yıllık süreçte %29,28 büyüyerek 1.029.920.000 YTL’den 2007 yılı sonu itibariyle 1.331.425.000

YTL'ye ulaşmıştır. Sektörün prim üretiminin artış hızı 2005 ve 2007 yıllarında enflasyonun altında gerçekleşmiştir.

Grafik 4'de AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin 2003–2007 yılları arasındaki yalnız hayat sigortası branşındaki prim üretimleri ve yıllar itibariyle prim değişim oranlarına yer verilmiştir.

Grafik 4: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Hayat Branşı Prim Üretimi ve Değişim Oranları

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007).

AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin yalnız hayat sigortası branşındaki prim üretimi %135,43 büyüyerek prim hacmi 34.859.000 YTL'den 82,069.481 YTL'ye ulaşmıştır. Şirketin değerlendirme kapsamındaki son dört yıl içerisinde prim artış hızı sektör ortalamasından oldukça yüksek seyretmiş, son yıllarda da sürekli yükselen bir grafik göstermiştir. 2003-2007 yılları arasında prim artışı hep enflasyonun üzerinde gerçekleşmiştir.

5.3. FON BİRİKİMİ

Bu bölümde AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin yıllar itibariyle fon birikimi incelenecektir. Tablo 26'da 2003-2007 yılları arası faaliyet dönemindeki fon birikimi yer almaktadır.

Tablo 26: AIG Hayat Sigorta A.Ş. 2003–2007 Yılları Arasında Fon**Birikimi (YTL)**

	2003	2004	2005	2006	2007
1- GİRİŞİMCİDEN DOĞAN	2.400.000	2.400.000	2.400.000	2.400.000	2.400.000
1-1. Ödenmiş Sermaye	2.400.000	2.400.000	2.400.000	2.400.000	2.400.000
2- HUKUKTAN DOĞAN	97.683.120	119.230.292	140.207.629	161.658.624	181.068.642
2-1. Yedek Akçeler	1.250.000	1.250.000	1.250.000	1.250.000	1.250.000
Kanuni Yedek Akçeler	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000	1.200.000
Olağanüstü Yedek Akçeler	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
2-2. Teknik Karşılıklar	93.351.736	113.949.064	132.873.205	153.701.179	172.364.824
Kazanılmamış Primler Karşılığı	4.002.415	4.702.884	5.407.435	6.915.745	6.767.538
Ödenecek Tazminatlar Karşılığı	1.065.412	1.559.299	2.162.471	2.602.956	2.624.313
Hayat Muallak Hasar Karşılığı	854.765	1.661.607	1.976.634	2.861.918	3.884.140
Matematik Karşılıklar	87.429.144	106.025.274	123.326.665	141.320.560	159.088.833
<i>Hayat Matematik Karşılığı</i>	<i>32.492.934</i>	<i>43.169.039</i>	<i>55.544.025</i>	<i>73.281.487</i>	<i>92.639.987</i>
<i>Hayat Kar Payı Rezervi</i>	<i>54.936.210</i>	<i>62.856.235</i>	<i>67.782.640</i>	<i>68.039.073</i>	<i>66.448.846</i>
2-3. Amortismanlar	2.468.813	3.268.285	5.129.984	5.550.900	6.138.472
2-4. Kıdem Tazminatı Karşılığı	612.571	762.943	954.440	1.156.545	1.315.346
3- EKONOMİK TERCİHLERDEN DOĞAN	2.350.955	2.553.477	4.375.260	2.808.692	4.466.942
3–1. Serbest ve Diğer Karşılıklar	1.538.002	1.619.668	4.375.260	2.808.692	4.466.942
3-2. Yeniden Değerleme Fonu	812.953	933.809	-	-	-
4- İŞLETME FAALİYETLERİNDEN DOĞAN	8.477.663	11.948.622	12.308.195	15.389.883	14.635.962
4-1. Bilanço Karı (Vergi Öncesi)	8.477.663	11.948.622	12.308.195	15.389.883	14.635.962
Teknik Kar	10.321.824	12.208.377	11.623.677	14.064.429	14.269.010
Mali Kar	-1.844.161	-259.755	684.518	1.325.454	366.952
TOPLAM	110.911.738	136.132.391	159.291.084	182.257.199	202.571.546

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş., 2003-2007 Faaliyet Raporları.

AIG Hayat Sigorta A.Ş. 2003 yılında 110.911.738 YTL olan fon birikimini 2007 yılında %83 oranında arttırarak 202.571.546 YTL'ye ulaştırmıştır. Şirketin toplam fon birikiminin çok büyük bir bölümü kaynağı hukuktan doğan fonlardan oluşmaktadır.

Yıllar itibariyle yapılan değerlendirmede fon kaynaklarından hayat matematik karşılığının %185 artarak 32.492.934 YTL'den 92.639.987 YTL'ye ulaştığı görülmektedir. Beş yıllık faaliyet döneminde fon kaynaklarında gerçekleşen artışın %65,62'si hayat matematik karşılığındaki artıştan kaynaklanmaktadır. Hayat matematik karşılığındaki artış AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin hayat prim üretimindeki artışında göstergesidir.

Hayat ve emeklilik şirketlerinin 2007 yılı itibariyle fon birikimi Tablo 18'de verilmişti. Sektörün fon birikimi 2007 yılı sonu itibariyle 10.146.986.296 YTL olarak gerçekleşmiştir. Sektörün 2007 yılı fon birikimi ile kıyaslandığında AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin payı %2'dir.

5.4. YATIRIMLARI VE GETİRİLERİ

Bir önceki bölümde de belirtildiği gibi en önemli fonksiyonu fon yaratmak ve yaratılan fonları ekonomiye kazandırmak olan sigorta şirketlerinin topladıkları fonların hangi yatırım araçlarında değerlendirileceği, sigortalıların korunması amacıyla devlet tarafından belirlenmektedir. Sektörün yatırımları Tablo 19'da verilmişti. Tabloda da görüldüğü üzere sektörün yatırım portföyü ağırlıklı olarak hazine bonosu ve devlet tahvili yani riski düşük, sabit getirili yatırım araçlarından oluşmaktadır. Tablo 27'de AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin son beş yıllık toplam yatırımlarına yer verilmiştir.

Tablo 27: AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin Yıllar İtibariyle Yatırımları

	2003	2004	2005	2006	2007
Mevduat	7.898.181	12.241.224	25.228.457	25.799.215	30.582.480
Menkul Değerler	94.972.981	114.874.342	119.132.020	142.680.451	168.763.015
İkrazlar	148.361	243.737	543.109	1.199.229	2.070.698
TOPLAM	103.019.523	127.359.303	144.903.586	169.678.895	201.416.193

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007).

Tablo 27 incelendiğinde görülüyor ki AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin toplam yatırımları 2003 yılından bu yana %96 oranında artarak 103.019.523 YTL’den 201.416.193 YTL’ye ulaşmıştır. Şirketin sektör genelinde de olduğu gibi menkul değerleri hazine bonosu ve devlet tahvilinden oluşmaktadır. Şirketin yatırım portföyünün yaklaşık %35’i Hazine Müsteşarlığı adına bloke edilmiş olan aktif değerlerden oluşmaktadır.

Tablo 28’da AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin yıllar itibariyle bu yatırımlarından elde ettiği gelirler bulunmaktadır.

Tablo 28: AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin Yıllar İtibariyle Yatırım Gelirleri

YTL	2003	2004	2005	2006	2007
Yatırım Geliri	29.445.757	25.447.726	21.912.708	20.334.660	18.662.949

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007).

Şirket 2003 yılında yatırımlarının %28.58’i; 2004 yılında %19.98’i; 2005 yılında %15.12’si; 2006 yılında %11.98’i; 2007 yılında ise %9,27’si oranında gelir elde etmiştir.

5.5. TEKNİK VE MALİ KARLILIK

İkinci bölümde de açıklandığı gibi sigorta şirketlerinin dönem karı teknik ve mali karın toplamından oluşmaktadır.

Tablo 29’de sektördeki hayat ve emeklilik şirketlerinin 2003–2007 faaliyet dönemi mali sonuçları gösterilmiştir. Sektör için 2003 ve 2004 yıllarında mali zarar, 2005 ve 2006 yıllarında ise teknik zarar söz konusudur. 2005 yılından önce mali zarar görünmesinin sebebi genel giderlerin yatırım giderlerinin içerisinde yer almasıdır. 2005 ve 2006 yıllarında teknik zarar oluşmasının sebebi hayat branşında faaliyet gösteren şirketlerin birçoğunun bireysel emeklilik sistemine geçmesidir. 2007 yılı sektör için hem mali hem de teknik açıdan karlı bir yıl olmuştur.

**Tablo 29: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Dönem Karı/Zararı
(2003–2007 Faaliyet Dönemi)**

YTL	2003	2004	2005	2006	2007
Teknik Gelir	4.423.000.000	5.496.000.000	2.023.000.000	2.352.000.000	2.233.000.000
Teknik Gider	4.199.000.000	5.233.000.000	2.088.000.000	2.361.000.000	2.159.000.000
Teknik Kar/Zarar	224.000.000	263.000.000	-65.000.000	-9.000.000	73.000.000
Mali Gelir	278.000.000	240.000.000	231.000.000	198.000.000	252.000.000
Mali Gider	350.000.000	413.000.000	36.000.000	43.000.000	53.000.000
Mali Kar/Zarar	-72.000.000	-173.000.000	195.000.000	155.000.000	199.000.000
Genel Giderler*	-	-	64.000.000	72.000.000	10.000.000
Dönem Karı/Zararı	152.000.000	90.000.000	66.000.000	74.000.000	262.000.000

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu,

Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Rapor, 2007,s.25

*2005 yılı öncesinde genel giderler yatırım giderlerinin içerisinde yer almaktadır

Tablo 30’da AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin 2003–2007 faaliyet dönemi mali sonuçlarına yer verilmiştir.

AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin son beş yıllık tabloları incelendiğinde faaliyet dönemi içerisinde karlılığını sürdürdüğü görülmektedir. Şirketin teknik karlılığı istikrarlı olarak her yıl artmıştır. 2003 ve 2004 yıllarında şirketin mali giderleri gelirlerini aşmış ve mali zarar oluşmuştur. Mali zararın sebebi kur farklarından dolayı kombiyo zararlarındaki artıştır. Şirketin teknik karlılığının yüksek olması esas faaliyet alanındaki işlerden elde ettiği karlılık olduğu için sektör başarısı için oldukça önemli bir göstergedir.

**Tablo 30: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Dönem Karı/Zararı
(2003–2007 Faaliyet Dönemi)**

YTL	2003	2004	2005	2006	2007
Teknik Gelir	144.782.548	176.809.968	202.569.523	240.513.031	284.924.251
Teknik Gider	126.009.882	154.997.231	179.816.504	212.129.711	253.072.355
Teknik Kar/Zarar	18.772.666	21.812.737	22.753.019	28.383.319	31.851.896
Mali Gelir	132.461	238.608	1.094.454	1.325.454	2.940.707
Mali Gider	1.976.622	498.363	409.936	-	2.573.755
Mali Kar/Zarar	-1.844.161	-259.755	684.518	1.325.454	366.952
Genel Giderler	8.450.842	9.604.360	11.129.342	14.318.890	17.582.886
Dönem Karı/Zararı	8.477.663	11.948.622	12.308.194	15.389.883	14.635.962

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007).

AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin faaliyet dönemi içerisindeki mali sonuçları sektörle karşılaştırıldığında 2003 ve 2004 faaliyet dönemi hem AIG Hayat için hem de sektör için mali açıdan zarar edilen bir dönem olmuştur. 2005 ve 2006 yılları emeklilik faaliyetlerindeki zarar nedeniyle sektör için teknik zararlar kapatılırken AIG Hayat teknik karlılığını tüm faaliyet dönemi için sürdürmüştür. Şirket, 2007 yılında sektörün teknik karının %43,70'i kadar teknik kar sağlamıştır.

5.6. KARLILIK ORANLARI

Karlılık, diğer şirketler için olduğu gibi sigorta şirketleri için de mali performansın en belirgin ölçütünü oluşturmaktadır. Bu oranlar karın, bilançonun belirli aktif ve pasif kalemlerine oranlanması ile elde edilmekte, oranlandığı kaleme göre farklılaşan bir tespite olanak vermektedir. Genel olarak karlılık ile bilançonun aktif kalemleri arasındaki ilişki, sigorta şirketlerinin operasyonlarının karlılığı konusunda fikir vermektedir. Karlılık ile bilançonun pasifindeki kalemler arasındaki ilişkiler ise kaynak kullanımının optimize edilip edilmediği hakkında bir fikir vermektedir¹²⁶.

Bu bölümde AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin son beş yılına ait karlılık oranları aynı döneme ait sektör ortalamaları ile karşılaştırılarak şirketin sektördeki konumu belirlenmeye çalışılacaktır.

5.6.1. Bilanço Karının Toplam Primlere Oranı

Bilanço Karı/Toplam Primler oranı toplanan primlerin ne kadar karlı değerlendirildiği konusunda fikir vermektedir.

Bu oran sektör ortalamasından büyük en az %10 olmalıdır Tablo 31'da hayat ve emeklilik şirketlerinin yıllar itibarıyla bilanço karlarının toplam primlerine oranına yer verilmiştir.

¹²⁶ Ali Köse, Necla Şimşek; "Türk Sigorta Sektörünün Mali Performansı: 1990-1996 Dönemine İlişkin Bir Değerlendirme", **Reasürör Dergisi**, Milli Reasürans T.A.Ş. Yayını, sayı:31, Ocak 1999, s.22.

Tablo 31: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Bilanço Karı/Toplam Prim

Yıllar	Bilanço Karı	Toplam Prim	Bilanço Karı/Toplam Prim (%)
2003	152.000.000	1.382.901.000	10,99
2004	90.000.000	1.506.828.000	5,97
2005	66.000.000	1.462.982.000	4,51
2006	74.000.000	1.650.006.000	4,49
2007	262.000.000	1.677.256.000	15,62

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporlar (2003–2007).

Sektörün son beş yıllık performansının ortalaması alındığında bilanço karının toplam primleri oranı %8,32 olmuştur ve beklenen %10’luk seviyeye ulaşamamıştır. Bireysel emeklilik sisteminin Türkiye’de 2003 yılı itibariyle uygulanmaya başlamıştır. Uzun vadeye yayılan bir sistem olması, kar marjının düşük olması ve yapılanma yıllarında zarar olması sistemin doğal sonucudur. Şirketler bireysel emeklilik sistemi ile ilgili projeksiyonlarını yaparken ilk 3-5 yıl zararı göz önünde bulundururlar. Değerlendirme kapsamındaki yıllarda bireysel emeklilik sisteminin ilk yılları olduğundan sektör performansı istenen düzeyde olamamıştır. 2007 yılı itibariyle sektörde bilanço karının toplam primlere oranında artış görülmektedir.

Tablo 32’da AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin yıllar itibariyle bilanço karının toplam primlerine oranı yer almaktadır.

Tablo 32: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Bilanço Karı/Toplam Prim

Yıllar	Bilanço Karı	Toplam Prim	Bilanço Karı/Toplam Prim (%)
2003	8.477.663	44.274.874	19,08
2004	11.948.622	54.417.648	21,96
2005	12.308.194	62.920.250	19,56
2006	15.389.883	83.167.621	18,51
2007	14.635.962	107.773.389	13,58

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007).

Tablodan da görüldüğü gibi AIG Hayat Sigorta A.Ş sigortalılardan almış olduğu primleri sektörün oldukça üzerinde bir karlılıkla değerlendirmiştir. Son beş yıl içerisinde sektör ortalaması %8,32 olurken AIG Hayat Sigorta A.Ş'nin ortalaması sektörün iki katından fazla %18,54 olarak gerçekleşmiştir.

5.6.2. Bilanço Karının Toplam Aktiflere Oranı

Bilanço karının toplam aktiflere oranı, şirketlerin sahip oldukları aktif büyüklükler ile ne oranda kar elde ettiğini göstermektedir.

Tablo 33'de bu oranla ilgili hayat ve emeklilik şirketlerinin verileri yer almaktadır.

Tablo 33: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Bilanço Karı/Toplam Aktifler

Yıllar	Bilanço Karı	Toplam Aktifler	Bilanço Karı/Toplam Aktifler (%)
2003	152.000.000	3.765.396.000	4,04
2004	90.000.000	4.726.280.000	1,90
2005	66.000.000	6.614.528.000	0,10
2006	74.000.000	8.419.477.000	0,89
2007	262.000.000	9.534.942.000	2,75

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye'de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporlar (2003–2007).

Hayat ve emeklilik şirketlerinin elde ettikleri karın toplam aktiflerine oranının son beş yıllık ortalaması %1,94 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 34: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Bilanço Karı/Toplam Aktifler

Yıllar	Bilanço Karı	Toplam Aktifler	Bilanço Karı/Toplam Aktifler (%)
2003	8.477.663	106.884.767	7,93
2004	11.948.622	132.867.298	9,00
2005	12.308.194	155.495.874	7,92
2006	15.389.883	180.643.311	8,52
2007	14.635.962	214.594.071	6,82

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007)

AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin toplam aktiflerinin karlılığı yine sektör ortalaması üzerindedir. Sektörün son beş yıllık ortalaması %1,94 olurken AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin ortalaması %8,04 olarak gerçekleşmiştir.

5.6.3. Teknik Karın Toplam Primlere Oranı

Bu oran, teknik karın bilanço karı içindeki payına göre daha spesifik bir analize olanak vermektedir. Çünkü üretilen primlerin hangi oranda teknik kara yol açtığı sigortacılık işlemlerinin seyri konusunda önemlidir.

Tablo 35'de hayat ve emeklilik şirketlerinin teknik karlarının toplam primlerine oranı yer almaktadır.

Tablo 35: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Teknik Kar/Toplam Primler

Yıllar	Teknik Kar	Toplam Primler	Teknik Kar/Toplam Primler (%)
2003	224.000.000	1.382.901.000	16,20
2004	263.000.000	1.506.828.000	17,45
2005	-65.000.000	1.462.982.000	-4,44
2006	-9.000.000	1.650.006.000	-0,55
2007	73.000.000	1.677.256.000	4,35

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye'de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporlar (2003–2007)

Tabloda da görüldüğü gibi 2003–2005 yılları arası faaliyet dönemi hayat ve emeklilik şirketleri için teknik açıdan pek karlı geçmemiştir. Sigorta şirketleri için tercih edilen durum teknik açıdan büyük karlar elde etmek değil, sürdürülebilir teknik karlılıktır. Toplanan primler teknik karlılık yaratamamış hatta 2005 ve 2006 yıllarında sektörün faaliyetleri teknik zararlar sonuçlanmıştır. Sektörde son beş yıl içerisinde toplanan primler ortalama %6,60 gibi oldukça küçük bir oranda teknik karlılık sağlayabilmiştir. Daha öncede belirtildiği gibi bu durumun en önemli sebebi hayat branşında faaliyet gösteren birçok şirketin bireysel emeklilik sistemini uygulamaya başlaması ve bu alandaki faaliyetlerin zararlar sonuçlanmasıdır.

Tablo 36'da AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin yıllar itibariyle teknik karlarının toplam primlerine oranı yer almaktadır.

Tablo 36: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Teknik Kar/Toplam Primler

Yıllar	Teknik Kar	Toplam Primler	Teknik Kar/Toplam Primler (%)
2003	18.772.666	44.274.874	42,40
2004	21.812.737	54.417.648	40,08
2005	22.753.019	62.920.250	36,16
2006	28.383.319	83.167.621	34,13
2007	31.851.896	107.773.389	29,55

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007)

AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin son beş yıllık verilerine bakıldığında 2003–2007 yılları arası faaliyet dönemi teknik açıdan karlı bir dönem olmuştur. Şirketin sigortalılarından almış olduğu primler ortalama %36,46 oranında teknik kara yol açmıştır. Daha önce belirtildiği gibi sigortacılık faaliyetlerinden elde edilen kar olan teknik karlılık şirketin esas faaliyet alanındaki başarısını ortaya koyan çok önemli bir göstergedir. Şirket tüm faaliyet dönemi boyunca istikrarlı bir şekilde karlılığını sürdürmüştür; sektör ortalamasının 5,5 katı karlılık sağlamıştır. Bunun en önemli sebebi ise AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin bireysel emeklilik sistemine girmemiş olmasıdır.

5.6.4. Teknik Karın Bilanço Karına Oranı

Teknik karın bilanço karı içindeki payı şirketlerin karlılığının ne kadarının sigortacılık faaliyetlerinden kaynaklandığı konusunda fikir vermektedir.

Tablo 37’de hayat ve emeklilik şirketlerinin teknik karlarının bilanço karlarına oranı verilmiştir.

Tablo 37: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Teknik Kar/ Bilanço Karı

Yıllar	Teknik Kar	Bilanço Karı	Teknik Kar/ Bilanço Karı (%)
2003	224.000.000	152.000.000	147,37
2004	263.000.000	90.000.000	292,22
2005	-65.000.000	66.000.000	-98,49
2006	-9.000.000	74.000.000	-121,62
2007	73.000.000	262.000.000	278,63

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporlar (2003–2007).

Tabloda da görüldüğü üzere 2005 ve 2006 yılları içerisinde sigortacılık faaliyetlerinin bilanço karı üzerinde olumsuz etkisi olmuş, diğer yıllarda sigortacılık faaliyetlerinden elde edilen kar bilanço karını olumlu yönde etkilemiştir. Son beş yıl içerisinde sektör ortalaması %99,62 olmuştur.

Tablo 38: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Teknik Kar/ Bilanço Karı

Yıllar	Teknik Kar	Bilanço Karı	Teknik Kar/Bilanço Karı (%)
2003	18.772.666	8.477.663	221,44
2004	21.812.737	11.948.622	182,55
2005	22.753.019	12.308.194	184,61
2006	28.383.319	15.389.883	184,43
2007	31.851.896	14.635.962	217,63

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007)

AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin son beş yıl içerisinde teknik karlılığının bilanço karı içerisindeki payı ortalama %198,13 olarak gerçekleşmiştir.

5.6.5. Mali Karın Bilanço Karına Oranı

Bu oran bilanço karının içerisinde mali karlılığın payını gösterir ve şirketin yatırımları ile ilgili fikir verir.

Tablo 39’da hayat ve emeklilik şirketlerinin mali karlarının bilanço karlarına oranına yer verilmiştir.

Tablo 39: Hayat ve Emeklilik Şirketleri Mali Kar/ Bilanço Karı

Yıllar	Mali Kar	Bilanço Karı	Mali Kar/Bilanço Karı (%)
2003	-72.000.000	152.000.000	-47,37
2004	-173.000.000	90.000.000	-192,22
2005	195.000.000	66.000.000	295,46
2006	155.000.000	74.000.000	209,46
2007	199.000.000	262.000.000	75,95

Kaynak: T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu, Türkiye’de Sigorta ve Bireysel Emeklilik Faaliyetleri Hakkında Raporlar (2003–2007).

Hayat ve emeklilik şirketlerinin 2003-2007 yılları arası faaliyet döneminde bilanço karlarının içinde mali karlılık önemli bir yer tutmaktadır. Şirketler son beş yıl

içerisinde esas faaliyetlerinden çok mali yatırımlarından kar elde etmişlerdir. Daha önce belirtildiği gibi 2003 ve 2004 yıllarındaki mali zararın nedeni yatırımlardan kaynaklanan zarar değil, kar-zarar tablolarında genel giderlerin yatırım giderleri arasında yer almasından kaynaklanmaktadır. Bu oranda son beş yıllık sektör ortalaması %68,26 olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 40’da AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin mali kar/bilanço karı oranlarına yer verilmiştir.

Tablo 40: AIG Hayat Sigorta A.Ş. Mali Kar/ Bilanço Karı

Yıllar	Mali Kar	Bilanço Karı	Mali Kar/Bilanço Karı (%)
2003	-1.844.161	8.477.663	-21,75
2004	-259.755	11.129.342	-2,3
2005	684.518	12.308.194	5,56
2006	1.325.454	15.389.883	8,61
2007	366.952	14.635.962	2,51

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007)

AIG Hayat Sigorta A.Ş.’nin 2003-2007 yılları arasındaki karlılığında mali gelirlerinin payı bulunmamaktadır. Şirket özellikle 2003 ve 2004 yıllarında kur dalgalanmalarından dolayı mali yatırımlarından zarar etmiştir.

5.7. KAR PAYI DAĞITIMI

Daha öncede belirtildiği gibi sigortalıların ödedikleri primlerden, risk primi, gider payı ve aracı komisyonu kesintileri yapıldıktan sonra yatırıma yönlendirilen birikim primi gelirleri kar payını oluşturur.

Şirketin yıllar itibariyle YTL ve USD poliçeler için kar payı dağıtımı Tablo 41’de verilmiştir.

Tablo 41: AIG Hayat Sigorta A.Ş Kar Dağıtım Oranları

Yıllar	YTL	USD
2003	51,66	8,25
2004	28,74	6,79
2005	19,82	6,51
2006	13,33	6,41
2007	15,44	6,03

Kaynak: AIG Hayat Sigorta A.Ş. , Faaliyet Raporları (2003 – 2007)

Şirketin yıllar itibariyle kar dağıtımı sektör ortalamasının biraz üzerinde gerçekleşmiştir. Üçüncü bölümde de açıklandığı gibi sigortacılıkta emniyet ilkesi karlılıktan daha önemlidir ve Türkiye’de sigorta şirketlerinin kaynak kullanımında emniyet ilkesine uymaları için yapacakları yatırımların miktarına yasal sınırlamalar getirilmiştir. AIG Hayat Sigorta A.Ş’nin de izlediği yatırım politikaları gereği portföyündeki menkul kıymetlerin tamamı sektörün genelinde olduğu gibi devlet borçlanma kağıtlarından oluşmaktadır. Bu nedenle de kar payı dağıtım oranları sektör ortalamalarına yakın gerçekleşmiştir.

5.8. Genel Değerlendirme

Türk sigorta sektörüne 20 yıl önce giren AIG Hayat Sigorta A.Ş. faaliyetlerine her geçen yıl daha da büyüyerek devam etmektedir.

Hayat sigortası, sağlık sigortası ve ferdi kaza sigortası branşlarında faaliyet gösteren şirket yıllar itibariyle prim üretimini sürekli arttırmış ve prim üretim artışı sektör ortalamalarının çok üzerinde bir seyir izlemiştir. AIG Hayat Sigorta A.Ş 2007 yılında hayat branşındaki prim üretimini bir önceki yıla göre %39,61 oranında arttırarak Türk sigorta sektörünün en yüksek pazar payına sahip altıncı şirketi olmuştur.

Şirketin son beş yıllık faaliyet dönemi içinde fon birikimi %83 oranında artarak 202.571.546 YTL'ye ulaşmıştır.

AIG Hayat Sigorta A.Ş 2007 yılında 214.594.071 YTL aktif büyüklüğe ulaşmış, bu alanda 2003 yılından 2007 yılının sonuna kadar %101'lik büyüme olmuştur.

2003 yılının sonunda 4.462.953 YTL olan özkaynaklar, %301 büyüme ile 2007 yılında 17.875.832 YTL'ye yükselmiştir.

Şirketin son beş yıl içerisindeki varlıklarını yönlendirdiği yatırım araçları incelendiğinde sektördeki uygulamaya paralel olarak menkul kıymet portföyünün tamamının devlet borçlanma kağıtlarından oluştuğu görülmektedir. Portföy yönetimi kavramının, Türk sigortacılık sektöründeki portföy yönetimi kavramıyla çok örtüşmediği görülmektedir. Emniyet ilkesi ve yasal sınırlamalar gereği yatırımlarında risk alamayan sigorta şirketlerinin menkul kıymetlerinin neredeyse tamamını devlet borçlanma kağıtlarına yatırdığı görülmektedir.

Enflasyonun tek haneli rakamlara düştüğü yeni ekonomik ortam içerisinde, mali karlarla ayakta kalma dönemi bitmiştir. Artık sektörde, rekabeti ve orta vadede piyasada kalıcılığı belirleyici olacak unsur teknik karlar olacaktır.

Şirketin teknik karlılığı değerlendirme kapsamına alınan faaliyet dönemlerinde sürekli artmış ve son beş yıl içinde teknik karlılığı %70 büyüme göstermiştir. Daha öncede belirtildiği gibi sigorta sektöründe teknik yönden istenilen durum istikrarlı

büyümedir ve AIG Hayat Sigorta A.Ş. bunu faaliyet dönemi boyunca başarıyla sürdürmüştür.

AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin teknik karlılığının istikrarlı bir büyüme içinde olması prim gelirlerinin artışının göstergesi olduğu kadar başarılı bir risk yöneticisi olduğunun da önemli bir kanıtıdır. Sigorta başvurularının risk departmanı tarafından titizlikle analizi yapılmakta, hasar riski yüksek olan sigortalı adayları teminat kapsamına alınmamakta ya da risk primi artırılarak sigortalanmaktadır. Hasar riskini yapmış olduğu risk analizi ile minimize etmek şirketin teknik karlılığını arttıran unsurlardan biridir.

Ayrıca ürünler karlılık açısından önce Türkiye, sonra Dubai Bölge Müdürlüğü, son olarak da Manhattan Genel Müdürlüğü tarafından analiz edildikten sonra piyasaya sürülmektedir. Uluslararası şirketlerin önemli bir avantajı olan bu durum teknik karlılığın artışında rol oynamaktadır.

Bir diğer neden ise AIG Hayat Sigorta A.Ş.'nin şirket politikası olarak piyasaya göre yüksek teminatlı ve taban fiyatı yüksek poliçeler pazarlayarak gelir düzeyi yüksek kesime hitap etmesidir. Bu durumda prim gelirlerinin ve teknik karlılığının yükselmesinde etkindir.

Tüm incelemeler sonucu açıkça görülüyor ki AIG Hayat Sigorta A.Ş. doğru şirket politikaları, riski doğru belirleme gibi özellikleri sayesinde sigortacılık sektöründe çok önemli olan esas faaliyet konusundan kaynaklanan teknik karlılığını da arttırarak büyümeye devam edecektir.

SONUÇ

Hayat sigortaları sigortalılara çalışamayacakları yaşlılık günlerinde bir gelir kaynağı olmayı ve beklenmeyen ciddi bir hastalık, maluliyet ya da yaşam kaybı halinde uğranılacak gelir kayıplarını karşılamayı amaçlayan uzun dönemli ekonomik bir hizmettir.

Sigorta sektöründe biriken primler özellikle gelişmiş ülkelerde ekonominin makro dengelerini etkileyebilecek boyutta fonların yaratılmasını sağlamıştır. Yaratılan bu fonların ekonomide kullanılması ülke ekonomilerinin büyümesinde önemli bir role sahip olmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de sigorta sektörünün gelişimi, dünyadaki yeri incelenmiş ve en önemli işlevi olan fon olumu ve oluşan fonların yönetimi konusu irdelenmiştir. Çalışmada tanımlama ve karşılaştırma yöntemlerinden yararlanılarak değerlendirme yapılmıştır.

Mali piyasaların en önemli kurumsal yatırımcılarından olan sigorta sektörünün Türkiye’deki gelişimi incelendiğinde 1980’den sonra yükselişe geçtiği özellikle son yıllarda önemli gelişmeler kaydettiği, ancak sağlanan reel büyüme ve dinamik gelişime rağmen hem ülke ekonomisine gereken katkıyı sağlayamadığı, hem de mali piyasalar içinde hak ettiği konuma henüz gelemediği görülmektedir.

Türkiye’de sigorta sektörü bazı yapısal sorunları nedeniyle fon yaratma işlevini yerine getirememektedir. Bunlardan en önemlileri ve bazı önerilere aşağıda yer verilmiştir.

Sigorta kavramının tam anlamıyla benimsenmemiş olması ve sigorta bilincinin henüz oturmaması en temel sorundur. Sigorta hala önemli bir kesim tarafından lüks bir hizmet olarak görülmektedir. Eğitim yoluyla, reklam kampanyaları ile tanıtım yoluyla sigorta bilincinin sağlanmasına yönelik çalışmalar arttırılmalıdır. Günümüzün gelişen teknolojisinde hayat sigortalarının daha cazip hale getirilip halkın bilinçlendirilmesinde kitle iletişim araçları ve medyanın daha etkin bir şekilde kullanılması gerekmektedir.

Sigorta ürünleri sigortalılara aracılar vasıtasıyla tanıtılmaktadır. Sigortacılık teknik bilgi ve uzmanlık isteyen bir çalışma alanıdır. Yeterli bilgi ve donanıma sahip olmayan kişiler tarafından tanıtılan bir sektörün gelişmesi beklenemez. Bu nedenle sigorta aracılarının ve pazarlama elemanlarının eğitimlerine ağırlık verilmelidir. Özellikle hayat sigortalarının satışında bu konu çok büyük önem taşımaktadır. Yeterli bilgi ve donanıma sahip kişiler tarafından sigortanın doğru anlatılması ve sigortaya bakış açısının değiştirilmesi konusunda acentelere önemli bir görev düşmektedir.

Türkiye’de faaliyette bulunan yerli ve yabancı sigorta şirketlerine ait direkt prim üretimi yıldan yıla enflasyon üzerinde artış göstererek büyümesine rağmen büyük nüfus potansiyeli dikkate alındığında ülke ihtiyacına cevap verecek düzeye henüz gelemediği görülmektedir. Bunun en önemli sebebi ise Türkiye’de kişi başına gelir seviyesinin düşük olmasıdır. Bu durum sigortacılığın, özellikle hayat sigortacılığının gelişimini olumsuz etkilemektedir.

Türkiye’de sigorta şirketlerinin sermayelerinin önemli bir kısmının bankalar ve holdinglerin kontrolünde olması da sektörün gelişimini olumsuz etkileyen nedenlerdendir. Gelişmiş ülkelerde sigorta şirketleri yarattıkları fonlarla bankaların sahibi durumundayken, Türkiye’de bir banka ya da güçlü bir sermaye grubuna dayalı olmayan şirketlerin yaşama şansı çok azdır. Bu durum az da olsa sağlanan fonların kurucu ortaklıklardan dolayı banka ve holdinglere kaymasına neden olmaktadır. Ayrıca bankaların verdikleri kredilerin sigortalarını kendileri yapmak için sigorta eğitimi almamış personelleri aracılığıyla sigortalılara dayatmada bulunması hem güven sarsıcı bir durum yaratmakta, hem de sektör içinde özellikle acentelere karşı haksız rekabete neden olmaktadır.

Türkiye’de sigorta şirketlerinin sigorta primlerini uzun vadelere yayması yatırılabilir fonlarının ve dolayısıyla mali gelirlerinin düşük kalmasına neden olmaktadır. Sigorta primlerinin şirketlere en kısa sürede dönmesini sağlayacak tedbirlerin alınması mali gelirlerin de artmasına yol açacaktır.

1990 yılında serbest tarife sistemine geçilmesiyle rekabet amaçlı fiyat düşüşleri yaşanmış, hizmet rekabeti yerine yapılan fiyat rekabeti teknik karlılığı düşürmüştür.

Sektörde fiyat rekabeti önlenmeli, gerekli risk analizlerinin yapılması sonucu doğru fiyat politikası uygulanmalıdır.

Sigorta sektöründe fon oluşumunun yetersiz oluşunun yanı sıra oluşan fonlarda rasyonel kullanılamamaktadır. Ekonomide yatırım araçlarının gelişmesi ve çeşitlenmesi ile yasal kısıtlamaların azaltılması oluşan fonların etkinliğini arttıracaktır.

Sonuç olarak, Türkiye’de sigorta sektörünün gelişmiş ülkelerdeki seviyeye ulaşması her şeyden önce fon kaynağının temelini oluşturan direkt prim üretiminin artırılmasıyla mümkün olacaktır. Tüm bu sorunlara rağmen daha öncede belirtildiği gibi Türkiye’de sigortacılık son on yıl içinde küçümsenemeyecek gelişmeler kaydetmiştir. Sektördeki prim üretiminin gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin oldukça altında olması yüksek bir büyüme potansiyeli olduğunu göstermektedir. Son yıllarda sektörün gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelere göre büyüme hızının oldukça yüksek olması Türk sigorta sektörüne yabancıların ilgisini arttırmış bu durumda sektörde hareketliliğin artmasına yol açmıştır.

Türkiye sigortacılığı için bir kilometre taşı olarak kabul edilebilecek bir gelişmede 5684 sayılı Sigortacılık Kanunu’nun 14 Haziran 2007’de yürürlüğe girmesidir. Kanun yukarıda sayılan sorunların çoğuna çözüm getirmektedir. 1994 yılından bu yana kanun hükmünde kararname ile faaliyetlerini sürdüren sektör artık Avrupa Birliği normları dikkate alınarak, başta sigortalılar olmak üzere sektörde yer alan tüm kurum ve kuruluşların ihtiyaçlarına cevap verebilecek nitelikte hazırlanan yasa ile gelişimine devam edecek ve gelişmiş ülkelerde olduğu gibi Türkiye’de de sigorta sektörü ekonomideki etkin yerini alacaktır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

Acinan, Hilmi. **Sigortaya Giriş**. İstanbul:1998.

Akgüç, Öztin. **Finansal Yönetim**. Muhasebe Enstitüsü Yayınları, Yayın No:63. 6. Baskı. İstanbul: Avcıol Basım, 1998.

Akmut, Özdemir. **Hayat Sigortası Teori ve Uygulaması**. Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilimler Fakültesi, Yayın No:447, İstanbul: Sevinç Matbaası, 1980.

Alkan, Selma. **Sigorta Sektörü**, Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O, Sektörel Araştırmalar Serisi No:22,Ankara: 2000.

Arseven, Haydar. **Sigorta Hukuku**. İstanbul: Beta Yayıncılık, 1991.

Avcı, Adnan. **Özel Sigorta Kanunları Uygulaması ve Mevzuatı**. İstanbul: Alfa Yayınları, 1997.

Bektöre, Sabri , Ferruh Çömlekçi ve Halim Sözbilir. **Mali Tablolar Analizi**. Eskişehir: Birlik Ofset, 2001.

Berk, Niyazi. **Sigortacılıkta Risk Yönetimi**. İstanbul: Emek Sigorta,1992.

Black, Kenneth ve Harold D. Skipper. **Life Insurance**. Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice Hall, 1988.

Domaniç, Hayri. **Kıymetli Evrak Hukuku**. İstanbul, 1975.

Duman, G. Şebnem. **Türk Sigorta Sektöründe Boş Kapasiteler ve Ekonomik Kayıplar**. 1.Basım. İstanbul: Bilaraş, 1990.

Erçel, Gazi. **Konuşmalar–1999Bankacılıktaki Son Gelişmeler**. İstanbul: TCMB İktisadi Kalkınma Vakfı- Akdenet, Eylül 2000.

Erdoğan, Oral ve Levent Özer. **Sermaye Piyasasında Kurumsal Yatırımcılar**. İstanbul: İMKB Yayınları, 1998.

Erederi, H.Cemal. **Sigortacılığımızın Tarihi**. İstanbul: Commercial Union, 1998.

- Ergenekon, Çağatay. **Sigorta Sektörü**. İstanbul: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası, 1995.
- Ergenekon, Çağatay. **Emekliliğin Finansmanı**. İstanbul: TÜGİAD, 2000.
- Gökçe, Deniz. **Para& Finans Ansiklopedisi**. Cilt 2. İstanbul: Creative Yayıncılık ve Tanıtım Ltd., 1998.
- Greene, Mark R. **Risk and Insurance**. 4th Edition. Ohio: South Western Publishing C.O, 1973.
- Grossman, Eli A. **Life Reinsurance**. Atlanta: FLMI Insurance Education Program Publications, 1980.
- Güven, Orhan. **Açıklamalı Sigorta ve Reasürans Terimleri Sözlüğü**. İstanbul: Ceyma Matbaacılık, 1995.
- Hacırüstemoğlu, Rüstem, Cemal İbiş ve Gökçen Gürbüz, **Beşyüz Büyük Sanayi İşletmesinde Enflasyon Muhasebesi Uygulama Araştırması**. İstanbul: Alfa Kitabevi, 1999.
- Hampton, J. John. **Financial Management of Insurance Companies**. New York: American Management Association (AMACOM), 1993.
- Karacan, Ali İhsan. **Sigortacılık ve Sigorta Şirketleri**. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1994.
- Karacık, Abdullah. “Enflasyonist Ortamda Hayat Sigortası Pazarlaması ve Türkiye’nin Tecrübesi”. İktisadi Araştırmalar Vakfı, **Türkiye’de Hayat Sigortalı Semineri**, İstanbul: 1993, s.55.
- Karlı, Muharrem. **Sermaye Piyasası Borsa Menkul Kıymetler**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2003.
- Karyağdı, Nazmi. **TTK, SPK, KKV ve GVK Kapsamında Kar Dağıtımı**. Ankara: Maliye Hesap Uzmanları Derneği. 1999.
- Kazgan, Haydar ,Alkan Soyak ve Murat Koraltürk. **Cumhuriyet’in 75 Yıllık Sigortacısı Koç Allianz**. İstanbul: Koç Allianz, 1998.
- Koçak, Recep. **Tek Düzen Hesap Planı Açıklamalı Sigorta Muhasebesi**. İstanbul: Can Matbaası, 2000.
- Konuralp, Gürel. **Sermaye Piyasaları Analizler, Kuramlar ve Portföy Yönetimi**. İstanbul: Alfa Yayınları, 2005.
- Larson, Robert E. ve Erwin A. Garmniz. **Life Insurance Mathematics**. Wisconsin, 1951.

- Long, Dani L. ve Gene A. Morton. **Principles of Life and Healt Insurance**. Atlanta, 1992.
- Nomer, Cahit ve Hüseyin Yunak. **Sigortanın Genel Prensipleri**. İstanbul, 2000.
- Nomer, Cahit. **Sigortanın Genel Prensipleri**. İstanbul: Çeltüt Matbaacılık, 1977.
- Oktaý, Ahmet Naim. **Hayat Sigortaları Yatırım Esasları**. Bayındır Hayat Sigorta A.Ş. Yayınları, İstanbul: Gökhan Matbaası, 1999.
- Özcan, Hakan. **Sigorta Sektöründe Acente Şirket İlişkileri**. İstanbul: Sigortacı Gazetesi Yayınları, 1996.
- Pekiner, Kamuran. **Sigorta İşletmeciliği Prensipleri Hesap Bünyesi**. İstanbul: Sermet Matbaası, 1974.
- Pekiner, Kamuran. **Sigorta İşletmeciliği Prensipleri Hesap Bünyesi**. İstanbul: Formül Matbaası, 1981.
- Poroy, Reha ve Ünal Tekinalp. **Kıymetli Evrak Hukuku Esasları**. 13.baskı. İstanbul: Beta, 1998.
- Poroy, Reha, Ünal Tekinalp ve Ersin Çamoğlu. **Ortaklıklar ve Kooperatif Hukuku**. 9. Baskı. İstanbul, 2003.
- Rodda, H. William. **Property and Liability Insurance**. New-Jersey: Prentice Hall Inc, 1996.
- Samuelson, A. Paul. **Economics**. 9. Baskı, Tokyo, 1973.
- Sermaye Piyasası Kurulu. **Menkul Kıymetler ve Diğer Sermaye Piyasası Araçları**. Sermaye Piyasası Faaliyetleri İleri Düzey Lisansı Eğitimi. İstanbul: TSPAKB Yayınları; Mart 2008.
- Sermaye Piyasası Kurulu. **Sermaye Piyasası Araçları**. SPK Yatırımcı Bilgilendirme Kitapçıkları- 2, Ankara, Mart 2007.
- Stein, Robert W. ve J. Peter Duran. **Measuring Financial Performance in the Life Insurance Industry**. Atlanta:Loma Institute, 1992.
- Tarkan, Faruk. **Banka ve Sigorta Muhasebeleri**. Ankara: Gürsoy Matbaacılık Sanayii, 1971.
- Tevfik, Arman T. ve Gürman Tevfik. **Bankalarda Finansal Yönetime Giriş**. İstanbul: TBB Yayınları, No.203,1997.

Ulaş, Işıl. **Can Sigortası Hukuku: hayat ve kişisel kaza sigortaları**. Ankara: Turhan Kitabevi, 1997.

Ünal, Targan. **Sigorta Sektörünün Ekonomik İşlevi ve Fon Yaratma Kapasitesi**. İstanbul: İstanbul Ticaret Odası Yayınları No:04, 1994.

Williams, C.Arthur ve Richard M. Heins, **Risk Management and Insurance**,4 th ed. New York: McGraw Hill,1981.

Yanık, Serhat. **Sigorta İşletmelerinde Mali Yeterlilik Analizi**. İstanbul: Gökhan Matbaası, 2001.

Zarakolu, Avni. **Para ve Kredi Bilgisi**. Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayınları, 1987.

Sürekli Yayınlar

- Akmur, Özdemir. “Kriz Dönemlerinde İşletmelerin Karşılaştıkları Finansal Sorunlar ve Risk Yönetimi”. **İşveren Dergisi**. Cilt.1000K, sayı.5, Mayıs 2001, s.36.
- Asunakutlu, Tuncer. “Sigorta Açısından Güvenlik ve Risk”. **Mevzuat Dergisi**, Yıl.4, sayı.43, Temmuz 2001, <http://www.mevzuatdergisi.com/2001/07a/01.htm>
- Canoglu, Mehmet Ali. “Hisse Senetleri”. **Lebib Yalkın Mevzuat Dergisi**. Sayı:33, Eylül 2006, s.52.
- Çelik, Faik. “Türk Bankacılığında Risk Yönetimi Yönetmeliği Dönemi ve Piyasa Riski Ölçüm Metodları”. **İktisat Dergisi**. Yıl.37, sayı.420, Eylül 2001, s.62.
- Demirtaş, Özgür ve Zülal Güngör. “Portföy Yönetimi ve Portföy Seçimine Yönelik Uygulama”. **Havacılık ve Uzay Teknolojileri Dergisi**. Cilt.1; sayı.4; Temmuz 2004; s.104.
- Köse, Ali ve Necla Şimşek. “Türk Sigorta Sektörünün Mali Performansı: 1990-1996 Dönemine İlişkin Bir Değerlendirme”. **Reasürör Dergisi**. Milli Reasürans T.A.Ş. Yayını. Sayı:31, Ocak 1999, s.22.
- Sigorta Dergisi. “Hayat Sigortacıları Gelin Elele Verelim”. Sayı.18. Ağustos 1991. s.4–5.

Tezler

Akyol, Serpil. “Hayat Sigortası Şirketlerinde Fonların Oluşumu-Yönetimi ve Kar payı Olarak Dağıtımı”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.**

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.

Alabaş, Bülent. "Hayat Dışı Sigorta Şirketlerinin Fon Yönetimi, Yatırım Prensiplerinin Analizi ve Türk Sigorta Sektöründe Bir Uygulama Örneği (Anadolu Anonim Türk A.Ş.)". **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.**

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

Aloğlu, Ziya Tunç. “Bankacılık Sektörünün Karşılaştığı Riskler ve Bankacılık Krizleri Üzerindeki Etkileri”. **Yayınlanmamış Uzmanlık Yeterlilik Tezi.**

TCMB Bankacılık ve Finansal Kuruluşlar Genel Müdürlüğü, Ankara 2005.

Asunakutlu, Tuncer. “Sigorta İşletmelerinde Yatırım Yaklaşımları: Alternatif Modeller ve Türkiye Uygulaması”. **Yayınlanmamış Doktora Tezi.**

Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.

Bölükbaşı, Ayşegül. “Sigorta İşletmelerinde Risk Yönetimi ve Finansal Sisteme Etkileri”. **Yayınlanmamış Doktora Tezi.** Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2000.

Büyükkaya, Alaattin. “Türkiye’de Sigortacılık Hizmetleri ve Ödemeler Dengesine Etkisi”. **Yayınlanmamış Doktora Tezi.** İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1976.

Doğan, Çiğdem. “Sigorta Şirketlerinin Prim ve Kar Payı Değerlendirmesine Matematiksel Yaklaşım”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.**

Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006.

Hatman, Ömer. “Hayat Sigortalarının Dünyadaki Uygulamaları ve Türkiye ile İngiltere Sigorta Sektörlerinin Karşılaştırılması”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.**

Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2006.

Karabulut, Hakkı. “Bireysel Girişimlerin Hayat Sigortası Modeli ile Finanse Edilmesi”. **Yayınlanmamış Doktora Tezi.** Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2003.

- Karakan, Bülent. “Hayat Sigorta Şirketlerinde Prim Üretimi, Fon Yönetimi, Kar Payı Dağıtımı ve Uygulamadan Bir Örnek(Axa Oyak Grubu)”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- Keçeci, Göksal. “Özgün Bir Sigorta Sektörü Olarak Hayat Sigortacılığı ve Türkiye’deki Gelişiminin Analizi ve Eğitim Süreci”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, 2002.
- Odabaş, Nermin. “Ülkemizde Hayat Sigortasının Ekonomi İçindeki Yerinin Değerlendirilmesi”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1993.
- Polat, A.Fatih. “Portföy Kuramı ve Etkin Portföy Setlerinin Oluşturulması”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1995.
- Türker, Ayşe Özge. “Hayat Sigortaları ve Ek Teminatları ile Hastalık Sigortaları Reasüransı”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 1993.
- Yazgan, Müjgan Başak. “Türkiye’de Sigorta Sektörünün Fon Yaratma Kapasitesi ve Hayat Sigortalarından Sağlanan Fonların Ekonomideki Rolü”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1998.
- Yetkin, H.Alper. “Sigortacılığın Özel Bir Dalı Hayat Sigortacılığı”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1997.
- Yılmaz, Pınar. “Birikimli Hayat Sigortası ile Bireysel Emeklilik Sigortasının Karşılaştırılması ve Aktüeryal Yapıları”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 2004.
- Yurt, Muhittin. “TSS’ de Hayat Sigortacılığı, Fon Yaratma Kapasitesi ve Hayat Sigortalarında Kar Payı”. **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 1994.
- Yücel, Esra Denizci. “Türk Sigorta Sektöründe Hayat Sigortalarının Fon Yaratma Kapasitesi, Yaratılan Fonların Finansal Piyasalarda Değerlendirilmesi ve Hayat Sigortalarında Kar Payı”. **Yayınlanmamış Doktora Tezi**. Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü, 1998.

Web Kaynakları

AIG Global, <http://www.aigsigorta.com.tr/tr/company/aig.asp?m=3&s=4>

Akarca, Akif. “Menkul Kıymet Alım Satım Kazancı, Vergileme ve Beyan”.
http://www.muhasabenet.net/mh-2003_menkul%20kiymet%20alim%20satim%20kazanci%20vergileme%20ve%20beyan.html (20.03.2008)

Anonim Şirketlerde Kar Dağıtımı ve Muhasebeleştirilmesi;
http://www.muhasabeogretmeni.com/aslerdekar.htm#_ftn6

Borsa Terimleri Sözlüğü. 2006. <http://borsa.terimleri.com/Portfoy.html>

Çeker, Mustafa. “Kıymetli Evrakın Türleri”.
<http://www.cu.edu.tr/insanlar/mceker/i%C5%9Fletme%20hukuku/k%C4%B1ymetli%20evrak%20hukuku/3-%20KIYMETL%C4%B0%20EVRAKIN%20T%C3%9CRLER%C4%B0.ppt#256,1>

Fon Akımları,
<http://www.odevara.com/odev/.915...t%C3%BCrk%20dili%20ve%20edebiyat%C3%BD%20-%20re%C3%BEat%20nuri%20g%C3%BCntekin.html>

Hisse Senedi Nedir.2005.
<http://www.teknikyorum.com/Articles/borsanedir.asp>

Kar ve Zarar Ortaklığı Belgesi. <http://www.bilgiler.gen.tr/701-kar-ve-zarar-ortakligi-belgesi.html> (05 Mart 2008)

Millennium Bank. Diğer Menkul Kıymetler. 2004.
<http://www.millenniumbank.com.tr/InvestmentPortal/FinancialDictionary/OtherSecurities.aspx#004>

Portföy Yönetimi Nedir. <http://www.finansportfoy.com/docs/pdf/link2.pdf>

Saraç, Mehmet Hakan. **Hayat Dışı Sigorta Şirketlerine Yönelik Olarak ABD’de Uygulanmakta Riske Dayalı Sermaye Yaklaşımının Değerlendirilmesi**, Ankara: Hazine Müsteşarlığı Matbaası ,Araştırma-İnceleme Dizisi No: 36 , Temmuz 2003.
www.hazine.gov.tr/arastirma_inceleme.htm - 60k

Seçim Tartışmalarının Hisse Senedi Piyasasına Etkisi .
<http://www.iticu.edu.tr/kutuphane/dergi/d2/M00019.pdf>, s.1.

Türkiye Kurumsal Yatırımcı Yöneticileri Derneği. Yatırım Fonları Kılavuzu.
http://www.kyd.org.tr/T/yatirim_fonlari_k.aspx

Raporlar

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu. **Türkiye’de Sigorta Faaliyeti Hakkında Rapor**. Ankara, 2007.

T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Sigorta Denetleme Kurulu. **Türkiye’de Sigorta Faaliyeti Hakkında Rapor**. Ankara, 2008.

Türkiye Sigorta ve Reasürans Şirketleri Birliği, **2006 Faaliyet Raporu**. İstanbul, 2007.

American Life Hayat Sigorta A.Ş., **2003-2004-2005-2006-2007 Yılları Faaliyet Raporları**. İstanbul, 2008.

Kanunlar, Tebliğler ve Yönetmelikler

T.C Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı, Hayat Sigortalarında Kar Payı Kalıntısı Dağıtımına İlişkin Sektör Duyurusu (2007/21),
<http://www.sigortacilik.gov.tr/#>

6762 Kanun Numaralı Türk Ticaret Kanunu,
<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/997.html>

5684 Sayılı Sigortacılık Kanunu,
<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/sigortacilikkanunu.htm>

2499 Sayılı Sermaye Piyasası Kanunu,
<http://www.mevzuat.adalet.gov.tr/html/551.html>

Teknik Karşılıklar ve Karşılıkların Yatırılacağı Varlıklara İlişkin Yönetmelik,
<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/yonetmelik4.htm>

Hayat Sigortaları Yönetmeliği,
<http://www.tsrsb.org.tr/tsrsb/Mevzuat/Yururlukteki+Mevzuat/Yonetmeliler/hayatsigortalariyonetmeligi.htm>

